

תמצית ההלכה

הלכות תערוכות

סימנים צ"ח - קי"א

תמצית-ההלכה הלכות תערוכות

מיהו הקפילא שנאמן לומר שאין הטעם נרגש,
והאם בעינן שיהא מסיח לפי תומו

דעת הרשב"א ש'קפילא' א"צ להיות אומן, אלא אפילו
סתם בן אדם, דכל טעם שאינו נרגש לסתם בני אדם אינו
טעם, ולא אמרו 'קפילא' ארמאה' אלא משום שסתם גוי
משקר אבל קפילא לא מרע נפשיה, וממילא קפילא נאמן
אפילו אם הוא יודע ששואלים אותו לענין איסור והיתר,
ומסיח לפי תומו נאמן גם בשאר בני אדם, ויש מחמירים
שאין סומכים אלא על קפילא ובמסיח לפי תומו, ויש לחוש
לדבריהם.

והרא"ש סובר שרק במסיח לפי תומו נאמן, אבל אין ראיה
מדבריו אם סתם בן אדם נאמן או שצריך דווקא קפילא.

ומדברי התוס' נראה שקפילא נאמן מטעם שאינו מרע
אומנותו אף כשאינו מסיח לפי תומו, וכן דעת הר"ן, וכתב
הר"ן שדווקא קפילא נאמן (דסתם גוי משקר), ואם
הקפילא יודע שסומכים עליו לענין איסור והיתר זה יותר
סיבה להאמין לו, וכמ"ש רש"י, דכ"ש דלא מרע נפשיה,
ובישראל סומכים גם על מי שאינו קפילא, וכדאמר בגמרא
'טעים ליה כהן'.

ומדברי הרמב"ם נראה שסומכים על כל גוי, ונאמן בין
במסיח לפי תומו בין אם הוא יודע שסומכים עליו.

וכתב הט"ז שהסוברים שסתם נכרי נאמן היינו מטעם
מסיח לפי תומו, ומביא שהרא"ה והתרומת הדשן הקשו

דאיתא בגמרא (ב"ק ק"ד:) **אין מסיח לפי תומו כשר
אלא לעדות אשה**, שאינו אלא כגילוי מילתא בעלמא,
ותירץ התרומת הדשן דהסומכים על מסל"ת לענין טעימה
סוברים שטעם כעיקר לאו דאורייתא, עוד מביא הט"ז
שהתרומת הדשן כתב (במקום אחר) דהא דאמרינן דאין
מסל"ת נאמן במילי דאורייתא היינו בדווקא בדבר שצריך
בו עדות, משא"כ באיסור והיתר דלא בעינן עדות גמורה
אלא באם יש לנו הוכחה סגי, וכדמצינו שעד אחד נאמן
באיסורים, ואם כן הכי נמי מסל"ת נאמן, דמזה יש לנו

סימן צ"ח

דיני ביטול בשישים

טעם כעיקר בתערוכות מין בשאינו מינו - איסור שנתערב
בהיתר, מין בשאינו מינו, התערובת אסורה באכילה כל זמן
שטעם האיסור נרגש בה, מפני שכפי שגוף האיסור אסור
באכילה, כך גם טעמו של האיסור שנכנס בהתר אסור
באכילה, ואין האיסור בטל ברוב, שכיון שהטעם נרגש הוא
נחשב ניכר ועומד בפני עצמו. ונחלקו הראשונים אם דין זה
הוא מדאורייתא, או שמדאורייתא האיסור בטל ברוב, ומדרבנן
אסור בנותן טעם. בכמה מקומות מוזכר בגמרא שבאופן זה
האיסור בטל בשישים, וכן מבואר בגמרא שאפשר לסמוך
על טעימת 'קפילא ארמאה', ונחלקו הראשונים באזה אופן
סומכים על נכרי שאומר שטעם האיסור אינו נרגש. יש
דברים שאינם בטלים בשישים, כגון עבד לטעמא, חתיכה
הראויה להתכבד, דבר שיש לו מתירים, מעמיד, בעלי חיים,
בריה. ויש דברים שאוסרים במשהו, כמו עבודה זרה
ותקרובתה, וחמץ בפסח.

תערוכות מין במינו והיינו כשנתערבו שתי חתיכות מאותו
מין, מדאורייתא בין בלח בין ביבש האיסור בטל ברוב,
(ולרש"י הלכה כרבי יהודה שמין במינו אפילו באלף לא
בטיל), ומדרבנן בלח צריך שישים כנגד האיסור גזירה אטו
מין בשאינו מינו.

סעיף א'

איתא בגמרא (חולין צ"ח.) **כל איסורים שבתורה
בשישים**.

עוד בגמרא (ז"ז.) **אמר רבא אמור רבנן בטעמא,
ואמור רבנן בקפילא, ואמור רבנן בשישים.
הילכך מין בשאינו מינו דהיתרא בטעמא,
דאיסורא בקפילא, מין במינו דליכא למיקם
אטעמא, אי נמי מין בשאינו מינו דאיסורא
ולכא קפילא, בשישים**.

סומכים על טעימה, אבל אם גוף האיסור התערב בתבשיל אין סומכים על קפילא בפחות משישים, אבל בשישים מותר וא"צ לחזר אחרי קפילא. וכן דעת הרשב"א והר"ן. ונראה מדברי הר"ן שגם את נתערב ונמחה קצת מגוף האיסור, אם אין אנו יודעים שיעור מה שנמחה ממנו, סמכין אקפילא אפילו בפחות משישים, שאם הוא אומר שאין טעם סומכים שמה שהתמחה לתבשיל בטל בשישים.

ומדברי הרמב"ם נראה דכל מין בשאינו מינו שאפשר לבדוק אם יש טעם, לא שריא אלא ע"י קפילא, שאם הקפילא אומר שיש טעם אסור גם ביותר משישים, ואם הוא אומר שאין טעם מותר אפילו בפחות משישים, ודין שישים נאמר רק היכא דליכא למיקם אטעמא, כגון שנתערב עם מינו לבד, או עם מינו ושאינו מינו דלא אפשר למיקם אטעמא מפני מינו המעורב שם, או שנתערב עם שאינו מינו לבד ואין שם גוי לטועמו.

פסקי ההלכה

איסור שנתערב בהיתר מין בשאינו מינו, כגון חלב (-בצירי, דהוי מין בשאינו מינו. ט"ז. וכ"כ הש"ך שזה דעת הטור ושאר פוסקים, אבל ראב"ן כתב שטעמם שוה, וצ"ל דמיררי בבשר שמן) שנתערב בבשר, יטעמנו נכרי (אפילו אינו קפילא. ט"ז), אם אומר שאין בו טעם חלב, או שאומר שיש בו טעם אלא שהוא פגום, מותר, והוא שלא יהא סופו להשבית. וצריך שלא ידע שסומכים עליו, (דהנאמנות בסתם נכרי שאינו קפילא היא מטעם מסיח לפי תומו, דס"ל שמין בשאינו מינו מדאורייתא בטל ברוב, וטעם אוסר רק מדרבנן. ט"ז. והש"ך כתב דס"ל שטעם אוסר מדאורייתא, והנאמנות במסל"ת היא משום שאפשר דאיכא למיקם עלה דמילתא ע"י הטעמות לקפילא). ואם אין שם נכרי לטועמו, משערים בשישים (אבל כשיש שם נכרי לטועמו, לא שרינן אלא ע"י טעימת נכרי, ואם אמר שיש טעם מהאיסור אסור אפילו ביותר משישים, ואם אמר שאין טעם מותר אפילו בפחות משישים, ורק כשאין נכרי או במין במינו משערים בשישים. ש"ך), וכן אם הוא מין במינו, כיון דליכא למיקם אטעמא, משערים בשישים.

כתב הרמ"א שאין נוהגים עכשיו לסמוך על נכרי, ומשערים הכל בשישים. וכתב הש"ך שמשמע מהרמ"א שעל טעימת ישראל, כגון בנודר מבשר ויין והם נפלו לתבשיל, סומכים גם בזמננו, אפילו בשאינו אומן, ואפילו

סברא שאין שם איסור וסגי בזה, וכמו שקפילא מהני אפי' באינו מסל"ת מטעם דלא מרעא חזקתו, ובמידה דבעי עדות ודאי לא מהני דבר כזה. אמנם לענין הלכה כבר פסקו הטור והשו"ע (סימן שט"ז) לענין בכור דלא מהני מסל"ת, ואם כן לא מהני מסל"ת בשום דוכתא דאיכא איסור דאורייתא.

והש"ך ג"כ מאריך בענין זה, והקשה שהשו"ע הרי סובר שמין בשאינו מינו אסור מדאורייתא, (ודלא כדעת רש"י וסייעתו שמן התורה בטל ברוב), ובדאורייתא אין סומכים על מסל"ת. ומביא שיש שהיו רוצים לתרץ שרק באיתחזק איסורא אין מסל"ת נאמן בדאורייתא, משא"כ הכא דלא ידעינן אם יש בזה טעם, והש"ך מקשה על דבריהם. ומסקנת הרשב"א שכיון דאפשר למיקם עלה דמילתא ע"י הטעמות לקפילא, סומכים על נכרי מסל"ת.

כתב הט"ז שמבואר בדברי הרא"ש שאם הנכרי יודע שסומכים עליו בדבר אחר, לא לענין איסור והיתר, מיקרי לפי תומו, מה שאין כן בשאר לפי תומו כגון בעדות אשה לא מהני.

האם סומכים על טעימה בפחות משישים

שיטת רש"י שאם אין שישים לא סומכים על קפילא, וכשיש שישים צריך קפילא, אבל קפילא בפחות משישים או שישים בלא קפילא אסור. אמנם במין במינו שלא שייך טעימה, או כשאין קפילא, מותר בשישים, וא"צ לחזר אחר קפילא.

והקשו הרא"ש הר"ן דמדאמרינן 'סמכין אקפילא' משמע דלקולא סמכין עליו, ולפי רש"י אינו בא אלא להחמיר, אלא משמע דסמכין על קפילא אפילו בפחות משישים, ובשישים א"צ קפילא כלל אפילו אם הוא לפנינו. וכן דעת **התוס'.**

ומשמע מדברי הרא"ש שרק בסתמא מותר בשישים, מפני שתולים שאין בזה טעם, אבל אם טעמו והרגישו טעם אסור אפילו אם יש מאה כנגד האיסור, דטעמא לא בטיל. וכן דעת הרשב"א והר"ן.

דעת הרמב"ן שאם מכירים את חתיכת האיסור ולא נתערב בתבשיל אלא ציר וטעם מהאיסור, סומכים על קפילא אפילו אם אין שישים כנגד גוף האיסור, כיון שמן הדין לא היה צריך לשער אלא בטעמו, ורק מפני שאין אנו יודעים כמה טעם הוא נתן בתבשיל משערים בכולו, ולכן

שיעור שישים במידה או במשקל - בשער אפרים ובעבודת הגרשוני כתבו שמשערים שישים במידה ולא במשקל, וכ"כ בתשובת הר"ש בן הרשב"ץ. ובתשובת חינוך בית יהודא דעתו שאם האיסור וההיתר שוים במשקל, דהיינו שהם ממין אחד שאין אחד מהם כבד בטבעו יותר מחבירו, וגם אין בו נפוח או חלל יותר מחבירו, פשיטא שנוכל לשער בשניהם או במדידה או במשקל, אבל אם יש בחלק אחד חלל יותר מחבירו שאז אם נשער במדידה צריך למעך החלל, השוקל משובח מהמועך ומוודד, דשמא לא נתמעך החלל יפה, ובשני מינים א"א לשער במשקל ואפילו אם יש חלל, ועל כן צריך למעך החלל. וכתב הבית אפרים שאם נפל כזית קרוש לתבשיל, כגון כזית שומן שנפל לתבשיל של חלב או כזית חמאה שנפל לתבשיל של בשר, אע"פ שמיד כשנפל הוא נמס ונעשה רביעית, א"צ שישים רביעיות, וסגי בשישים זיתים, דאף שהגדיל מידתו מ"מ עמד בו טעמו שהיה בתחילה, ואפשר שאם נמס קודם ונפל אחר שנימוח צריך ס' רביעיות נגדו מדרבנן, כיון שהיה האיסור ניכר בפני עצמו כשיעור הזה. פתחי תשובה.

כתב הרמב"ם שמותר להורות לעם הארץ דין ביטול בשישים, ולא גזרינן שמא יפרצו פרץ, מפני שדבר שנתערב איסור בהיתר מדין תורה חד בתרי בטל, וכי ניקום אנן וגזזור גזירה לגזירה. ולפ"ז לדידן דקיימא לן דטעם כעיקר דאורייתא, אם נתערב איסור בהיתר מין בשאינו מינו אסור להורות כך לעם הארץ שיתבטל בשישים, וצ"ע כי לא שמענו זאת מעולם.

סעיף ב'

שיטות הראשונים בשיעורי ביטול

מין במינו ומין בשאינו מינו

נחלקו רבי יהודה וחכמים (מנחות כ"ב. ובעוד מקומות) בדין ביטול מין שנתערב במינו, שיטת חכמים שמין במינו בטל, ורבי יהודה סובר שאפילו באלף אינו בטל. וגם האמוראים בגמרא נחלקו בדיון זה, ונחלקו הפוסקים כמו מ"י פוסקים להלכה. כמו כן נחלקו הפוסקים בדיון טעם כעיקר במין בשאינו מינו, אם אסור בנותן טעם מדאורייתא או מדרבנן, וכדלהלן.

שיעור ביטול מין במינו

איתא בגמרא (חולין ק"ט). **במין במינו קא מיפלגי, ורבי יהודה לטעמיה דאמר מין במינו לא בטיל, ורבנן לטעמייהו דאמרי מין במינו בטיל.**

כשנפל גוף הדבר, ודלא כהלבוש שכתב שגם על טעימת ישראל אין סומכים בזמננו. וכתב הפתחי תשובה שבבכור שור מפקפק בזה ודעתו שאין להקל בזה, והפמ"ג כתב שדעת הרמ"א שבטעימה ע"י לחיכה בלשון צריך מומחה, משא"כ בטעימה גמורה כולם בקיאים.

וכתב רעק"א שאינו יודע טעם חומרת הרמ"א, ואולי טעמו שחוששים שמא ההיתר דווקא בקפילא ומצד מסל"ת, וא"כ בלא מסל"ת אינו נאמן, ומאידך שמא ההיתר אינו משום מסל"ת (שזה מועיל רק בעדות אשה) אלא מצד לא מרע אומנותו, ובעינין שלא יהיה מסל"ת, אלא שאם זה הטעם בדרבנן סומכים על קפילא מסל"ת.

עוד כתב רעק"א שבפמ"ג כתב **שבנדר מבשר ובישול בקדירה** לא מהני טעימה מישראל אחר, דשמא נכנס ההיתר באיסור ונעשה נבילה וחזר ופלט והוי מין במינו ובעינין שישים, דאין אנו בקיאים לענין אם נח מרתיחתו או לא. ודעת רעק"א שכיון דמהתורה מין במינו בטל ברוב, וגם חנ"נ גופא בשאר איסורים דרבנן, א"כ אף שאין בקיאים בין נח מרתיחה, ספיקא דרבנן לקולא. ואפשר שגם הפמ"ג לא כתב כן רק לענין נדרים, דבזה אם באנו להקל מחמת ספק דרבנן הוי דבר שיש לו מתירים וספיקו להחמיר. ונ"מ בדיון זה בכל האיסורים היכא שיששראל טעם מהתבשיל בלא לדעת מתערובת האיסור קודם שנח מרתיחתו, אם סומכים על טעימתו, וגם יש לצרף לזה דעת הראב"ד דבלח בלח לא אמרינן חנ"נ, וא"כ הבלוע שנכנס ונפלט אינו דבר נפרד והוי רק כמו לח בלח. וצ"ע לדינא.

מתי מותר ומועיל שישראל יטעם בלא להכניס לפה -

כתב בדרישה שממה שהשו"ע אסר שישראל יטעם מבואר שאם קונים בשר מן הקצב ואין ידוע אם נמלח, אסור לטועמו בלשונו. ודעת הט"ז שמותר לטעום בלשון במקום ספק (כמבואר בסימן מ"ב לגבי מרה), והכא צריך דווקא נכרי מפני שדווקא ע"י אכילה ממש מרגישים אם יש טעם, (ולגבי תענית אין איסור בטעימה בלשון בלא להכניס לפיו). וכתב הפתחי תשובה שהש"ך (סימן מ"ב) כתב שרק לגבי מרה מהני טעימה בלשון, דקרוי הדבר שיטעום טעם מר, משמע דאי לאו הכי אף טעימה בלשון אסור וכ"כ הפמ"ג. ובצמח צדק משמע שרק באיסור דרבנן מועיל טעימה בלשון, ואפילו טעימה בפה מותרת בדרבנן, וכן הבינו בנו של הצמח צדק והפר"ח, והנודע ביהודה כתב שלא התיר אלא טעימה בלשון, וגם זה מותר רק באיסור פגום ולא בכל איסורים דרבנן.

כמוה. ומאי חזית דגמרת מהך ליגמר מהא, חידוש הוא ומחידוש לא גמרינן. אי הכי שישים נמי לא ליגמר דחידוש הוא, אטו אנן לקולא גמרינן לחומרא גמרינן, דמדאורייתא ברובא בטיל.

וכתב רש"י שרבא ס"ל שרק בקדשים טעם כעיקר דאורייתא, וכן סובר רבי יוחנן דאמר (עבודה זרה ס"ז:) כל שטעמו ולא ממשו אין לוקין עליו, והא דילפינן בגמרא (פסחים מ"ד.) טעם כעיקר מ"משרת", ס"ל לאמוראי בתראי דאסמכתא בעלמא הוא ולא מילף הוא, דהוי להו נזיר וגיעולי גוים שני כתובים הבאים כאחד, אי נמי גיעולי גוים חידוש הוא כדאמרינן התם ומשרת להיתר מצטרף לאיסור. וכתב הר"ן שכל הלימוד מזרוע בשילה הוא אסמכתא בעלמא, דמדאורייתא ברובא בטיל, דמזרוע בשלה ליכא למיגמר.

ודעת ר"ת דטעם כעיקר במין בשאינו מינו דאורייתא, דכיון שנתן האיסור טעם בהיתר נהפך כולו להיות איסור, ולוקין עליו בכזית כאילו היה כולו איסור, וההיא דר' יוחנן דכל שטעמו ולא ממשו אין לוקין עליו מיירי במין במינו, וטעמו וממשו דקאמר דלוקין היינו כשהאיסור בעין ומכירו, טעמו ולא ממשו אסור מדרבנן ואין לוקין עליו, והוא הדין אם היה האיסור ממש בעין אלא שאין ניכר אין לוקין עליו כי הוא בטל ברוב, אלא הא קמ"ל דאפילו הכי אסור מדרבנן. ולרבינו חיים במין בשאינו מינו חשיב 'טעמו וממשו' כשיש כזית בכדי אכילת פרס, דאז הוי כמו ממשו של איסור, והאוכל ממנו כזית לוקה, והיכא דליכא כזית בכדי אכילת פרס, אע"פ שנתן האיסור טעם בהיתר אין לוקין עליו. ודעת הטור שגם ר"ת מודה לדינו של רבינו חיים.

ונ"מ במחלוקת רש"י ור"ת היכא שנשפך הרוטב ואין ידוע אם היה בו שישים, שלר"ת הוי ספיקא דאורייתא ואסור, ולרש"י הוי ספיקא דרבנן ושרי.

וכתב הרשב"א שדעת הרמב"ן כרש"י (וכן דעת הר"ן), ודעת הראב"ד ובה"ג כר"ת, וכן יש להחמיר באיסורי תורה.

שיטת הרמב"ם שאם יש טעם וממשות, והיינו כזית בתוך ג' ביצים מהתערובת, אסור מן התורה, ואם אכל ג' ביצים לוקה, ואם אכל פחות מג' ביצים, או שבכל ג' ביצים יש פחות מכזית מן האיסור (אפילו אכל את כל הקדירה), מכין אותו מכת מרדות מדבריהם. וכתב הבית יוסף שהרמב"ם

עוד איתא בגמרא (עבודה זרה ע"ג:) **רב ושמואל דאמרי תרווייהו כל איסורין שבתורה במינן במשהו, שלא במינן בנותן טעם. ורבי יוחנן וריש לקיש דאמרי תרווייהו בין במינן בין שלא במינן בנותן טעם, חוץ מטבל ויין נסך.**

שיטת רש"י שהלכה כרב יהודה שמין במינו אינו בטל מן התורה אפילו באלף (דמבואר בגמרא (חולין ק"ט.) שגם רבי סובר כך, וכן סוברים רב ושמואל ואב"י ורבא), ומין בשאינו מינו צריך שישים מדרבנן.

שיטת רבינו תם שאין הלכה כרבי יהודה, אלא מין במינו כיון שאינו נותן טעם הוא בטל ברוב מן התורה, ורבנן הצריכו שישים, ושלא במינו אסור מן התורה עד שישים אלא שאין לוקין עליו עד שיהא בו כל כך מן האיסור עד שיהא בתוך כל ד' ביצים מן ההיתר כזית מן האיסור ואז חייב על כל כזית וכזית ממנו.

וכן **הרא"ש** פסק כרבי יוחנן וריש לקיש, (וכתבו הרא"ש והר"ן שאע"פ שהרי"ף פסק כרב ושמואל, הוא חזר בו וציווה לתקן שהלכה כר' יוחנן וריש לקיש), וכן פסקו **הרמב"ם והרשב"א**, וכתב הריב"ש שכך הסכימו כל האחרונים. וכן דעת הר"ן שאין הלכה כרבי יהודה.

וכתב הר"ן שמין במינו בטל ברוב מדאורייתא אפילו **בנתערב גופו**, אבל מדרבנן בין שנתערב גופו ונבלל, בין שאין שם אלא פליטתו, בשישים, כדאמרינן בגמרא (ז"ז:) מין במינו אי נמי מין בשאינו מינו בשישים, אמנם כל זה דווקא בדברים הנבללים, אבל יבש ביבש אפילו מדרבנן חד בתרי בטיל.

האם טעם כעיקר דאורייתא

איתא בגמרא (ז"ח.) **אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יהושע בן לוי כל איסורים שבתורה בשישים, ורב אסי אמר רבי יהושע בן לוי כל איסורין שבתורה במאה, ושניהם לא למדוה אלא מזרוע בשילה, וכו', ומי ילפינן מיניה והתניא זהו היתר הבא מכלל איסור, זהו למעוטי מאי, לאו למעוטי כל איסורין שבתורה, אמר רבא לא נצרכה אלא לטעם כעיקר, דבקדשים אסור, קמ"ל דהכא שרי, וליגמר מיניה, גלי רחמנא גבי חטאת יקדש להיות**

כיון שע"י שאומרים רואים הוי ספק דרבנן, אזלינן לקולא. וכתב הט"ז שהמהרש"ל חולק על הרשב"א וסובר שאין ראייה מדברי הגמרא הנ"ל, דאין אומרים אלא סלק את מינו כמי שאינו, כיון שמין במינו אינו נותן טעם, אלא דגזה"כ הוא לרבי יהודה שאינו בטל, אבל אין אומרים סלק את שאינו מינו כמי שאינו, דשם שאינו מינו אסור בנותן טעם מדאורייתא, וממילא גם בספק אסור דספיקא דאורייתא לחומרא. וכתב הבית יוסף שרק בנשפך מותר מספק, אבל אם היו לפנינו ואין אנו יודעים לשער אותם, לא אמרינן ספיקא לקולא.

מה נחשב שני מינים – כתב המרדכי שכבד ובשר הם שני מינים, כדאמרין (נדרים נ"ד): הנודר מן הבשר מותר בכבד. וכן בשר עוף ובשר בהמה הם שני מינים. עוד כתב המרדכי דקיימא לן כרבא (ע"ז ס"ו). דבתר שמא אזלינן, וחמרא חדתא ועינבי שני מינים הם, ושאור ועיסה שני מינים הם, ואיל ושור ועז שלשה מינים הם, וכן מיני דגים ועופות שחלוקות בשמן שני מינים הם, אבל ביצים של עוף זה בביצים של עוף זה הם מין במינו, וחלב ובשר שני מינים הם, ושומן של הלב ושל הדקין מיקרי חלב, וחלב פרה ורחל מין אחד הוא, ושומן של צלעות וחזה ואליה ושומן הירך בשר שמן הוא ומיקרי בשר ולא חלב, וכבש ואיל מין במינו הוא.

פסקי ההלכה

אם נתערב מין במינו ונשפך, בענין שאין יכולין לעמוד עליו לשערו (אם היה שישים), אם נודע שהיה רובו היתר, מותר, (דכיון שמדאורייתא מין במינו בטל ברוב ורק מזדבנן צריך שישים, בספק דרבנן תולים לקולא לומר שהיה שישים), ואם לא נודע שהיה רובו היתר, אסור (דהוי ספק דאורייתא). **אבל אם נתערב בשאינו מינו** (שבזה צריך שישים מדאורייתא) ונשפך בענין שאין יכולין לעמוד עליו לשערו, אפי' נודע שהיה רובו היתר, אסור (דהוי ספק דאורייתא).

ואם נתערב במינו ובשאינו מינו ונשפך בענין שאין יכולין
לעמוד עליו לשערו, ונודע שהיה רובו היתר ממינו, רואין
את שאינו מינו כאלו אינו, והשאר, מינו רבה עליו ומבטלו.
והש"ך כתב שאין להתיר את שאינו מינו, כיון דסוף סוף
האיסור נותן בו טעם, ורק מינו מותר. וכתב החתם סופר
שאין להקל נגד דעת הש"ך, ולכן אם הבשר הוא מינו צריך
להסיר ממנו את כל לחלוחית הרוטב והמרק ולקלפנו כדי
להסיר את המרק של איסור שהוא בעין עליו.

סובר כרש"י ולא כר"ת, דלר"ת אסור מדאורייתא אע"פ שאין בו כזית בכדי אכילת פרס, וביש בו כזית בכדי אכילת פרס חייב על אכילת כזית, ולרמב"ם אינו חייב עד שיאכל כשלש ביצים (ובטור כתב ד' ביצים, וזו מחלוקת הפוסקים בשיעור אכילת פרס), אבל כרש"י אתי שפיר, דאף שלרש"י לית ליה לרבא טעם כעיקר בחולין, הני מיילי כשאין שם אלא טעמו של איסור בלבד ולא ממשו, אבל כשיש שם טעמו וממשו, דהיינו שיש בו כזית בכדי אכילת פרס, פשיטא דמדאורייתא אסור וחייב מלקות, כדאמר רבי יוחנן (עבודה זרה ס"ז). כל שטעמו וממשו אסור ולוקין עליו, וזהו כזית בכדי אכילת פרס, ומזה נלמד דטעמו ולא ממשו שאין לוקין עליו היינו שאין בו כזית בכדי אכילת פרס, ובההוא קאמר דלית ליה לרבא טעם כעיקר בחולין מדאורייתא, ואפילו אם נתערב שם גופו של איסור.

אבל הר"ן כתב שמין בשאינו מינו כל היכא שנתערב גופו ויהיב טעמא אפילו באלף אסור מדאורייתא, כדאמר רבא (זבחים ע"ט.) מין בשאינו מינו בטעמא, (ובודאי מדאורייתא קאמר דומיא דמאי דקאמר מין במינו ברובא), ואי איכא כזית בכדי אכילת פרס לוקה, ואי ליכא כזית בכדי אכילת פרס אסור מדאורייתא אך אינו לוקה, ואי לא יהיב טעמא שיעורא בשישים, והיכא שנתערב בדבר טעמו ולא ממשו היינו טעם כעיקר שלפי שיטת ר"ת הוא מדאורייתא ולפי שיטת רש"י מדרבנן.

מדברי הרשב"א נראה שאף היכא שנתערב גוף האיסור, כל שנמחה ואין ממשו נמצא, כגון יין שאבד ממשו מחמת מיעוטו, חשיב טעמו ולא ממשו.

מה הדין כשיש ספק אם יש שישים כנגד האיסור

איתא בגמרא (חולין ק': למ"ד מין במינו לא בטל) שאם נתערב מין ומינו ודבר אחר, **סלק את מינו כמי שאינו ושאיין מינו רבה עליו ומבטלו**. והרשב"א לומד מדין זה שאם נפל איסור לתוך מינו ושאינו מינו, ויש רוב במינו כנגד האיסור (בטור משמע שזה ספק, וכתב הבית יוסף דבספק אזלינן לחומרא, ומיירי שידוע שמינו הוא רוב כנגד האיסור), לא אמרינן שכיון שנתערב גם בשאינו מינו אינו בטל, אלא אומרים סלק את שאינו מינו כמי שאינו ומינו רבה עליו ומבטלו, ולא אמרינן שכיון שהוא מעורב גם עם שאינו מינו אינו בטל. אמנם כיון שמדרבנן צריך שישים גם במין במינו, הנ"מ בדין זה היא רק כשיש ספק אם יש שישים במינו כנגד האיסור, שאז

חתיכת בשר שנפלה לתוך יורה של חלב וסילקו מיד, והבשר נאבד וא"א לעמוד על שיעורו, והשואל אומר שלפי אומדן דעתו היה שישים אך אינו יודע בבירור, כתב הבית אפרים שיש כמה צדדים להקל, דדעת הפר"ח דכל בשר בחלב שלא נתבשל כמאכל בן דרוסאי אין בו איסור מהתורה, וגם כיון שאומר שהיה חתיכה קטנה קרוב שיש שישים הוי כהיתרא שכיחא טפי, ולכן יש להתיר ע"י טעימת קפילא מסל"ת, ואם אין שם קפילא שרי לישאל לטעום טעימה בעלמא ואם אין מרגיש טעם בשר מותר לאכול אח"כ, ומי שירצה להחמיר גם בזה לענין אכילה, בהנאה עכ"פ יש להתיר בפשיטות. פתחי תשובה.

כתב הנודע ביהודה שטעם כעיקר דאורייתא רק באיסורי לאו שיש בהם מלקות, אבל לא בלאו שאין בו מלקות כגון בחלב טמא. פתחי תשובה.

סעיף ג'

ספק מחמת חסרון ידיעה

איתא בגמרא (חולין צ"ז:) לענין כחל, **בדידיה משערינן, דאי במאי דנפיק מיניה מנא ידעינן**. ולמד מזה הרשב"א שאם נתערבו איסור והיתר ואין אנו יודעים כמה מהאיסור נתערב, אף באיסורים דרבנן אסור, שהרי כחל אסור מדרבנן. וכתב הר"ן דבדבר שא"א לעמוד עליו, אי אזלינן לקולא יהיו כל האיסורים בספק וכל אחד ישער במה שנראה בעיניו, ולפיכך ראו חכמים להשוות מידותיהן, אבל במה שאינו בא אלא באקראי בעלמא, כגון אם נשפך הרוטב וכדומה, אזלינן לקולא.

פסקי ההלכה

איסור שנתערב בהיתר, והוא לפנינו, וא"א לעמוד על שיעורו, אע"פ שהוא מאיסורים של דבריהם, אסור.

עיי' לעיל בשם הר"ן בטעם הדבר, והביאוהו הבית יוסף והש"ך, וכתב הט"ז שבמרדכי נתן טעם דדעת שוטים אינו כלום, (וכ"כ הש"ך בשם הפוסקים), וכ"כ בשערי דורא, וכעין זה כתב הבית יוסף בסימן ק"ץ דספק הבא ממיעוט הכרה אינו ספק, דאם אין זה בקי ומכיר אחר יכיר, והיינו באפשר למיקם עלה דמילתא. עוד כתב הט"ז שיש ב' סוגי דברים דלא אמרינן ספק דרבנן לקולא בחסרון ידיעה: א' דבר שחסרון הידיעה הוא לאדם מסוים, אבל לאחרים הדבר יוכל להתברר. ב' דבר שיש ב' שיעורים לשערו ויש

וכתב הט"ז דמייירי שנתערב במינו ובשאינו מינו יחד, דאם נתערב קודם עם שאינו מינו ואח"כ עם מינו, כבר נעשה נבילה קודם שבא מינו, ואסור.

כתב בתורת חטאת בשם האיסור והיתר שאפילו אם **נפל חלב לבשר עוף** שהוא דרבנן ונשפך אסור, הואיל וטעם כעיקר דאורייתא. ודעת הט"ז והש"ך שדין זה נאמר באיסור והיתר רק לסוברים שבשר עוף בחלב דאורייתא, וכתב הט"ז שאפשר שבדפוס שהיה לרמ"א לא היה כתוב כך, והבין הרמ"א שחכמים עשו חיזוק לדבריהם כשל תורה. ודעת האמונת שמואל והפר"ח כהש"ך.

אם מין בשאינו מינו היינו בשמא או בטעמא

כתב הרמ"א דלענין מין במינו אזלינן בתר שמא, שאם השם שווה הוי מין במינו, אבל לא אזלינן בתר טעמא אם הוא שווה או לא.

והקשו האחרונים למה איסור שנתערב בהיתר ששמו שווה וטעמם שונה אינו אסור, והרי יש בהיתר טעם מהאיסור. וכן דעת הש"ך שהולכים אחרי הטעם ולא אחרי השם, ואפילו ביבש ביבש, מלבד היכא שאין טעם אלא שאסור במשהו, ומביא ראיות מכמה ראשונים לדין זה. וכתב הפתחי תשובה בשם הפמ"ג שדם וחלב אין טעמם שווה, ואע"פ שדם נעכר ונעשה חלב, מ"מ אין החלב בטעם של דם.

ותירץ הט"ז שאין כוונת הרמ"א למקרה שהטעמים שונים ממש זה מזה, כגון שזה מר וזה מתוק, דודאי באופן זה אפילו אם השם שווה זה אסור בנותן טעם (אלא שלא מצינו דברים שטעם שונה לגמרי ושמו שווה), אלא כוונתו לאופן שהטעמים דומים אבל לא שווים לגמרי ויש קצת שינוי בטעם, כמו ענבים שהתערבו ביין חדש (-מייץ ענבים), שבזה אם השם שווה לא חשיב 'נותן טעם' להצריך שישים מדאורייתא, אלא חשיב מין במינו שרק מדרבנן צריך שישים, (כמו ששתי חתיכות בשר שאחת טובה יותר מהשניה והיא נותנת בה טעם, אין זה נחשב 'נותן טעם'), ואם השם שונה צריך שישים מדאורייתא. וכמו כן לענין דבר האוסר במשהו דווקא במין במינו (כגון יין נסך), ובמין בשאינו מינו אסור רק בנותן טעם, אם השם שונה חשיב מין בשאינו מינו ואסור רק בנותן טעם, ואם השם שווה חשיב מין במינו ואסור במשהו אפילו אם הטעמים הפכיים ממש. (ועיי' בט"ז שמבאר בזה את מחלוקת אב"י ורבא (עבודה זרה ס"ו) לענין אי אזלינן בתר שמא או בתר טעמא, והלכה כרבא דאזיל בתר שמא).

ספק באיזה שיעור מהם לשער, (כגון הכחל שיש ספק אם לשער בכולו או במה שיוצא ממנו), בזה אזלינן להחמיר אפי' אם החסרון לכל העולם, כיון שיש עכ"פ לפנינו שיעור אחר שיצא מספק. אבל כל היכא שהספק לכל העולם, והספק הוא אם הוא אסור לגמרי או מותר, אזלינן לקולא.

כתב באמונת שמואל שקטן או נכרי ששמו דם בקדירה של בשר, וידוע שנתבטל ברוב אך יש ספק אם יש שישים, ספק כי האי שאינו מוטל עליו לידע הוי ממש כנשפך דתולין להקל, ולא שייך לומר דדעת שוטים הוא זה שהרי אינו נביא לידע כמה נפל, וכ"ש לטעם הר"ן כיון דמילתא דלא שכיחא הוא ודאי דינו כנשפך, ומ"מ לא החליט הדבר רק להלכה ולא למעשה. והפר"ח הביאו והביא ראייה לדבריו. וכתב הפמ"ג דאף שיש עכו"ם א"צ לברר להטעימו לקפילא, דכיון שאין אנו נוהגים לסמוך כלל על עכו"ם הוי כלא אפשר לברורי. פתחי תשובה.

סעיף ד'

מתי צריך שישים כנגד כל האיסור אע"פ שהוציאוהו

איסור שנפל לתוך היתר, צריך שישים בהיתר כנגד האיסור בשביל שהתעורבות תהיה מותרת. ובסעיף זה יבואר האם כאשר הוציאו את האיסור ג"כ צריך שישים כנגד כל האיסור, או שמשערים כמה יצא מהאיסור, והאם יש חילוק בזה בין כחל לשאר איסורים, והאם בקדירה או בכף הבלועים באיסור משערים כנגד כל הכף והקדירה, והאם יש חילוק אם הכלי ראוי להכשרה או לא, והאם דין זה נאמר רק בבישול או גם בכבישה או במליחה, ומה הדין כשהאיסור חזר ונפל בתבשיל אחר, והאם יש דין להוציא את האיסור כשיש שישים כנגדו.

איתא בגמרא (חולין צ"ז:) **כחל בשישים. וכו'. איבעיא לן כי משערינן בדדיה משערינן או במאי דנפק מיניה משערינן, פשיטא דבדידיה משערינן דאי במאי דנפק מיניה מנא ידעינן.**

האם בכל דבר משערים בכולו - דעת הארחות חיים
שדווקא כחל משערים בכולו, משום שעשאוהו כחתיכת
נבילה, אבל בדברים אחרים כגון לב וכבד, משערים במה
דנפק מיניה, לפי אומד הדעת. אבל בעל התרומה
והרשב"א סוברים שתמיד משערים בכולו, דלא ידעינן
כמה נפיק מיניה. וכתב הרשב"א שכך הדין גם באיסורים.
דרבנן.

האם בקדירה וכף משערים כנגד כולה - המבשל היתר בקדירה של איסור בת יומה, או שתחב לתבשיל כף בת יומה, וכהאי גוונא בבשר בחלב, כתב **הרשב"א** שצריך שישים כנגד כולה, ובשם הראב"ד כתב שדווקא באיסור שאינו חוזר להכשירו כחל וכדומה, וכן בקדירה של חרס, משערים בכולו, אבל בקדירה של מתכת וכף של עץ וכדומה אין משערים בכולו אלא אומדים אומד יפה כמה יצא ממנו ומשערים בו, ומסיים הרשב"א שראשון נראה עיקר, וכן דעת רבותינו הצרפתים והרמב"ן והר"ן.

כתב המרדכי בשם ראב"ה שהדרך לשער שישים כנגד כל הכלי האסור הוא למלא כלי גדול במים, ויתן הקדירה האסורה בתוך אותו כלי, והמים היוצאים הם שיעור דופני הקדירה, וישער אם יש שישים בהיתר כנגד אותם המים.

המחלוקת האם בתחב מקצת כף של מתכת צריך שישים כנגד כולה משום חם מקצתו חם כולו, ושאר כל דיני תחיבת כף בקדירה, התבארו בסימן צ"ד.

פסקי ההלכה

איסור (אפילו איסור דרבנן. ש"ך) שנתבשל עם היתר, אפילו מכירו והוא שלם וזרקו, צריך שישים כנגד כל האיסור, מפני שאין אנו יודעים כמה יצא ממנו.

לפיכך המבשל בקדרת איסור שהיא בת יומא, או תחב כף של איסור בהיתר, צריך שישים כנגד כל הקדירה (וממילא התבשיל אסור, דאין בתבשיל שישים כנגד הקדירה. ש"ך), ובכף כנגד כל מה שתחב מהכף, שאין אנו יודעין כמה בלעו, בין שהם של חרס או עץ או מתכת (לאפוקי מהראב"ד הנ"ל).

וכתב הרמ"א דהיינו דווקא כשבלעו ע"י רתיחת אש (או בכבוש. ש"ך), שאז הבליעה הולכת בכל הכלי, אבל על ידי רתיחת מליחה (וה"ה בעירוי. ש"ך) אינו נבלע בכלי רק כדי קליפה, וא"צ לשער רק כנגד הכדי קליפה, (אבל דבר מאכל שבלע נאסר כולו. ש"ך).

וכתב השו"ע שיש מי שמחמיר בכף של מותכת להצריך שישים כנגד כולה, אפילו לא הכניס אלא מקצת, משום דחם מקצתו חם כולו. וכתב הרמ"א שנוהגים כסברא ראשונה.

עוד כתב הרמ"א שכל איסור שמבטלים בשישים, אם מכירו צריך להסירו משם אע"ג שכבר נתבטל טעמו בשישים. ולכן אם נפל חלב לתוך התבשיל ונתבטל טעמו

אפשר להפריד האיסור על ידי הגעלה אמרינן שהכלי נעשה נבילה (והיינו כשבלע איסור, ולא כשבלע בשר לבד או חלב לבד, דעדיין כולו היתר. ש"ך), אבל לא בשאר כלים, וטוב לחוש לחומרא.

וכתב הט"ז שהבית יוסף והרמ"א נחלקו בהבנת דברי הטור כאן, הרמ"א סובר שהטור כאן לא הזכיר דין חנ"נ בבלוע וסמך על דבריו בסימן ק"ז שאין דין חנ"נ בבלוע, ולדעת הבית יוסף הטור פוסק כאן שיש חנ"נ בבלוע, ובסימן ק"ז שהיקל בזה היינו בשאר איסורים וכשיטתו שפוסק כרבינו אפרים שרק בבשר בחלב אומרים חנ"נ. והשו"ע פוסק שאומרים חנ"נ בבלוע (ורק בכלי חדש או שאינו בן יומו מותר), וכן פסק הרמ"א, ובשם י"א מביא השו"ע דעת הרמב"ן שאין דין חנ"נ בבלוע אפילו בבשר בחלב. וכ"כ הש"ך בהבנת דברי השו"ע והרמ"א.

עוד כתב הט"ז שהרמ"א חושש לחומרא לדעת המרדכי שבכלי חרס שא"א להגעילו אומרים חנ"נ, והיינו דס"ל שבשאר כלים גם לענין הבלוע בכלי לא אומרים חנ"נ, ובכלי חרס חושש לחומרא לדעת המרדכי שאף גוף הכלי נעשה נבילה, ובתורת חטאת פסק שבמקום הפסד יש להקל שרק בבשר בחלב יש דין חנ"נ בכלים. וכ"כ הש"ך שהרמ"א סובר שגם בשאר איסורים אומרים חנ"נ בכלי ישן, ובמקום הפסד מותר בשאר איסורים בכלי ישן. ודעת הט"ז שהמרדכי מדבר רק לענין גוף הכלי, אבל לענין הבלוע בכלי אומרים חנ"נ גם בשאר כלים, ודעת מהרש"ל שבכלי חרס אומרים חנ"נ לענין מה שבלוע בתוכו, ובשאר כלים לא אומרים חנ"נ גם לענין הבלועות, ואפילו בבשר בחלב, (אך אם נפלה טיפת איסור על הקדירה כנגד הרוטב, גם הרוטב מצטרף לבטלה, ואין הבלוע נעשה נבילה אף בכלי חרס). ודעת הט"ז להלכה שבבשר בחלב יש להחמיר שבכלי חרס גוף הכלי נעשה נבילה גם כשהוא חדש, ובשאר כלים נעשה הבלוע נבילה אם הם ישנים ויש בהם בליעות היתר בני יומם, ובשאר איסורים אין אומרים חנ"נ בכלים כלל.

והש"ך כתב שהמרדכי סובר שאומרים חנ"נ לגבי גוף הכלי מדבר דווקא בכלי ישן, אבל כלי חדש אפילו של חרס לא נעשה נבילה, ודלא כהרמ"א, וכתב שלהלכה שבכף ישנה יש להחמיר שהבלוע נעשה נבילה אפילו בדבר שיש לו היתר בהגעלה, ובמקום הפסד יש להקל בשל עץ או מתכת.

בשישים, צריך לתת שם מים צוננים, וטבע החלב להקפיא ולצוף למעלה על המים, ויסירונו משם, דמאחר דאפשר להסירו הוי כאילו מכירו וצריך להסירו משם. וכתב הט"ז שמשמע דבפחות משישים לא מהני הך תקנה לענין לומר שהאיסור הוא דבר נפרד בפני עצמו ולהתיר את ההיתר, וכ"כ באיסור והיתר, ובהגהות איסור והיתר כתב בשם המרדכי שתקנה זו שייכת אפילו בדליכא שישים, וכתב בהגהות איסור והיתר שהטעם הוא שאין החלב מתערב ברוטב אלא צף למעלה, וכל שאפשר להפרידו לגמרי לא אמרינן ביה חתיכה עצמה נעשית נבילה. ומטעם זה פסק הב"ח דבדיעבד מותר. ודעת הט"ז שאין להקל בזה כלל, דאף שהחלב נשאר אנו חוששים שכל טעם החלב נשאר, כמו בתחב כף והוציאה, ורק לחומרא אמרינן שכשיש שישים צריך להפריד את החלב עצמו אם הוא יכול. וכן דעת הש"ך.

עוד כתב הרמ"א שאיסור שנתבטל בקדירה והסירהו משם, ונפל לקדירה אחרת, צריך לחזור ולבטלו בשישים כנגד כולו, וכן לעולם. אבל אם נפל לקדירה הראשונה ב' פעמים, מספיק שיהיה שישים כנגד האיסור פעם אחת.

סעיף ה'

מתי כלי או מה שבלוע בו נעשה נבילה, ומתי משערים רק כנגד מה שבלע

נתבאר לעיל שבאיסור שנתבשל בהיתר, צריך שישים כנגד כולו אע"פ שהוציאוהו מן התבשיל. ובסעיף זה יתבארו שיטות הפוסקים מה הדין בכלי שבלע איסור שהוכנס לתבשיל ויודעים כמה איסור בלוע בכלי, מתי משערים רק כנגד מה שבלוע בכלי מן האיסור, ומתי משערים כנגד כל מה שבלוע בכלי מפני שאומרים חנ"נ לגבי מה שבלוע, ומתי משערים כנגד כל הכלי מפני שכל הכלי נעשה נבילה.

אם ידוע כמה הוא האיסור, כגון כף חדשה או שאינה בת יומא שניער בה ובלעה כזית חלב, ואחר כך ניער בה קדירה של בשר, אין צריך אלא שישים לבטל הכזית שבלעה. (ולא אמרינן גבי כלי חתיכה נעשית נבילה, אפילו אם ניערו בו איסור). אבל כף ישנה ובת יומא, משערים בכולה (דכל מה שבלע נעשית איסור, ולא ידעין כמה בלע). ויש מי שאומר שגם בזו אין צריך אלא שישים לבטל הכזית שבלעה. וכתב הרמ"א דסברא ראשונה עיקר.

וכתב השו"ע שיש שאינם מחלקים בין כף ישנה לחדשה, רק בין כלי חרס לשאר כלים, ואומרים דבכלי חרס דאי

נותן טעם באותה קדירה, והוא אסור מצד עצמו, אפילו באלף לא בטיל (מדרבנן. ש"ך. וכתב רעק"א שלפי הר"ן זה ממדאורייתא) כל זמן שמרגישים טעמו (ובזה גם בזמנו סומכים על עכו"ם מסיח לפי תומו. ש"ך). ולכן מלח ותבלין מדברים דעבידי לטעמא, אם אסורים מחמת עצמם (כגון תבלין של עבודת כוכבים ושל ערלה וכדומה, לאפוקי היכא שהם בלועים באיסור. ש"ך) אינם בטלים בשישים (אפילו באיסור דרבנן. ט"ז. ואם יודעים שהתבטל טעמם, כגון שנתן קורט אחד של מלח או תבלין ביורה גדולה, בטלים. ואם נפלו לדבר השווה בשם ולא בטעם ונותנים טעם, אינם בטלים, אבל אם נפלו לדבר ששוה בטעמו, בטלים בשישים. ש"ך. (וכתב רעק"א שהפר"ח והמנחת יעקב כתבו שבמינו משערים אם היה ראוי לתת טעם בשאינו מינו).

ומה נחשב עבד לטעמא - כתב ה"ז ששומן של בשר שנפל למאכל של חלב, מספיק שישים כנגד השומן, כיון שאין האיסור מחמת עצמו אלא מחמת התערובת, אבל שומן של איסור שנפל למאכל, שבזה האיסור מחמת עצמו, זה נחשב עבד לטעמא, ומה שמותר בשישים זה רק בגלל דמסתמא בכהאי גוונא אינו נותן טעם, אבל אם מרגישים טעם, אסור, (ובביצה כיון שיש גם חזותא אינה בטילה בשישים בדבר שיש לו מתירים, כיון שאפשר שיש קצת טעם). ומסיים שוב ראיתי באיסור והיתר שעבד לטעמא היינו כל דבר חריף כגון מלח ותבלין, משמע שרק זה נקרא עבד לטעמא, אבל שומן שאין טעמו נרגש כ"כ כדבר חריף בטל בשישים, ולכן סיים הרמ"א דעבד לטעמא היינו כגון מלח ותבלין.

וּכְתַב הַפֶּתַח־י תְּשׁוּבָה שֶׁבִּמְנוּחַת יַעֲקֹב מִשְׁמַע קִצֵּת שֶׁגַּם יֵין וְחוֹמוֹץ לֹא נֶחֱשָׁבִים עֲבִיד לְטַעֲמָא, וְעֵינֵי בִשְׁמֵשׁ צִדְקָה מִשׁ"כ לַעֲנִין חוֹמֵץ.

סעיף ט'

איסורים מבטלים זה את זה

בסעיף זה יבואר מתי כשנפלו ב' איסורים, ואין בתערובת שישים כנגד כל אחד מהם אלא בצירוף האיסור השני, האיסור השני מצטרף לבטל את הראשון כיון שסוף סוף אין כאן נתינת טעם מחמת שיחד עם האיסור השני יש שישים כנגד האיסור הראשון. וכן יבואר מתי יש נ"מ בדין זה לפי הסוברים שאומרים חנ"נ גם בשאר איסורים.

סעיף ו'

שישים באיסור דרבנן ובחצי שיעור

איתא בגמרא (חולין צ"ח.) ההוא פלגא דזיתא דתרבא דנפל בדיקולא דבישראל, סבר מר בר רב אשי לשעוריה בתלתין פלגי זיתא (דמשום שלא היה בו כשיעור היה מזלזל בביטולו לומר שא"צ שישים), אמר ליה אבוי, לא אמינא לך לא תזלזל בשיעורי דרבנן, ועוד הא אמר רבי יוחנן הצי שיעור אסור מן התורה (וא"כ מדאורייתא אסור).

פסק ההלכה – כחצי זית של איסור שנתערב בהיתר, צריך ששים חצאי זיתי היתר לבטלו, (דאפילו באיסור דרבנן צריך שישים. ש"ט). וקיימא לן חצי שיעור אסור מן התורה אלא שאין לוקים עליו. (ש"ך).

סעיף ז'

דיני ביטול בביצה

ביצה שיש בה אפרוח או טיפת דם שנתבשלה עם אחרות, צריך שישים ואחת לבטל פליטתה, שכיון שיש ביצים גדולות וביצים קטנות, הוסיפו ביצה אחת כדי להשוות את המידות, ולפיכך אם נתעברה בתבשיל בטילה בשישים כמו בשאר איסורים. (ואם אינו מכירה וצריך לבטל אותה עצמה, היא נחשבת בריה כשיש בה אפרוח. ש"ך). ודין זה נתבאר בסימן פ"ו סעיפים ה' ו'. ואם נתעברה ביבש נתבאר דינה בסימן ק"י.

סעיף ח'

שיעור ביטול בכחל ובשאר דברים ובעבד לטעמא

כחל מתבטל בתשעה וחמישים. (ונתבאר דין זה בסימן צ').

כתב הרמ"א שכל האיסורים הנוהגים בזמן הזה (בין איסורים דאורייתא בין איסורים דרבנן, כדעת כל הפוסקים, ודלא כהרמב"ם סובר שאיסור דרבנן מתבטלים בחמישים ותשעה. ש"ך) כולם מתבטלים בשישים, מלבד חמץ בפסח ויין נסך (ששיעורם במשהו, וכן טבל וערלה, וערלה מין במינו שיעורה במאתים. ש"ך), כאשר נתבאר בהלכותיהם.

ביטול במילתא דעביד לטעמא – עוד כתב הרמ"א דכל זה דווקא כשהאיסור אינו נותן טעם בקדירה, אבל אם הוא

דחלב ודם אין טעמם שוה. ש"ך). וכן כ"ט זיתים של היתר שנפל בהם כזית חלב, ובקדירה אחרת היו שלשים של היתר, ונפל לתוכו כזית של דם, ונתערבו בשוגג, מותר. וכ"ש בב' זיתים אחד של גבינה ואחד של בשר (שנפלו לקדירה עם ירקות. ט"ז), דכל אחד מבטל חבירו.

האם למ"ד שאומרים חנ"נ בשאר איסורים שייך הדין הנ"ל - כתב הט"ז שלמ"ד שאומרים חנ"נ בשאר איסורים, אסור באופנים הנ"ל, דלפני שנתערבו כבר נעשו נבילה. והש"ך תמה איך סתם הרמ"א להקל בזה, וכתב שגם לרמ"א שאומרים חנ"נ בשאר איסורים יש בזה נ"מ להקל במקום הפסד מרובה, ועוד י"ל שהרמ"א לשיטתו שקודם שנודעה התערובת לא אומרים חנ"נ, אבל לשיטת הש"ך עצמו גם קודם שנודעה התערובת אומרים חנ"נ. ועוד נ"מ כשנפלו בבת אחת לנ"ט זיתי היתר, או כשלקדירה אחת של היתר נפל אחד מכ"ט בשר, ולשניה של היתר נפל אחד מל' חלב, ואח"כ נתערבו בשוגג, דבזה לכו"ע לא אומרים חנ"נ כיון שבתחילה היה הכל היתר. וכן נ"מ היכא שנפל כזית דם לתוך ס' זיתים של היתר, ואח"כ נפל כזית ועוד של חלב לאותם ס' זיתים, דא"צ ס' כנגד ב' זיתים אלו של איסור, אלא גם הכזית דם שנפל בראשונה מצטרף לבטל הכזית ועוד של חלב, ואילו לא היינו מצטרפים הכזית של דם לא היה ס' לבטל הכזית ועוד, אך כל זה דווקא בשני מיני איסורים שאין טעמם שוה, אבל במין אחד לעולם חוזר וניעור. וברעק"א מביא בשם הג"ר משה ברודא ד"ל דמיירי שקדירה אחת חסירה מלח, והקדירה השניה יתירה מלח, דכל אחד מותר מטעם נטל"פ, דלא אמרינן חתיכה נעשית נבילה, וכשנתערבו יחד השביוח דמה שחסר כאן יתר כאן, וכתב רעק"א שנראה דבכהאי גוונא שרי לבטל ולערב לכתחילה, וא"כ מדנקט כאן נתערבו בשוגג, מוכח דלא איירי בהכי.

אם תחב בקדירה של נ"ט זיתים ב' כפות, אחד בלוע בו כזית דם, ואחד בלוע בו כזית חלב, אין מבטלים זה את זה, דשמא אחד פלט ואחד לא פלט. רעק"א. עוד כתב רעק"א שבתבואות שור כתב דדווקא בנפלו לאינו מינם, אבל אם נפלו למינם דלא בעי שישים אלא מדרבנן משום דנותן טעם כנגדו באינו מינו, בזה לגבי כל איסור דנים דהשאר והיינו ההיתר והאיסור השני הוי כאינו מינו. עוד כתב שם דאף באין טעמן שוה, מ"מ בעינן דוקא ב' איסורים, אבל איסור אחד החלוקים בטעם אין מבטלים זה את זה. ועיין בשפתי דעת.

איתא במתני' (ערלה ב' ג') **הערלה מעלה את הכלאים, והכלאים את הערלה, והערלה את הערלה, כיצד וכו'.** ואיתא בגמרא (זבחים ע"ח.) **אמר רשב"ל הפיגול והנותר והטמא שבללן זה בזה ואכלן פטור, אי אפשר שלא ירבה מין על חבירו ויבטלנו, שמע מינה איסורין מבטלים זה את זה.** וכתב הבית יוסף שדינים אלו הם נ"מ לענין מלקות, ואין לזה נ"מ בזמננו, אבל יש בזה נ"מ כדלהלן.

הרא"ש מביא ראיה מהמשנה והגמרא הנ"ל שאם היו כ"ט זיתים של היתר ונפל בהם כזית של חלב, ובקדירה אחרת היו שלשים זיתים של היתר ונפל לתוכם זית של דם, ונתערבו שתי התערובות יחד, שני האיסורים בטלים בשישים, כיון שאין טעמם שוה, ונמצא שכל איסור אינו נותן טעם בתערובת זו, דאין נ"מ אם האיסור מתבטל ע"י היתר או ע"י איסור, העיקר שלא יהיה כאן טעם מהאיסור.

כתב הרשב"א שדעת הראב"ד דדינא דמתניתין דהערלה מעלה את הכלאים וכו' נאמרה בכל האיסורים, אבל יש מרבתינו שלא הודו לו ואמרו שבמקום שהאיסור היה נרגש אם זה היה מין בשאינו מינו, האיסורים מצטרפים זה לזה ואינם בטלים אף במין במינו, ורק בערלה וכלאי הכרם ששיעורם במאתים, או בתרומה ששיעורה במאה, מבטלים, וגם באלו אם יש שיעור נתינת טעם אינם מבטלים.

מבואר בדברי הטור בשם הרא"ש שאין במה שבתוך יורה או קדירה שישים כנגדה.

דעת הרמב"ם שבכל האיסורים דרבנן משערים בשישים והאיסור מן המניין, מלבד שומן גיד הנשה (שכיון שהוא בריה בפני עצמו החמירו בו כאיסורי תורה). והרשב"א וכל הפוסקים סוברים שאין חילוק בין איסורים דאורייתא לאיסורים דרבנן, וכולם צריכים שישים.

שיטת הרא"ה שכשמשערים ברוטב משערים לכזית ביצה ומחצה של רוטב, שכן שיעורו שאם יקרוש יעמוד על כזית. ודעת הר"ן שמשערים אותו כמות שהוא, וכ"כ הרשב"א בשם בעל העיטור.

פסקי ההלכה

קדירה שיש בה נ"ט זיתים היתר, ונפלו בה שני זיתים, אחד של דם ואחד של חלב, כל אחד מצטרף עם הנ"ט של היתר לבטל חבירו, (שהרי אין כאן טעם לא של זה ולא של זה,

וגו', ותניא בשלה אין בשלה אלא שלימה, ר' שמעון בן יוחאי אומר אין בשלה אלא שנתבשלה עם האיל, דכולי עלמא בהדי איל מבשל לה, וכו', מאן דאמר בשישים סבר בשר ועצמות בהדי בשר ועצמות משערין, והוה ליה בשישים, מאן דאמר במאה סבר בשר בהדי בשר משערין והוה ליה במאה.

ופירש רש"י שהאיל בולע מן הזרוע בבישול ומ"מ מותר לאכלו, וכיון שיש בזרוע הרבה עצם ומעט בשר, אם משערים בשר ועצמות מול בשר ועצמות קים להו לרבנן שיש שישים כנגד הזרוע, ומבואר שהשיעור הוא שישים, ואם משערים בלי העצם, והיינו כיון שאינה פולטת טעם, יש בבשר מאה כנגד הבשר.

ויש שלומדים מזה שלדידן שמשערים בשישים, עצמות האיסור מצטרפות לאיסור, ועצמות ההיתר מצטרפות להיתר.

אמנם בירושלמי (ערלה א' ג') איתא מאן דאמר אחד ממאה את מוציא העצמות מהזרוע, ומ"ד אחד משישים אין את מוציא את העצמות מן הזרוע. וכשם שאת מוציא את העצמות מן הזרוע כך הוציאם מן האיל. לית יכיל, דתני אין טיגופת של תרומה מצטרפת עם התרומה לאסור את החולין, אבל טיגופת של חולין מצטרפת עם החולין להעלות את התרומה. רב ביבי בעי טיגופת של תרומה מהו שתצטרף עם החולין להעלות את התרומה. מן מה דאמר רב חונא קליפי איסור מצטרפת להיתר, הדא אמרה טיגופת של תרומה מצטרפת עם החולין להעלות את התרומה.

וכתב הר"ן דמשמע מהירושלמי שאף קליפי איסור ממצטרפים להיתר לבטל את האיסור, ואף לפי גמרא דילן (חולין צ"ח וכו') אפשר לומר כן, שבזרוע אין העצמות שלה מצטרפות להיתר מפני שהם עצמם אוסרות מפני שיש בהם מח ומחמת רכותן שיצא מהם לחות, אבל עצמות יבשות וקליפות שאינם אוסרות אפשר שאף אותן של איסור מעלין את ההיתר, אבל אין דעת הרמב"ן כן. עכ"ד.

ורבינו שמשון הביא דברי הירושלמי וכתב שיש לחלק בין עצמות לקליפות, מפני שיש בעצמות לחות יותר ממה

כזית בשר שנעשה נבילה ע"י שבלע דם, וכזית בשר אחר נעשה נבילה ע"י שבלע חלב, ונפלו לתבשיל, כתב החוות דעת שא"צ שישים אלא כנגד כזית אחד [דאין הנאסר חמור מהאוסר, וחשבינן לחתיכה הבלועה מחלב כאילו כולה חלב, והחתיכה הבלועה מדם ככולה דם, ומבטלים זה את זה, דלא גרע הטעם של היתר שיש בחתיכת בשר מאילו היה כל הטעם טעם של חלב]. אבל אם שני הכזיתים אין טעמם שוה, ונעשו נבילה מדברים שטעמם שוה, בעינן שישים כנגד שניהם ואינם מבטלים זה את זה. וביבש ביבש אין איסורים מבטלים זה את זה, וכן שני איסורים שאסורים משם אחד אף שאין טעמם שוה אין מבטלים זה את זה. פתחי תשובה.

כתב בספר מראה חידה שאם אחד האיסורים הוא כבד קודם צלייתו, אינו מצטרף לבטל את האיסור השני, דכבד פולט ואינו בולע, וא"כ האיסור השני לא התפשט בשישים כנגדו ונשאר טעם האיסור בשאר התערובת. וכ"כ הפמ"ג. וביאר עוד שאע"ג שדעת הרבה פוסקים ששמנונית בולעת, מ"מ יש דעות להיפך, ומידי ספיקא לא נפקא.

סימן צ"ט

סעיף א'

האם עצמות האיסור מצטרפות

להתיר או לאסור

נחלקו הראשונים האם כשנפלה חתיכת איסור עם בשר ועצמות, צריך יהיה שישים בהיתר גם כנגד העצמות, או שא"צ שישים כנגד העצמות (מפני שאינם פולטות כלום, או שפליטתם אין לה טעם חשוב ולא אסרתו תורה. אחרונים), וי"א שעצמות האיסור אפילו מצטרפות להיתר לבטל את האיסור. ויש שמחלקים בזה בין עצמות שיש בהם מח לאלו שאין בהם מח, או בין עצמות רכות ליבשות, וכדלהלן.

איתא בגמרא (חולין צ"ח) אמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יהושע בן לוי משום בר קפרא כל איסורין שבתורה בשישים. אמר לפניו ר' שמואל בר רב יצחק רבי אתה אומר כן הכי אמר רב אסי אמר ר' יהושע בן לוי משום בר קפרא כל איסורין שבתורה במאה, ושניהם לא למדוה אלא מזרוע בשלה, דכתיב "ולקח הכהן את הזרוע בשלה"

אבל באיסור שמן שצריך שישים מחמת שהאיסור מפעפע, אפשר דאין מפעפע בעצמות ולא מצטרף אפילו של היתר. ובתיבת גמא כתב דאף אבר מן החי שנפל להיתר, העצמות שבו מצטרפים להיתר.

הב"ח מקשה מדין עצמות איסור המצטרפות להיתר, על מה שכתב בתורת חטאת שבכלי חרס של איסור צריך שישים גם כנגד החרס עצמו, דנעשה נבילה, שהרי כאן מבואר שהעצמות האיסור הדבוקים בבשר האיסור לא נעשו נבילה. ותירצו הט"ז והש"ך שעצמות דומים למש"נ לעיל (צ"ח ה') שכלי מתכות לא נעשה נבילה כיון שיש לו היתר בהגעלה, שהרי גם כלי עצמות יש להם היתר בהגעלה.

גוף הקדירה (שהיא של היתר ועכשיו מבשלים בה היתר ואיסור, אבל של איסור מצטרפת עם האיסור. ט"ז), אינה מצטרפת לא עם האיסור ולא עם ההיתר. שו"ע. וכתב הט"ז שברש"י (חולין צ"ז:) מבואר שגם מה שבלוע בקדירה לא מצטרף, ולרמב"ם הבלוע מצטרף, וכן סובר הרשב"א לגבי מין במינו.

סעיף ב'

אין עצמות האיסור מצטרפות עם ההיתר לבטל את האיסור, אלא כשנפלה חתיכת הנבילה לקדירת היתר כשהיתה חיה, אבל אם נתבשלה תחילה ואח"כ נפלה לקדירת היתר, העצמות שבה מצטרפים עם האיסור, לפי שבלעו מבשר הנבילה כשנתבשלה לבדה.

סעיף ג'

האם חתיכה הבלועה באיסור מצטרפת לבטל כשנפלה לקדירה אחרת

בשאר איסורים חוץ מבשר בחלב, חתיכה הבלועה מאיסור מצטרפת לבטל האיסור. שו"ע. אמנם חתיכת האיסור נשארת באיסורה, מפני שהאיסור שבה לא נפלט לגמרי. ש"ך.

וכתב הרמ"א שאין נוהגים כן (אלא צריך שישים כנגד כל החתיכה, ואפ"ה החתיכה עצמה אסורה. ש"ך), כי קיימא לן שבכל האיסורים אומרים חתיכה נעשית נבילה, כדלעיל סימן צ"ב.

שיש בקליפות, ואח"כ כתב דלא מסתברא כלל, דהא גיד הנשה למ"ד (חולין צ"ט:) אין בגידים בנותן טעם, אם נתבשל עם הירך מותר, ומי עדיפי עצמות יותר מגיד, ולפ"ז צ"ל דהא דיליף מזרוע בשלה ומשער בעצמות, סימנא בעלמא הוא, דאסמכתא היא, כדאמרינן בשמעתין דמין במינו מדאורייתא ברובא בטיל.

והרא"ש מביא את דברי הר"ש, וכן פסק הרשב"א שעצמות של איסור וכ"ש עצמות ההיתר מצטרפים עם ההיתר, ומ"מ עצמות שיש בהם מוח, המוח שבעצמות של איסור אוסר ומצטרף עם האיסור. **וכן פסק בשו"ע.**

ורבינו ירוחם כתב בשם ה"ר אברהם בן אסמעל שעצמות ההיתר מצטרפות לבטל דווקא מין במינו דמן התורה בטל ברוב, או מין בשאינו מינו ובדקנוהו ואינו נותן טעם, אבל מין בשאינו מינו דאיסורא וליכא קפילא, אפילו עצמות ההיתר אינן מצטרפות לבטל את האיסור, דהא יהיב טעמא.

פסקי ההלכה

שיטת השו"ע - חתיכת נבילה שיש בה בשר ועצמות, ונפלה לקדירת היתר, עצמות האיסור מצטרפים עם ההיתר לבטל האיסור (שאין הם בכלל האיסור כיון שאינם ראויות לאכילה, וכיון שהם בולעות האיסור מתפשט לתוכם, ולכן הם מצטרפות לבטל, ויש בעצמות לחלוחית המבטלת את האיסור שנבלע בהם מהבשר. ט"ז), ואצ"ל שעצמות ההיתר מצטרפים עם ההיתר, אבל המוח שבעצמות איסור מצטרף עם האיסור. שו"ע.

וכתב הרמ"א שיש מחמירים שלא לצרף עצמות האיסור עם ההיתר לבטל (וכן אינם מצטרפות לאסור, אבל עצמות ההיתר מצטרפות להיתר. ש"ך), ובמקום הפסד יש לסמוך אמקילין ומתירין כי כן עיקר.

שיטת הש"ך (כדעת הרא"ה והר"ן) שהעצמות הרכות של האיסור מצטרפות לאיסור מפני מוח שבהן ומחמת רכותן שיצא לחות, אבל עצמות יבשות או קליפות של ביצים וכהאי גוונא, אף אותן של איסור מצטרפות לבטל האיסור.

וכתב הפתחי תשובה שמהר"י הלוי פסק שגם עצמות רכות מצטרפות להיתר, והיינו בבישול, ולגבי מליחה הוא מסתפק אם הם מצטרפות, ולכן באיסור כחוש שמדינא א"צ שישים אלא רק מחמת חומרא, מצטרפים ממה נפשך,

וכתב הטור שהרא"ש לא מחלק בין מין במינו למין בשאינו מינו, ודעת הבית יוסף שרש"י והרא"ש מודים לחילוק זה של הרשב"א. וכן הלכה.

מסקי ההלכה

הרוטב והקיפה (-חלקים דקים מאוד של בשר ותבלין המתאספים בשולי הקדירה) והחתיכות, מצטרפים לבטל את האיסור.

בבמין בשאינו מינו משערים ההיתר והאיסור כמו שבא לפנינו, אף אם היה בהיתר יותר מתחילה ונתמעט בבישולו ונבלע בקדירה. אבל **במין במינו** משערים גם במה שבלעה הקדירה ועומד בדופני הקדרה. ומשערים זה באומד יפה, ורוראים אותו כאילו הוא בעין, אבל מה שכלה ואבד מוחמת האור אינו מצטרף, כיון שהוא כלה לגמרי.

דעת מהרש"ל שיש להחמיר שלא לשער במה שבלעה הקדירה, כיון שלא ידוע כמה בלעה, אלא משערים כמות שהוא לפנינו, והביאו הש"ך, וכתב הט"ז שלפ"ז אין להקל כדעת השו"ע. ורעק"א כתב שגם הרשב"א (שהוא מקורו של השו"ע) לא מתיר במין במינו אלא כשיודעים שמתחילה היה שישים, וההיתר נתמעט ולא האיסור, אבל בלאו הכי אסור גם במין במינו.

כתב הבית יעקב שמה שעולה הזיעה למעלה חסר מן המאכל, וכשמשערים בשישים צריך לשער מה שחסר ע"י הזיעה. פתחי תשובה.

סעיף ה'

**איסור ביטול איסור לכתחילה, ומה הדין אם
נתבטל בשוגג או במזיד, לו ולאחרים**

בסעיף זה יבואר שאסור לערב בידים איסור מועט לתוך היתר מרובה, או להוסיף היתר לתערובת איסור והיתר, כדי לבטל את האיסור. ואם ביטלו בידים קנסו חכמים שאסור להנות מהביטול. (ובסעיף הבא יבואר האם דין זה נאמר גם באיסור דרבנן). וכן יבואר האם מוטל על המורה הוראה לברר האם הוסיפו על ההיתר לאחר שנתערב האיסור.

איתא בגמרא (ביצה ד'): **אין מבטלין איסור לכתחילה**. וכתב הבית יוסף שמשמע שיש בזה איסור, וכ"כ הרמב"ם. וכתב הר"ן שלדעת התוס' האיסור הוא מדרבנן, אבל מדאורייתא שרי, אבל הראב"ד כתב שזה אסור מדאורייתא.

סעיף ד'

האם מה שהקדירה בלעה מההיתר מצטרף לבטל
את האיסור

איתא בגמרא (חולין צ"ז:) **אמר רבי חנינא כשהן משערי - משערין ברוטב ובקיפה ובחתיכות ובקדירה, איכא דאמרי בקדירה עצמה, ואיכא דאמרי במאי דבלעה קדירה.**

וכתב רש"י דכיון דאיפליגו תרי לישני ואיסורא דאורייתא
היא אזלינן לחומרא, ולא משערינן בקדירה, אלא משערים
כמות שהוא בא לפנינו, ולא משערים במאי דבלעה קדירה
מן ההיתר, לפי שאף מן האיסור נבלע ונתמעט מכמות
שהיה, וכדאמרינן בגמרא (צ"ח.) **אטו דהיתרא בלע**
דאיסורא לא בלע. והרא"ש העתיק דבריו, וכן נראה
שהוא דעת הרי"ף שלא הביא שום לשון משתי לשונות
אלו.

וכתב הרשב"א שנראה מדברי רש"י שאם ראינו את האיסור בשעת נפילתו, ובא לפנינו עכשיו כמו שהיה מתחילתו ולא נצטמק, וההיתר נצטמק מכמות שהיה, באופן זה מצרפים את ההיתר שנבלע בקדרה ונצטמק לבטל האיסור, אע"פ שלפי גודל ההיתר עכשיו אין בו כדי לבטל. והקשה הרשב"א דמה לנו במה שהיה ההיתר רבה מתחילתו על האיסור, דמ"מ כיון שעכשיו הוא נתמעט חזר האיסור לאסור אותו, כאילו נפל בתוכו עכשיו שיעור איסור כזה, וכדאיתא במסכת תרומות (פ"ה מ"ט) **סאה של תרומה שנפלה לתוך מאה של חולין טהנן ופיחתו כשם שפיחתו חולין כך פיחתה תרומה** ומותר, ומבואר שאם לא פחתה התרומה אסור.

הרמב"ם פסק כלישנא בתרא שמשערים במאי דבלעה קדירה, והיינו במה שנבלע ועומד בדופני הקדירה כאילו הוא בעין, ומשערים זאת באומד יפה, אבל מה שנצטמק ונתמעט מחמת האור אין מצטרף לחשבון, כיון שהוא כלה לגמרי.

דעת הרשב"א שדווקא במין במינו, דמדאורייתא חד בתרי בטל, משערים במה דבלעה קדירה, אבל מין בשאינו מינו דקי"ל (ע"ז ס"ז). דכזית בכדי אכילת פרס דאורייתא, וי"א (ר"ת וסיעתו) דאפילו עד שישים טעם כעיקר דאורייתא, אין משערים אלא כמות שהוא בא לפנינו האיסור וההיתר שהוא עכשיו בעיו בתוך הקדירה. **וכן פסק השו"ע.**

למי הדבר נאסר בדיעבד - כתב הרמב"ם שדווקא למבטל עצמו קנסינן לאוסרו, אבל לאחרים מותר, והרשב"א כתב דה"ה למי שנתבטל בשבילו, וכ"כ הטור והרשב"א בדעת הרמב"ם, וביאר הבית יוסף דמשמע ליה להרשב"א שכיון שטעם האיסור כדי שלא ירויח ויבוא לעשות כך פעם נוספת, חשש זה שייך גם אם נתיר למי שנתבטל בשבילו, ואע"ג דקיימא לן (ב"מ ה:) אין אדם חוטא ולא לו, י"ל דשאני הכא דלא משמע להו לאינשי שיש בזה איסור. עוד כתב הבית יוסף שמשמע מדברי הטור דלא אסרינן למבטל עצמו אא"כ הוא שלו או שנתכוון לבטלו בשביל עצמו, אבל אם לא היה שלו וגם לא נתכוון בשביל עצמו שרי לדידה, דכיון דלא שרינן למי שנתכוון בשבילו וגם לא היה שלו לא אהנו מעשיו הרעים קרינן ביה.

האם החכם המורה צריך לברר אם הוסיפו מים בקדירה אחרי שנפל האיסור

כתבו הסמ"ג והסמ"ק שצריך החכם לחקור אם נתנו מים בקדירה אחרי שנתנו בה את האיסור, דשמא מתחילה לא היה שישים, והמים שנתנו אח"כ אינם מצטרפים לבטל את האיסור.

והטור כתב שהמים שנתנו אח"כ כן מצטרפים לבטל את האיסור, דקי"ל שכל האיסורים שריבה עליהם בשוגג מותרים, ובמזיד אסורים, ואין לחוש שמא יבואו להרבות במזיד, שאם באנו לחוש לזה גם לא נאמין לו מה שאומר שלא ריבה, אבל אם הרבה במזיד, אינו בטל אפילו במין במינו וההיתר רבה על האיסור שהוא בטל מן התורה אלא שחכמים הצריכו שישים.

וכתב הבית יוסף שטעם הסמ"ג והסמ"ק הוא דחיישינן שמא במה שהיה בקדירה בתחילה לא היה שישים כנגד האיסור, ונעשה הכל חתיכת נבלה וכשיריבה עליו היתר צריך שישים כנגד כל מה שבקדירה. ולפ"ז אם יש באותם מים שישים כנגד כל מה שבקדירה, גם לדבריהם מותר אם נתנם בשוגג, כדקיימא לן דכל האיסורים שריבה עליהם שוגג מותרים. והסמ"ג והסמ"ק לטעמייהו אזלי דבכל האיסורים אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבלה, אבל לדעת הרבה מן הפוסקים דס"ל שרק בבשר בחלב אומרים חענ"ג, גם אם הוסיפו מים אח"כ הם מצטרפים לבטל.

והט"ז כתב שאין כוונת הסמ"ג משום חנ"ג, דלא מחזקינן ריעותא בשום דוכתא לומר שזה קרה באופן שהדבר נאסר, אלא כוונתו שחוששים שהוסיף מים לפני שנתפשט

ולענין דיעבד איתא בגמרא (גיטין נ"ד:) **נפלו ונתפצעו, אחד שוגג ואחד מזיד לא יעלו, דברי ר"מ ורבי יהודה. רבי יוסי ור' שמעון אומרים בשוגג יעלו במזיד לא יעלו.** וכתב הבית יוסף שהלכה כרבי יוסי ורבי שמעון.

והנה בסימן ק"י כתב הטור שדבר שאינו בטל מחמת חשיבותו שנתערב באחרים, ונפל אחד מהם לים המלח הותרו כולם, ופירש ר"י דדווקא נפלה, אבל אם הפילה אפילו שוגג אסור אטו מזיד, וכתב הרא"ש שאם הפילה קודם שנודע התערובת מותר, דלא שייך למיגזר אטו מזיד. וכתב הבית יוסף שנראה שר"י והרא"ש פסקו כרבי מאיר ורבי יהודה דקנסי שוגג אטו מזיד בנפלו ונתפצעו, והוא תימה למה פסקו כמותם נגד רבי יוסי ורבי שמעון, וגם קשה על הטור למה כתב כאן דקיימא לן דשוגג מותר, ושם הביא שיטת ר"י שאפילו בשוגג אסור ולא הביא שיש חולקים, וגם אין כתב כאן 'דקיימא לן שכל האיסורים שריבה עליהם בשוגג מותרים' כיון שר"י פליג. ושמא י"ל דיש חילוק בין מבטל איסור למפיל אחת מהן לים, דאף על גב דבמבטל לא קנסינן שוגג במפיל קנסינן.

והט"ז מבאר שכל שכשבא לפנינו לשאול אנו רואים שיש ביטול, ואם הוא היה שותק היינו מתירים את התערובת, אלא שהוא מודה שנתרבה אח"כ, הוא נאמן לומר שזה היה בשוגג, דאי בעי שתיק, משא"כ היכא שלפי מה שלפנינו זה אסור, אלא שהוא רוצה להתיר על פי עדותו שהפיל אחד לים, אין מאמינים לו להתיר.

וכתב הרשב"א (והביאו הטור) שהמכין להרבות, אפילו הוא מין במינו וההיתר רבה על האיסור, שרק מדרבנן אסור וצריך שישים, אינו בטל, כיון שריבה במזיד, ומקורו מהא דבגמרא דנפלו ונתפצעו (גיטין נ"ד:) **איתא ורמי דרבי יהודה אדרבי יהודה בדרבנן, דתניא נפלו ונתפצעו וכו', והא הכא דמדאורייתא חד בתרי בטל ורבנן הוא דגזור וקא קניס ר' יהודה,** ואף דאנן קי"ל כרבי יוסי ורבי שמעון, מכל מקום כולו מודו דאם נפל במזיד קנסינן ליה ואסור.

עוד מבואר מדברי הגמרא הנ"ל שאפילו באיסורים שהחמירו חכמים שלא להתבטל לעולם, אם עבר וגרם להם ביטול במזיד אסור, שהרי בנפלו ונתפצעו מיירי באגוזי פרך שאינם בטלים אפילו באלף מפני חשיבותם, ועל זה מבואר בגמרא שבמזיד אסור.

וכתב הרמ"א דהיינו דווקא שנתערב יבש ביבש, או אפילו לח בלח למאן דאמר שאין אומרים בו חתיכה נעשית נבילה (וכן קיימא לן בשאר איסורים במקום הפסד מרובה. ש"ך), אבל חתיכה שבלעה איסור, לא מהני שנתווסף אחר כך ההיתר, דהא אמרינן ביה חתיכה נעשית נבילה.

וכתב הש"ך דהיינו שאפילו התוספת אסורה כשאין שישים כנגד כל החתיכה, אבל החתיכה אסורה גם בלי חנ"נ, כיון שהאיסור שבה אינו נפלט לגמרי, כמבואר בסימן ק"ו. עוד כתב הש"ך שגם לדעת השו"ע, בבשר בחלב שגם לדעתו אומרים חנ"נ, אפילו בשוגג אסור, אא"כ ריבה שישים כנגד כל מה שנאסר.

עוד כתב הרמ"א שיש אומרים דאפילו במקום דלא אמרינן חתיכה נעשית נבילה, לא מהני ההיתר לבטל אלא אם נתווסף קודם שנודע התערובת, אבל אם נודע התערובת קודם, לא מהני מה שנתווסף אחר כך. ולפי זה היה צריך החכם המורה לבטל איסור לחקור אם נתוסף ההיתר לאחר שנודע, ומסיים הרמ"א 'ולא נהגו כן'. וכ"כ הש"ך שאין חילוק בין נודע ללא נודע, אלא רק בין שוגג למזיד.

ודעת הט"ז והש"ך (דלא הבית יוסף, והובאו דבריהם לעיל) שא"צ לחקור אם היה כאן חנ"נ, דלא מחזקין איסורא. אמנם כתב הט"ז שאם ידוע למורה שנתווסף, אלא שאין ידוע מתי, בזה כן צריך לחקור מתי נתווסף.

וכתב הש"ך שבאיסור והתר כתב שאפילו במקום שאומרים חנ"נ, **אם לא נודעה התערובת לפני שנתווסף ההיתר**, התוספת מצטרפת לבטל, כיון דלא טעים טעמא דאיסורא. וכן פסק בדרכי משה ובתורת חטאת. אמנם דעת הש"ך שאומרים חנ"נ אפילו כשלא נודעה התערובת (ומביא לזה כמה ראיות), ומסיים שאולי גם הרמ"א חזר בו ולכן לא כתב דין זה בהגהותיו. ורעק"א מוכיח שהרמ"א חזר בו.

אופנים שמותר לבטל איסור - כתב הט"ז שבסימן פ"ד מבואר שאם אין כוונתו לבטל את האיסור אלא לדבר אחר, כגון לתקן את הדבש, מותר. אמנם היינו דווקא כשא"א בענין אחר. ובפמ"ג מתיר גם במקום טירחא. וכתב הבית יהודא שלדבריו מותר לבשל פירות שמצוי בהם תולעים ולסוחטם ולזרוקם בלי לבדוק את הפירות מתולעים, כיון שזה טירחא מרובה לבדוק את כולם, אך כתב שאין דבריו מוכרחים. ובנודע ביהודה מביא שגדולי הדור אסרו לתת שלפוחית של דג טמא לתוך מי דבש כדי להצהילם, אע"פ

האיסור ונעשה חנ"נ דבמזיד אסור, ועל זה הקשה הטור שאם הוא משקר לומר שזה שוגג, הוא גם ישקר לומר שלא הוסיף מים.

וכתב הדרכי משה שאף שבבשר בחלב אומרים חנ"נ, בלח בלח לא אומרים חנ"נ, ולכן הטור לא כתב שבבשר בחלב צריך לחקור אם נתווספו מים. והש"ך סובר שגם בלח בלח אומרים חנ"נ בבשר בחלב, גם לסוברים שבשאר איסורים לא אומרים חנ"נ בלח בלח.

פסקי ההלכה

אין מבטלים איסור לכתחילה. ואפילו נפל לתוך היתר שאין בו שיעור לבטלו, אין מוסיפים עליו היתר כדי לבטלו.

כתב הש"ך שלתוס' האיסור הוא מדרבנן, וכן סובר הרב ר' מנחם עזריה, ולראב"ד זה דאורייתא, אמנם גם להראב"ד לענין דיעבד אינו אסור מדאורייתא. וכתב רעק"א שאם ביטל בשוגג אסור לפי הראב"ד, אא"כ כבר נתבטל ברוב. ובנודע ביהודה כתב שדווקא ביטול טעם אסור מדרבנן, אבל לבטל ממשות האיסור יבש ביבש ברוב או בשישים אסור מדאורייתא, ומשמע מדבריו שלח בלח בלח בשישים אינו אסור מדאורייתא.

עבר וביטלו (ע"י שזרק איסור מועט לתוך היתר מרובה. ט"ז וש"ך), או שריבה עליו (לאחר שנפל האיסור ולא היה בהיתר שישים. שם), אם בשוגג (שלא נתכוין לבטל, או שחשב שזה מותר. ט"ז) מותר, ואם במזיד אסור למבטל עצמו אם הוא שלו (ואם בישלו הקדירה אסורה. רעק"א), וכן למי שנתבטל בשבילו, (ואסורים למכרו גם כן לישראל אחר, כדי שלא יהנו ממה שביטלו. (הג"ה). שאף שזה היה מותר בהנאה, הרויח בכך שזה מותר באכילה, וכתב האיסור והיתר שצריך לתת בחינם, וכתב הש"ך דהיינו דווקא כשהישראל משלם יותר ממה שעכו"ם מוכן לשלם, דאי לא הכי הרי לא הרויח. וכתב הט"ז דמיירי דווקא כשאותו אדם ידע שמבטלים בשבילו וניחא ליה, אפילו אם לא ציווהו לבטלו, אבל אם לא ידע מכך מותר. ובמקום האסור, אסור גם לבני ביתו. ורעק"א כתב שברבי"ש מבואר שאם ביטל בשביל למכור, אסור לכולם, ומבואר שאסור גם כשמי שנתבטל בשבילו לא ידע מזה), ולשאר כל אדם, מותר.

וכתב הש"ך שאם זה לא היה שלו, וגם לא נתכוין לבטל בשביל עצמו, שרי לדידיה, דכיון דלא שרית למי שנתכוין לבטלו בשבילו, וגם לא היה שלו, לא אהני מעשיו הרעים.

עיקר מן התורה אסור לערב, ורק בתרומת חו"ל הקילו, **וכ"כ הרמב"ן, ורבינו שמשון כתב** שאפילו לבטלה ברוב לא התירו אלא לכהן טמא, אבל להתירה לזרים לא. עכ"ד.

מה נחשב אין לו עיקר מן התורה - כתב הרשב"א שבשולי גוים וגבינתם ותרומת חוץ לארץ וחלת חוץ לארץ, אין להם עיקר מן התורה. וכתב הטור דה"ה בשומנו של גיד. ובמק"א כתב שגבינה של גוים ושומנו של גיד חשיב יש לו עיקר מן התורה. וכתב הבית יוסף שאין בזה נ"מ, כיון שכבר כתב הרשב"א שראוי לחוש לדעת המחמירים בכל איסור דרבנן חוץ מתרומות וחלת חו"ל.

דעת הרא"ש שאפילו באיסור דרבנן אסור להוסיף עליו ולבטלו, **וכ"כ ההגהות מרדכי**, ונראה שטעמם מדאמרינן התם בגמרא (ביצה ד:): **...הני מילי בדאורייתא אבל בדרבנן מבטלין. ולרב אשי דאמר כל דבר שיש לו מתירין אפילו בדרבנן לא בטיל מאי איכא למימר. הני מילי היכא דאיתא לאיסורא בעיניה, הכא מקלא קלי איסוריה.** ומשמע להו שהחילוק בין דאורייתא לדרבנן מוגבל רק להיכא דמיקלא קלי איסוריה.

כתב בארוחות חיים שיש מתירים לבשל בקדרות ישראלים האוכלים גבינות הגוים אם הם מקונחות יפה, ויש אוסרים. ונראים דבריהם.

כתב בשערי דורא דהא דקיימא לן כל האיסורים שריבה עליהם שוגג מותרים, דווקא בדבר יבש יש לנהוג כך, אבל לא בדבר לח או שיש בו נתינת טעם, דקיימא לן חתיכה עצמה נעשית נבילה וצריך לבטל את כולה אפילו בנתרבה בשוגג. וכתב הבית יוסף שבסימן צ"ב נתבאר באלו סוגי תערוכות אומרים חנ"נ.

האם איסור שנתבטל חוזר וניעור

להלן יבואר האם איסור שנתבטל, ואח"כ נתווסף עוד מן האיסור בשיעור שאין בהיתר שישים כנגד שני הפעמים שנתערב האיסור, האם אומרים 'קמא קמא בטל' או שהאיסור 'חוזר וניעור'.

איתא בגמרא (ע"ז ע"ג): **אמר רב דימי אמר רבי יוחנן המערה יין נסך מחבית לבור, אפילו כל היום כולו, ראשון ראשון בטל. וכו'. כי אתא רב שמואל בר יהודה א"ר יוחנן לא שנו אלא שנפל קיתון של מים תחלה אבל לא נפל שם קיתון של**

שבטל בשישים, דאין מבטלין איסור לכתחילה, ודעת הנודע ביהודה שזה היתר גמור מהרבה טעמים.

המסופק בהוראה ושאל ללומדים ולא שאל לבעלי הוראה מפורסמים, לא מיקרי שוגג. פתחי תשובה.

סעיף ו'

ביטול איסור דרבנן

איתא בגמרא (ביצה ד:): **עצים שנשרו מן הדקל ביום טוב מרבה עליהם עצים מוכנים ומסיקן. וכו'. והא קא מבטל איסור לכתחילה, ותנן אין מבטלין איסור לכתחילה. הני מילי בדאורייתא אבל בדרבנן מבטלין.**

ו**כתב הרמב"ם** שבאיסור דרבנן מבטלים איסור לכתחילה, ולכן חלב שנפל לקדירה שיש בה בשר עוף ונתן טעם בקדירה, מרבה עליו בשר עוף אחר עד שיתבטל הטעם, וכן כל כיוצא בזה. וכ"כ בהגהות מיימוני שהורה רבינו שמחה שמי חלב שנפלו לתבשיל של בשר, יש להוסיף מים עד שיתבטלו מי החלב, דמי חלב דרבנן.

אמנם כתבו **התוס'** דהא דמבטלים לכתחילה איסור דרבנן, הני מילי בדבר שאין לו שורש מן התורה כגון מוקצה. וכן שיטת ראבי"ה, וכן מדקדק בהגהות מרדכי מדברי הרמב"ם. ודעת הבית יוסף שאפילו אם נפרש כן בדברי הרמב"ם מ"מ אינו כדעת התוספות ממש, שהרי בשר עוף בחלב לדברי התוספות חשיב יש לו שורש מן התורה, כיון דאיכא בשר דאסור בחלב מדאורייתא, ולא דמי למוקצה שאין לו עיקר בדאורייתא כלל, כמ"ש התוס' שאין מבטלים תרומת שאר מיני פירות, כיון שתרומת דגן תירוש ויצהר היא דאורייתא.

יין נסך שלא נאסר אלא ע"י כח הגוי, אינו אוסר אלא בששים, ואין מבטלים אותו לכתחילה, דהוי כאילו יש לו עיקר מן התורה, כיון דכתיב "ישתו יין נסיכם". הגהות מיימוני.

הרשב"א מביא שי"א שאיסורים דרבנן שאין להם עיקר מדאורייתא, אף מערבים אותן לכתחילה בידים בתוך רוב של היתר ואוכלים אותם, ויש לו קצת על מה שיסמוך מדאמרינן (במורות כ"ז): **תרומת חוץ לארץ מבטלה ברוב.** וי"א (ויש לחוש לדבריהם) שאפילו בדבר שאין לו

יבואר באלו דברים אמרו חכמים שאינם בטלים בשישים מפני חשיבותם, כגון בריה (סימן זה), חתיכה הראויה להתכבד (ק"א), מינים חשובים בעלי חיים ודבר שבמנין (ק"י). כמו כן דבר שיש לו מתירים אינו בטל אם נתערב במינו, ויש להמתין עד הזמן שהוא עצמו יהיה מותר (ק"ב).

סעיף א'

איתא במתני' (חולין צ"ו): **גיד הנשה שנתבשל עם הגידים, בזמן שמכירו בנותן טעם, ואם אינו מכירו כולם אסורים.** ופריך בגמרא (צ"ט): **ולייבטיל ברובא, ומשני (ק): בריה שאני.**

וכתבו הראשונים שעוף שלם שנתנבל אינו חשוב בריה. ובטעם הדבר פירש רש"י (ק"ב): דאף דתנן (מכות י"ג) שהאוכל נמלה כל שהוא חייב משום שהיא כברייתא, בנבילה א"א לחייב משום בריה, מפני שכשנבראת לא היה עליה שם נבילה.

והקשה הרא"ש ועוד ראשונים שהרי חלב המכסה את הקרב וחלב הכליות וערלה וכלאי הכרם אסורים מתחילת ברייתם והם בטלים. ותירצו הראשונים הרא"ש שכל דבר שאם יחלק אין שמו עליו נקרא בריה, דעוף טמא שלם נקרא עוף, וכשאינו שלם אין קורין אותו עוף אלא חתיכת עוף, וכן גיד נקרא חתיכת גיד, וכן אבר מן החי נקרא חתיכת אבר, אבל נבילה אפילו חתוכה קרויה נבילה, וכן שור הנסקל לא מיקרי בריה כדמוכח בגמרא (זבחים ע"א): משום דכתיב "לא יאכל את בשרו", דמשמע אפילו חתיכה אחת ממנו, אבל בהני קאמר לא תאכל אותם בין גדול בין קטן, כי על שלימותן נקראים כן, וכן מוכח בשבועות (כ"א): דטעמא דבריה הוי כאילו פירש הכתוב לא תאכלנו בכל שהוא.

וביאר הט"ז שבאמת חשיבות בריה זה דין **דרבנן**, אבל יסוד דין זה הוא מה שהחשיבה התורה אותה לענין חיוב מלקות בכך שהאיסור נאמר בסתמא שלא לאכול אותם, ומשמע שאסור אפילו כשהם קטנים, ולכן החמירו רבנן בתערוכות שלהם, אבל מדאורייתא בריה בטלה כשאר איסורים.

והר"ן כתב דלא מקריא בריה א"כ איסורה **מגופה**, כגון גיד הנשה וכיוצא בו שהוא אסור מתחלת ברייתו, אבל עוף טהור שנתנבל שלא היה אסור מתחלת ברייתו, או שור הנסקל, לא חשיב בריה.

וכתב הר"ן שיש תנאי נוסף להחשב בריה, והיינו שתהא **בריית נשמה**, כגון גיד הנשה שהיה בו חיות, אבל דבר

איתא בגמרא (ע"ז ל"ג). **עובד כוכבים נותן לתוכן יין, ישראל נותן לתוכם מים**, (אבל יין אסור, דין נסך אסור במינו במשהו).

וכתב הרשב"א שטעם ההיתר הוא שאע"פ שהקנקנים בלעו יין נסך, והכלי בן יומו, מ"מ כיון שדרך להשתמש בקנקנים בשפע, באופן שאין נתינת טעם, מותר, אבל כלי לפעמים משתמשים בו בדבר מועט אסור, וכן הדין בכל כלי שבלע איסור. וכן דעת רבינו יונה והראב"ד.

הר"ן חולק על דין זה, וכ"כ הטור (סימן קכ"ב) שאין להתיר אפילו בשפע, גזירה שמא ישתמש בדבר מועט, כמו שאסרו להשתמש בקדירה שאינה בת יומה אטו בת יומה.

רש"י ותוס' מבארים שטעם ההיתר הוא מפני שהמשקים פוגמים את טעם היין, וכתב הט"ז שלכאורה לדבריהם אין מקור מהגמרא לדינו של הרשב"א, אמנם י"ל שגם הרשב"א מודה שטעם ההיתר בדיעבד הוא מפני שהמשקין פוגמים את טעם היין, ומ"מ ממה שאין איסור לעשות כן לכתחילה, מבואר שבדבר שאינו יכול לבוא לידי איסור כיון שדרך להשתמש בו בשפע מותר, וא"כ ה"ה באינו פגום.

פסקי ההלכה

דעת השו"ע - כלי שבלע מעט איסור, אם דרכו של אותו כלי להשתמש בו בשפע היתר, מותר להשתמש בו לכתחילה ואפילו בבן יומו, כיון שהאיסור מועט וא"א לבוא לידי נתינת טעם. אבל אם דרך לפעמים להשתמש בכלי למעט תבשיל, אסור להשתמש אפילו בשפע, גזירה שמא ישתמש בה בדבר מועט ויבא לידי נתינת טעם.

דעת החולקים - הט"ז כתב שיש ראשונים שחולקים על השו"ע, וראוי להחמיר שרק במקום שטעם האיסור פוגם את מה שבכלי מותר, ומביא שכך פסקו גם הב"ח והלבוש. וגם הש"ך מציין לדבריו בסימן קכ"ב שמביא את דעת החולקים על השו"ע בזה.

סימן ק'

איזו בריה אינה בטילה אפילו באלף

בסימנים הקודמים התבאר בהרחבה דיני ביטול בשישים, שיסוד דין זה הוא שאם האיסור נותן טעם בהיתר אינו בטל, ואם אינו נותן טעם הוא בטל. ובסימן זה ובסימנים הבאים (ק"א ק"ב וק"י)

מתי חשיבא בריה – אין דין בריה אלא לדבר שהיה בו חיות, לאפוקי חיטה אחת של איסור (אף כשהיא אסורה מתחילת ברייתה, כגון של כלאים. ש"ך). וכן צריך שיהא דבר שאסור מתחלת ברייתו, לאפוקי עוף טהור שנתנבל (או נטרף, בין בנתנבלה בשחיתתה בין בלא נשחטה כלל. ש"ך) ושור הנסקל. וכן צריך שיהיה דבר שלם שאם יחלק אין שמו עליו, לאפוקי חלב. וכן צריך שיהיה שלם (במציאות, אע"פ שהוא דבר שאם יחלק אין שמו עליו. ט"ז). ואם נתרסקה הבריה [ואבדה צורתה] אינה חשובה בריה. (ט"ז וש"ך). וכן אם נחתך ממנה אבר אחד אפילו שאין הנשמה תלויה בו אינה נחשבת בריה. (ש"ך).

וכתב הרמ"א שעיקר גיד הנשה אינו אלא על הכף בלבד, והוא כרוחב ד' אצבעות (בשור הגדול, אולם בכבש קטן שיעורו ב' אצבעות. ט"ז), ואם הוא שלם מקרי בריה.

כתב הט"ז שדין בריה שאינה בטילה הוא **מדרבנן**, ונ"מ שבמקום שיש ספק אם זה בריה הוה ספיקא דרבנן ובטל, וכן בכל הדברים דאמרינן לקמן שאינם בטלים כגון ראוי להתכבד, או דבר שבמנין, ספק לקולא, אבל בדבר שהוא ודאי בריה או שיש בו דין אחר שאינו מתבטל, אלא שהאיסור ספק, בזה אפילו באלף לא בטיל, כגון ביצי ספק טריפה וכדומה.

כתב הש"ך שבבית יוסף הסתפק אם **ביצה שיש בה טיפת דם** נחשבת בריה, דמבואר בגמרא (חולין ס"ד). שטיפת דם אוסרת מאחר דשדא תיכלא בכולא, ובתשובת מהר"ל ח כתב בפשיטות דחשיב בריה, ודעת הש"ך שאינה נחשבת בריה, שהרי מתחילת ברייתה היתה מותרת, וגם כשיש בה אפרוח היא מותרת, אלא שכתב הרשב"א בשם הרמב"ם שכשיש בה אפרוח היא נחשבת בריה, ואחריו נמשך הבית יוסף, אולם באמת ברמב"ם אין זה מוכרח כלל, ואף שלהלכה אין להקל בביצת אפרוח, מ"מ ודאי בביצת דם אין לאסור כלל כיון דלית בה חיותא, וכן פשט בבדק הבית להבית יוסף, וכן משמע מהשו"ע כאן שרק ביש בה אפרוח אסורה.

נמלים הגדלים בפירות וקמח, דעת הפלתי שאף אם פירשו בטילים בשישים, דבריה אינה בטילה דווקא כשהיא אסורה מתחלת ברייתה, ונמלים אלו אינם אסורים מתחלת ברייתם קודם שפירשו. ובתשובת טור האבן חולק ואסור. פתחי תשובה.

שאין בו חיות, כגון חיטה, לא חשיב בריה, ואמנם חלב לא חשיב בריה אע"פ שהוא בריית נשמה, כיון שאינו עומד במקום אחד כבריה. והרא"ש מביא פירוש זה (דבעינן בריה נשמה) בשם י"מ, והתוס' דוחים ביאור זה.

וע"ע בסימן הבא דבריה היינו דווקא כשהוא שלם, וע"ע בסימנים ק"ז וק"י השלמת דיני בריה.

כתב הרא"ש ש**שי"א שבריה בטלה בתתק"ס**, (וכן מביא הר"ן בשם הר"ש, וכן דעת הרשב"א) וראייתם מדתנן בתרומות (י"ח) דג טמא שכבשו עם דג טהור, כל גרב שהוא מחזיק סאתים, אם יש בו משקל עשרה זוז ביהודה שהם חמש סלעים בגליל, דג טמא, צירו אסור. וקאמר עלה בירושלמי (תרומות י"ח) שהוא אחד מתשע מאות ושישים, והורה ר' יוסי בר בון בעכברא אחד לאלף, ומפרשים שרבי יוסי הורה בעכבר שנתערב בהיתר לבטלו באלף, והוא הדין בתתק"ס. ויש מפרשים דעכברא הוא שם מקום (כדאיתא בב"מ פ"ד), וקאי אציר דאירי ביה, וקאמר שרבי יוסי הורה כן באותו מקום דיהיב טעמא עד קרוב לאלף, וכן מסתבר דלא איירי בעכבר שנתערב בהיתר, דאם צורת עכבר עליו הרי ניכר בין חתיכות של היתר ומשליכו והשאר מותר, ואם נימוח ואין ניכר טעמו בטל בשישים.

והר"ן מקשה על הסוברים שבתתק"ס בריה בטילה, שהרי בגיד הנשה ובחתיכה הראויה להתכבד מבואר שאפילו באלף אינם בטלים, וה"ה לבריה, והירושלמי לגבי עכבר סובר שעכבר נותן טעם לאלף, ודלא כהתלמוד שלנו (עבודה זרה ס"ט). שאינו נותן טעם אלא עד שישים, וכן מבואר בדברי התוס'.

כתבו התוס' שלדברי המשנה שירך שנתבשל בה גיד הנשה אם יש בה נותן טעם הרי זו אסורה, לאו בגיד לחודיה משערין, דבכדי קליפה שסביביו מסייע לגיד לאסור, דמשעה שנמלח נאסר כדי קליפה סמוך לו, ולפירוש רבינו אפרים דלא אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבלה אלא בבשר בחלב אתי שפיר. וכתב הבית יוסף שאף שלהלכה אין בגידים נותן טעם, מ"מ נ"מ בהנ"ל לירך שנתבשל בה שמונו של גיד.

פסקי ההלכה

בריה, דהיינו כגון נמלה או עוף טמא וגיד הנשה ואבר מן החי וביצה שיש בה אפרוח וכיוצא בהם, אפילו באלף לא בטל.

אם נימוח הגיד ואינו ניכר (שכבר אין לו חשיבות בריה. ט"ז), צריך גם כן שישם כנגדו. וכתב הט"ז שהרשב"א מסתפק אולי הוא בטל ברוב (כיון שבאמת אינו נותן טעם אפילו בשאינו מינו, י"ל שבזה העמידו הדין על דין תורה שהוא בטל ברוב), ואף שבשו"ע סתם שצריך שישם, יש לסמוך להקל בספק, כגון אם נשפך ואין ידוע אם היה שישם, וודאי היה רוב.

כתבו הט"ז והש"ך שאם שומן גיד הנשה נדבק לחתיכה אחת, צריך שבאותה חתיכה יהיה שישם כנגד השומן, דאל"כ אותה חתיכה נעשית נבילה וצריך שישם כנגד כל החתיכה, לדידן דקיימא לן בכל האיסורים חתיכה נעשית נבילה.

כתב המהרי"ט בשם החוות יאיר שפרעוש שקפץ לתוך המאכל אסור מצד הדין, כיון שהוא נאבד ברוטב וא"א לסננו, וא"א לבדוק הבשר אולי דבק בו, ואם הפרעוש נפל לתוך הכף כשהרוטב חם, באופן שצריך ניפוח בגמיאה, יש לאסור הרוטב שבכף מדינא (אפילו זרק הפרעוש), וראוי להחמיר אף בהפסד מרובה כשהחזיר הכף לתוך הרוטב שבקערה, וצריך שישם נגד הכף. וכתב הפתחי תשובה שבפנים מאירות פקפק במש"כ שהפרעוש אסור, דהוי כזבובים ונמלים שהם פגומים בעצמם, והרי כתב הרמ"א (ק"ג א') שבריה פגומה בטילה, אך בהמשך דבריו מסיק דלא כהרמ"א ומסכים עם דברי החוות יאיר. ומה שהעתיק לאסור אף בהפסד מרובה כשנפל הפרעוש לתוך הכף, לא מוזכר דבר זה בחוות יאיר, ונראה דודאי שרי שהרי זה כלי שני והט"ז שמחמיר בכלי שני מתיר בהפסד מרובה, וכ"כ הפמ"ג, ועוד דהש"ך שמחמיר בדברים המאוסים מתיר בהפסד מרובה, והפמ"ג כתב שהמנהג להקל אף בלא הפסד מרובה, וכ"ש כאן שיש עוד צדדים להקל.

סעיף ג'

קדירה של מרק שנפלה שם בריה ונאבדה, הכל אסור (כשא"א להתיר ע"י סינון. ש"ך).

סעיף ד'

ירקות מבושלים שנמצאו בהם ג' תולעים, הירקות אסורים (דמאחר שנמצאו ג' הוחזק שיש עוד ואינם ניכרות. ש"ך), אבל מי השלקות מותרים ע"י סינון, וכן הבשר ירחצנו ויבדקנו ומותר.

כתב הפני אריה שמה שאבר מן החי אינו בטל משום דהוי בריה, היינו דוקא בשיש כזית מן הבשר גידים ועצמות, אבל אבר מן החי שהוא פחות מכזית שנתערב בטל כשאר יבש ביבש. והפמ"ג חולק. ובלבושי שרד דן במעשה שהיה שנתערב רגל אוז מן החי ביותר משישים של שחוטות, שהשוחט סבר שיש ביטול כיון שהרגל צריכה תיקון להוריד השיער ולא חשיב חתיכה הראויה להתכבד, והשליך אחד מהרגלים, אבל באמת אבר מן החי אוסר מצד בריה, וכששאל על הכלים הורה שאם יש ספק אולי בבישול אחד היה שישם כנגד הרגל הכלים מותרים, אפילו אם נודע האיסור לשואל כאשר הכלי עדיין היה בן יומו, עיי"ש טעמו.

סעיף ב'

איתא במתני' (חולין צ"ו): **גיד הנשה שנתבשל עם הגידים בזמן שמכירו בנותן טעם, ואם לאו כולן אסורין, והרוטב בנותן טעם.**

ולענין טעם גיד הנשה, אף שיש מ"ד שהטעם אסור וכמבואר במשנה הנ"ל, מסקנת הגמרא (צ"ט): **והלכתא אין בגידים בנותן טעם.**

ולענין שומן הגיד, דעת רש"י והרי"ף והרא"ש והר"ן והרמב"ם והרשב"א שהשומן אסור בנותן טעם, והתוס' כתבו בשם הר"מ שאינו אסור.

פסקי ההלכה

דבר שהוא בריה שנתבשל עם ההיתר, אם אינו מכירו הכל אסור, והרוטב אסור בנותן טעם (והיינו שאם סיננו ויש שישם כנגד האיסור מותר. והיינו בעוף טמא וכדומה, אבל בנמלה וכדומה שזה מאוס, דעת השו"ע והרמ"א (ס"ס ק"ד וס"ס ק"ז) שא"צ שישם, והש"ך (ס"ס ק"ז) מביא דעת החולקים ומתיר רק בשעת הדחק או בהפסד מרובה). ואם מכירו, זורקו, והאחרים והרוטב צריך שיהיה בהם שישם כנגדו.

גיד הנשה אין טעמו אסור, דאין בגידים בנותן טעם, אבל שומנו אסור וצריך שישם כנגדו להתיר הרוטב. לפיכך ירך שנתבשל עם גידו, אם מכירו זורקו, וכל השאר מותר אם יש בו שישם כנגד שומנו, ואם אינו מכירו, כל החתיכות אסורות. ואם יש בקדירה שישם כנגד השומן, הרוטב מותר, ואם לאו אסור.

וכתב הרמ"א שגם באיסור דרבנן אין החתיכה הראויה להתכבד בטילה. ואם יש ספק אם היא ראויה להתכבד או לא, אזלינן לקולא אפילו היא אסורה מדאורייתא, (דחומרא זו שחתיכה הראויה להתכבד אינה בטילה זה דין דרבנן, וספק דרבנן לקולא. ט"ז וש"ך). ודווקא בספק אם זה חתיכה הראויה להתכבד, אבל אם זה ודאי חתיכה הראויה להתכבד, והספק הוא אם זה אסור, אינה בטילה.

כתב הש"ך שאיסורי הנאה שאינם בטלים בתערובת, מותר למוכרם לעכו"ם חוץ מדמי איסור הנאה שבהם.

כתב רעק"א שדווקא חתיכה האסורה מדינא אינה בטילה אף באיסור דרבנן בראויה להתכבד, כגון בשר עוף בחלב או ביצת נבילה, אבל בשר שנתעלם מן העין שאינו אסור אלא מצד חומרא בעלמא, אם נתערב ברוב שרי.

סעיף ב'

תנאי חתיכה הראויה להתכבד

פסקי ההלכה

אין לחתיכה דין חתיכה הראויה להתכבד אא"כ איסורה מחמת עצמה, כגון נבילה ובשר בחלב (דבשר בחלב כל אחד מותר בפני עצמו, וכאשר נתחברו ונאסרו שניהם נעשו גוף אחד, שהרי לוקה מן התורה אפילו אם אכל רק חצי זית בשר וחצי זית חלב. ט"ז וש"ך), אבל אם נאסרה מחמת שקיבלה טעם מאיסור ולא היה בה שישים כדי לבטלו, אפילו למי שסובר חתיכה עצמה נעשית נבלה אין לה דין חתיכה הראויה להתכבד, (כיון שאין הבלוע ראוי להתכבד. ט"ז וש"ך).

וכתב הרמ"א שאפילו חתיכה שלא נמלחה בטילה, דאין איסורה מחמת עצמה אלא מחמת דם הבלוע בה.

עוד כתב הרמ"א שכל חתיכה שלא נאסרה רק כדי קליפה, בטילה, שהרי הקליפה אינה ראויה להתכבד. וכתב הש"ך שאף שבלאו הכי חתיכה שקיבלה טעם איסור מדבר אחר אין בה דין חתיכה הראויה להתכבד, יש בזה נ"מ בבשר בחלב.

רעק"א מביא שדעת המנחת יעקב כתב שבשר בחלב שנאסר ע"י כבישה או בו דין חתיכה הראויה להתכבד, וכתב שיש לדחות ראיתו, וכן מדברי הט"ז מבואר שגם בבשר בחלב דרבנן יש דין חתיכה הראויה להתכבד.

הב"ח אוסר כבר בב' תולעים, כיון שלרבי בב' פעמים הוי חזקה, והט"ז מוכיח שאין הלכה כרבי אלא בנישואין ומילה משום שספק נפשות להקל, אבל בשאר דברים קיימא לן כרשב"ג שדווקא בג' פעמים הוי חזקה.

סימן ק"א

ביטול בחתיכה הראויה להתכבד

כפי שנתבאר בסימן הקודם לגבי 'בריה' שמדרבנן אינה בטילה אפילו באלף מחמת חשיבותה, כך גם 'חתיכה הראויה להתכבד' והיינו חתיכת מאכל גדולה וחשובה שראוי לכבד בה אורחים, אמרו חכמים שאינה בטילה אפילו באלף. ובסמן זה יבוארו פרטי דין זה, ומתי החתיכה נחשבת 'חתיכה הראויה להתכבד'.

סעיף א'

איתא במתני' (חולין צ"ו): **חתיכה של נבילה וכן חתיכה של דג טמא שנתבשלה עם החתיכות, בזמן שמכירם בנותן טעם, ואם לאו כולם אסורות.** ובגמרא **ותבטיל ברובא, וכו', שאני חתיכה הואיל וראויה להתכבד בה לפני האורחים.** ומבואר שחתיכה הראויה להתכבד שנתערבה אינה בטילה אפילו באלף, אך אם הוציאו את החתיכה, חזר דינה לאסור רק בנותן טעם.

שיטת הרי"ף שאין הלכה כדברי משנה זו, דמשמע במתני' (עבודה זרה ע"ד.) שרק חתיכה של איסורי הנאה אינה בטילה כשהיא ראויה להתכבד, אמנם דעת שאר הפוסקים שגם בדבר שלא נאסר בהנאה אין חתיכה הראויה להתכבד בטילה.

וכתבו הראשונים שגם חתיכה האסורה בהנאה נחשבת חתיכה הראויה להתכבד ואינה בטילה, כיון שאם תתבטל היא תהיה מותרת ותהא ראויה להתכבד, כמבואר בגמרא (שם) שבשר בחלב אינו בטל אפילו בחתיכה הראויה להתכבד, אע"פ שבשר בחלב אסור בהנאה.

פסקי ההלכה

חתיכה הראויה להתכבד דינה כבריה, דאפילו באלף אינה בטילה. ואפילו אם היא אסורה בהנאה, כיון שאם תתבטל תהיה מותרת וראויה להתכבד אינה בטילה.

כשרות, אמנם כשיש חשש בגבינות של נכרים שמעמידים אותה בעור קיבת נבילה, א"כ יש בזה חשש בשר בחלב, והוה חתיכה הראויה להתכבד, אך במקום שאין חשש זה, לא הוה חתיכה הראויה להתכבד.

ובנקודות הכסף כתב שגבינות שהועמדו ע"י קיבה שנאסרה מבשר בחלב נחשבת ראויה להתכבד, דבשר בחלב איסורו מגופו, ואפילו גבינות של נכרים נחשבות ראויה להתכבד, וכתב שגם התורת חטאת מודה בזה, אבל גבינה שהועמדה בחלב טריפה חשיב איסור בלוע ואין בה דין חתיכה הראויה להתכבד.

סעיף ג'

עוד מתנאי חתיכה הראויה להתכבד

תרנגולת בנוצתה שנתערבה באחרות, בטילה, שהרי אינה ראויה להתכבד לפני האורחים כמות שהיא, אע"פ שאחרי שנתערבה הסירו את הנוצה (שכיון שבתחילת התערובת כבר נתבטלה, אינו חוזר וניעור. ומבואר שאין לה ג"כ דין דבר שבמנין שאינו בטל, וכ"כ מהרש"ל שכיון שהיא מחוסרת תיקון גדול כ"כ לא חשיב דבר שבמנין, וכן מוכח במרדכי, ודלא כמ"ש התורת חטאת שיש לזה דין דבר שבמנין ואינה בטילה. ש"ך. וכתב הרדב"ז שאם הטריפה נמצאת רק אחרי שעתה ראויה להתכבד, אינה בטילה).

תרנגולת שאינה מבושלת אינה נחשבת חשיבה ראויה להתכבד, וכן כבש שלם (אפילו הופשט עורו. ש"ך), או חתיכה גדולה יותר מדאי, לא חשיבה ראויה להתכבד, שאין דרך ליתן לפני האורח כבש שלם או חתיכה גדולה יותר מדאי.

ומסיים השו"ע שיש חולקים בכל זה (וסוברים שא"צ שהחתיכה תהיה ראויה להתכבד כמות שהיא עכשיו, אלא הכונה שיש כאן שיעור גדול שיכול להיות ראוי לתת ממנו לאורחים. ט"ז).

וכתב הרמ"א שנוהגים כדעת החולקים ומחמירים בכל זה, מלבד תרנגולת בנוצתה שהיא מחוסרת מעשה גדול, שנוהגים בה שהיא בטילה, (וה"ה כבש שלא הופשט עורו, אבל תרנגולת שהסירו ממנה את הנוצות ועדיין לא נטלו ממנה את המעיים ולא נפתח הבטן, אינה בטילה. ט"ז), וכן רגלים או ראש שלא נחרכו מהשיער שלהם בטלים, אבל אם כבר נחרכו חשיבי חתיכה הראויה להתכבד, אפילו לא נמלחו עדיין, (ואפילו שלא ניטלו טלפיהן, דאפשר לקוצצם

כתב הפתחי תשובה שגם חתיכה מנבילה שנתנבלה מחמת מיתה, או חתיכה כחושה מאד, נחשבת חתיכה הראויה להתכבד.

כתב הנודע ביהודה שמאפים שנתערב בהם בשר (-שומן אווז) בחלב (-חמאה) שנתערבו במאפים אחרים, בטלים ברוב, כיון שיבש ביבש בטל ברוב, ולא מיקרי חתיכה הראויה להתכבד אף שבשר בחלב הוא איסור מחמת עצמו, כיון שהעיקר במאפים זו העיסה והבשר בחלב הוא בלוע, ורק צריך להשליך חתיכות כמנין אלו שנאסרו והשאר מותרות, ואין לומר דחשיב מין בשאינו מינו מפני שהשומן והחמאה הם שני מינים ולהצריך שישים גם ביבש ואפילו באיסור בלוע כיון שכשיבשלם יתן טעם, כיון ששומן אווז זה בשר בחלב דרבנן וכתב הש"ך שבאופן זה בטל ביבש חד בתרי אפילו באינו מינו.

דיני חתיכה הראויה להתכבד בגבינות האסורות

כתב הט"ז שדעת הרמ"א (בדרכי משה ובתורת חטאת) שגבינה שהועמדה בחלב טריפה, ונתערבה, אין לה דין חתיכה הראויה להתכבד, כיון שהאיסור שבה בלוע, ודלא כהאיסור והיתר שהחמיר גם בגבינה זו מטעם דהוה כנולדה באיסור. והב"ח חולק על הרמ"א מכח דברי הרמ"א בכלל מ"ג שגבינה של גוי שהתערבה עם של ישראל אין להתיר את התערובת מטעם ספק ספיקא כיון שאיסורה מגופה. וכתב הט"ז שאין משם ראייה, דשם מיירי בגבינה של גוי, שיש בה חשש שנתערב בה חלב טמא ולא היה שם ביטול ברוב כשרים, ובזה אין לצרף עוד ספק ולהתיר, כיון שחכמים אסרו גבינות של נכרים כודאי, וא"כ הספק הנוסף לא משנה את הדין, ואין האיסור מצד חתיכה הראויה להתכבד, אבל הכא דמיירי שהועמד בחלב טריפה ונתערב ברוב, שבזה ראוי להתיר מצד ביטול ברוב, אין לאסור מצד חתיכה הראויה להתכבד, כיון שזה איסור בלוע.

ולענין אם יש לגבינה דין חתיכה הראויה להתכבד, כתב הט"ז שהמרדכי מביא שרבינו שמשון מסתפק בזה, ודעת מהרש"ל שאין לגבינה דין חתיכה הראויה להתכבד, דאם היא לחה אינה חשובה, ואף יבישה שחשובה בזמנינו, אינה חשובה כ"כ לאכול ממנה כדי שביעה, מפני שהיא קשה לגוף, ובפרט שכמה בני אדם אין אוכלים אותה אפי' על ידי הדחק. והט"ז חולק ומוכיח שיש לגבינה דין חתיכה הראויה להתכבד אא"כ האיסור שבה בלוע וכנ"ל, או באיסור תערובת חלב טמא, אמנם בסתם גבינה של נכרי שנתערבה בין הכשירות לא חוששים שזה חלב טריפה, דרוב הבהמות

מעיים אוכליהן לא אינשי. ולפי זה הוא הדין נמי בכל המעיים.

פסקי ההלכה

קורקבן (-קיבה של עוף) וכן שאר בני מעיים, אינם ראויים להתכבד. שו"ע. והט"ז והש"ך מביאים דברי מהרש"ל שקורקבן של אווז כן נחשב ראוי להתכבד, ורק של תרנגולת אינו ראוי להתכבד, והש"ך מסיים שהכל לפי המקום והזמן.

כתב הט"ז בשם מהרש"ל שחכמי קראקא הורו שבשר שבאווז מעל החזה שנקרא 'ביליק' חשיב ראוי להתכבד, וכתב מהרש"ל שזה טעות, שאף במקומות שראוי לכבד בו אורחים מ"מ כיון שהופשט עור האווז בטל ממנו החשיבות (כבריה שנחתך ממנה קצת שהיא בטילה). והט"ז תמה על דבריו שבסעיף הבא מבואר שרק בנאבדה צורתה אינה נחשבת ראוייה להתכבד, וכתב להורות כחכמי קראקא. וכתב הפתחי תשובה שהפ"ח פוסק כמהרש"ל, והבכור שור מחמיר כהט"ז.

כתב הלבוש שכבד של אווז שנהפך ללבן בגלל השומן נחשב ראוי להתכבד. ט"ז.

סעיף ו'

חתיכה שנחתכה או נתרסקה

איתא בגמרא (מכות ט"ז:) ריסק תשעה נמלים ואחד חי והשלים לכזית לוקה שש, ולמדו מזה הראשונים שכשהם מרוסקים לא מיקרי בריה ובעי כזית, וכן מבואר בגמרא (גיטין נ"ד:) לענין חתיכה ראוייה להתכבד, שאם נפלו החתיכות ונתפצעו הם בטלים.

וכתב הרשב"א שחתיכה שנחתך ממנה או שנתרסקה עד שנאבדה צורתה אין זה בריה ובטל חשיבותה והרי היא כשאר כל האיסורין, ואפילו נחתך ממנה אחר שנתערבה. עוד כתב בשם הרמב"ן שאם נחתך ממנו אבר זה בעיא ולא איפשיטא במסכת נזיר (נ"א:) גבי מלקות, והוא הדין לאיסור, אמנם כיון שדין בריה שאינה בטילה הוא מדרבנן אזלינן לקולא, וכ"ש היכא שהיא מרוסקת או שנחתך ממנה אבר שהנשמה תלויה בו.

וכתב בשערי דורא שאם הדג מרוסק אין עליו דין בריה ובטל בשרים וזורק את האיסור אם מצאו, וי"מ שאם רוב הדג טמא שלם חשיב בריה, וכן משמע בפ"ז דנזיר (נ"א:)

ואין זה נחשב מעשה גדול. ט"ז). ואפילו כבש שלם אינו בטל. אמנם רגלים של עופות, מלבד רגלי אווז, וכן רגלי בהמה דקה במדינות אלו, לא חשיבי כלל, ובטלים. וראש של עופות אינו חשוב, ובטל, (וכן ראש של בהמה, מלבד ראש של עגל, וכ"ש לשון של שור הוא חשוב, שהרי אברהם כיבד את המלאכים בג' לשונות. ט"ז. ורגלי אווז אם לא הוחרכו עורם מעליהם כפי שרגלים לעשות, אין זה דין חתיכה הראויה להתכבד. ש"ך).

כתב הפתחי תשובה שהנודע ביהודה כתב שחתיכה שאינה מנוקרת אין לה דין חתיכה הראויה להתכבד, כיון דאיכא טירחא, אף שהיא ראויה לנכרי, ומ"מ לא החליט דין זה להיתר גמור, רק כסניף לשאר סברות.

כתב החתם סופר שחתיכה גדולה וחיה, לדעת השו"ע אינה נחשבת חתיכה הראויה להתכבד, והרמ"א מחמיר בזה, והפ"ח מסכים לדעת השו"ע, וכתב שהיקל בזה למעשה בהפסד מרובה מאד יחד עם עוד קולא נוספת. פתחי תשובה.

סעיף ד'

שומן הכנתא (-שנמצא בין המעיים המתעגלות) אינו ראוי להתכבד, כיון שאינו רגלים לאוכלו בעין. שו"ע. וכתב הט"ז שהדרא דכנתא (המעיים המתעגלות שסביב לאותו שומן), אם הם של עגל חשיב ראוי להתכבד, דאצלינו הוא דבר חשוב, אבל שאר בני מעיים לא. וש"ך כתב שהכל לפי המקום והזמן.

עור שומן אווז חשיב ראוי להתכבד. רמ"א. ובאיסור והתר כתב שאם נחתך אינו נחשב ראוי להתכבד, ודעת מהרש"ל שאינו נחשב ראוי להתכבד בין שלם בין חתוך, והט"ז כתב שכיון שמכבדים בה כשהיא חתוכה, חשיב ראוייה להתכבד אפילו כשהיא חתוכה. והש"ך כתב שהכל לפי המקום והזמן אם הוא ראוי להתכבד באותו מקום או לא, ובמקום ספק אזלינן לקולא. ובנקודות הכסף כתב שאפשר להקל בחתוכה, שכיון שלא מכבדים בחתיכה אחת מטוגנת אלא בהרבה חתיכות, כל חתיכה נחשבת אינה ראוייה להתכבד.

סעיף ה'

קורקבן ובני מעיים

כתב הטור שה"ר יהודה הורה על קורקבן טריפה שנתערב באחרים דלא הוי ראוי להתכבד, כדאמרינן (נדרים נ"ד:) **בני**

נפשך, שאם היא של איסור כולן מותרות, ואם אינה של איסור הרי היא מותרת. ואפילו נחתכו רובן אין תולים לומר שהאיסור מהרוב שנחתכו, אלא כל הנחתכות מותרות (כשיש שישים בהיתר נגד האיסור. ט"ז), והשלימות אסורות.

וכתב הט"ז דאע"ג דבכל דוכתי תולים ברוב, הכא י"ל דאדרבה כל שנשתנה מקדמותו מן הרוב הוא, והוא כמו כל דפריש מרובא קא פריש, ונמצא שהאיסור שהוא המועט לא נשתנה והופרש מקדמותו. אבל אין לומר הטעם דכל קבוע כמחצה על מחצה, דכאן יש לפניך שני קביעות: החלק הנחתך, והחלק שלא נחתך, וא"כ יותר היה לומר שהאיסור נקבע בחלק שנחתך, מאשר לומר שהוא נקבע בחלק שלא נחתך, כיון שהחלק שנחתך הוא הרוב.

כתב רעק"א שאם איסור דרבנן נתערב חתיכה בחתיכות, י"ל שלדעת השו"ע (צ"ט ו') מותר לחותכם לכתחילה כדי שתתבטל, דכיון שזה כבר מעורב אלא דלא בטל מחמת שראוי להתכבד לא חמיר מתערובות חד בחד, ומה שמחתכם לבטל הוי כמוסיף ומבטל, ועיין. עוד כתב רעק"א שאם נפלה אחת מהחתיכות שהתערבו לקדירה שיש בה אוכלים פחות משישים ונימוחה, מותר, שכיון שנימוחה אין לה חשיבות, וכן אם סלקוה מהקדירה הקדירה מותרת אף שהחתיכה עצמה אסורה.

סעיפים ח' ט'

מתי אפשר להתיר תערובת מכח דמיון החתיכות
איתא בגמרא (עבודה זרה מ.) מעשה בגוי אחד שהביא גרב של חתיכות דג, ונמצא סימן באחד מהם, והתיר רשב"ג את הגרב כולו. תרגמא רב פפא בחתיכות שוות. אי הכי מאי למימרא, מהו דתימא ניהוש דילמא איתרמי, קמ"ל.

ובהגהות מיימוני מתיר מכח זה תרנגולת שנמצאת טריפה בקורקבנה לאחר שנתערבה בתרנגולות אחרות, ע"י שמדמים את שומן הקורקבן לשומן התרנגולת במקום החיבור לקורקבן, אם הם דומים לגמרי האחרות מותרות. ובתרומת הדשן מתיר מכח זה כבש שנמצא טריפה בראשו לאחר שנתערב עם כבשים אחרים, אם החתיכות דומות ומכוונות יפה.

גבי נמלה דרובו ככולו ולא בטיל בשישים אלא מרוסק, אך יש דוחים ומחלקים דהא דאמרין (אהלות א' ז') האברים אין להם שיעור, הני מילי לטומאה אבל לא לאיסורי אכילה. עוד איתא שם בשם התרומות הדשן שבריה שלימה לגמרי אלא שנפל ממנה קצת ע"י בישול, כמו שרגילות הוא להתפרפר, ודאי חשיב בריה.

וכתבו הראשונים שאם נתרסקה בבריה במזיד אסור למי שנתכוין לבטלו, ונתבאר דין זה בסימן צ"ט.

פסקי ההלכה

הא דבריה וחתיכה הראויה להתכבד לא בטלי, דווקא בעודם שלמים, אבל אם נחתכו או נתרסקו עד שנאבדה צורתם בטלים, דתו לא חשיבי. ואפילו אם נתרסקו לאחר שנתערבו עם ההיתר בטלים (ואפילו לאחר שנודע התערובת. רמ"א). וכתב הש"ך שאם גם לאחר שנתרסקה היא ראויה להתכבד, אינה בטילה.

וכל זה שנתרסקו שלא במתכוין לבטל האיסור, אבל אם נתכוין לכך, אסור למרוסק, אם הוא שלו, וכן למי שנתרסק בשבילו.

וכתב הרמ"א שאין חילוק בזה בין נתערבו במינם לבין נתערבו שלא במינם. וכתב הט"ז שהרמ"א בא לומר שדין זה שונה ממה שנתבאר בסימן ק"ב לענין דבר שיש לו מתירין שבאינו מינו הוא בטל, וכתב האיסור והיתר דה"ה בשאר דברים שאינם מתבטלים אפילו באלף כגון בריה וחתיכה הראויה להתכבד, ועל זה חולק הרמ"א, וכן מוכח מהרשב"א שבריה אינה בטילה אפילו בשאינו מינו, והאיסור והיתר עצמו סתר דבריו בכלל מ"א שאסר תולעים מדין בריה בשאינו מינו, ובטעם החילוק כתב בתורת חטאת דשאני דבר שיש לו מתירין שאין החשיבות מצד האיסור עצמו, אלא מאחר שיהיה לו היתר אחר כך לא ראו חכמים שיתבטל, וכל שנתערב שלא במינו אין ההיתר נקרא על דבר האסור אלא על שם הדבר שנתערב בו והוא כמי שאין לו מתירין. והט"ז כתב טעם אחר לחלק בזה. אמנם כתב הט"ז שמקום הגהה זו אינו שייך כאן לענין חתיכה שנתרסקה, אלא בתחילת הסימן.

סעיף ז'

אם נחתכה חתיכה אחת, אין תולים לומר של איסור נחתך
 להתיר את כולם, אלא אותה שנחתכה בלבד מותרת ממה

פסקי ההלכה

סימן ק"ב

דין דבר שיש לו מתירין שאינו בטל

מבואר בגמרא בכמה מקומות (ביצה ג' ול"ז, יבמות פ"ב. נדרים נ"ח.), ש'דבר שיש לו מתירין' אינו בטל. ובטעם הדבר נאמרו בראשונים ב' טעמים, רש"י (ביצה ג'): מבאר דכיון דהאיסור עתיד להיות ניתר לאחר זמן, עד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר, (ומבואר לכאורה שהאיסור לא הותר לגמרי ע"י הביטול, וביד יהודה מבאר שחכמים החמירו כדי להרחיק את האדם מן האיסורים שלא יהא קל בעיניו). ובר"ן (נדרים נ"ב). מבאר שיסוד ביטול הוא רק כאשר האחד מתנגד לחבירו, ולכן לרבי יהודה מין במינו לא בטל, אלא שחכמים סוברים שכיון שזה היתר וזה איסור נחשב שאחד מתנגד לחבירו, אמנם בדבר שיש לו מתירין שהאיסור ג"כ עתיד להיות ניתר לאחר זמן, ממילא זה נחשב שהם שווים, ובשווים לא שייך ביטול.

בסימן זה יבוארו פרטי דין דבר שיש לו מתירין, מתי נאמר הדין שאינו בטל ומתי לא. בסעיף א' יבואר עיקר הדין, בסעיף ב' יבואר מה הדין בספק אם יהיה ניתר לאחר זמן, אם חשיב דבר שיש לו מתירין. ובסעיפים ג' ד' יבוארו אופנים רבים האם יש בהם דין דבר שיש לו מתירין, כגון אם צריך להוציא ממון כדי להתיר את האיסור, בדבר שאינו עומד לאכילה אלא לשימוש אחר (ואפשר להשתמש בו גם לפני שהותר וגם אח"כ), או כאשר בזמן שהאיסור יותר המאכל יתקלקל, או כשנתערב טעם ולא ממושות, או בדבר שאין איסורו מחמת עצמו, או כשאופן ההיתר לא נאסר מעולם, או כשהאיסור לא היה ניכר לפני שנתערב, או כשלאדם מסוים אין לאיסור מתירין ולאחרים כן (כמבשר בשבת במזיד), ומתי נדר נחשב דבר שיש לו מתירין, והאם דבר שחוזר ונאסר (כחמץ בפסח) נחשב דבר שיש לו מתירין.

סעיף א'

עיקר דין שדבר שיש לו מתירין אינו בטל

איתא בגמרא (ביצה ג'): **אחד ביצה שנולדה בשבת ואחד ביצה שנולדה ביום טוב, אין מטלטלין אותה לא לכסות בה את הכלי, וספיקא אסורה, ואם נתערבה באלף כולן אסורות, וכו'. ספק יום טוב ספק חול - הוי דבר שיש לו מתירין, וכל דבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל.** וכן איתא בש"ס בכמה דוכתי שכל דבר שיש לו מתירין אפילו באלף אינו בטל.

קורקבן שנמצא נקוב (וא"כ התרנגולת טריפה), ונתערבה אותה תרנגולת עם אחרות, מדמים שומן שבקורקבן לשומן התרנגולת של מקום חיבור הקורקבן, ואם דומים לגמרי, מכשירים האחרות. (וכן כל כיוצא בזה). סעיף ח'.

ראש כבש שנמצא טריפה ולא נודע מאיזה כבש הוא, והקיפו הראש לצוארו של אחד מהכבשים ונמצאו החתיכות דומות ומכוונות יפה, יש לסמוך על זה להתיר האחרות. סעיף ט'.

וכתב הט"ז (סעיף ט') שמשמע מהשו"ע שצריך שחתיכות הכבש יהיו שוות גם במראה, ואף שבשומן הקורקבן סגי במראה השומן לחוד, הכא שאני שאפשר לברורי ג"כ ע"י שיהיו מכוונים יפה בחיתוך צריך לברורי.

וכתב הש"ך (סעיף ח') עיין לעיל בסימן פ"ג סק"ה [ושם כתב שהדמיון צריך להיות ע"י שהחתיכות מתחברות יפה זה לזה, וא"צ שיהיו שווים גם במראיתם].

וכתב הט"ז בשם האיסור והתר, שעתה שאין אנו בקיאים כל כך אין לנו להתיר בכהאי גוונא אם לא שיהיה הפרש גדול וניכר. וכתב בשם הב"ח שאם נמצא מים בראש כבש אחד, שזה עושה אותו טריפה, ולא נודע מאיזה כבש הוא, יש לבדוק בחוט השדרה של הכבשים, שכל כבש שנמצא בו מים במוח שבראש יהיה מים בחוט הנמשך מהמוח לשדרה, ותולים שהראש הוא מאותו כבש להתיר האחרות, וכתב הט"ז שאין דבר זה כדאי להתיר עליו ספק טריפות כיון שלא נמצא בתלמוד ובפוסקים.

וכתב רעק"א שאפשר שדין זה לסמוך על הדמיון נאמר רק כשיש רוב כנגד האיסור, אבל לא בתערובת חד בחד, אולם מהר"א לדין זה מחתיכות דג מבואר שאף בדאורייתא סומכים על ראייה זו.

הפתחי תשובה מביא שבשמש צדקה מקשה שבסעיפים אלו (שמבואר שאם אינם דומות אסורות) מבואר לכאורה שכבשים שלמים וכן תרנגולת חיה נחשבים חתיכה הראויה להתכבד, ודלא כמ"ש השו"ע בסעיף ג', ועי"ש הרבה ישובים לזה.

באלף, (אמנם לענין מה שבמין במינו מדאורייתא חד בתרי בטיל לא חשיב מין במינו, כיון שהוא נותן טעם).

דבר שיש לו מתירין שנתערב ואח"כ פירש אחד מהם, בסידורו של שבת מסיק דלא אמרין בזה כל דפריש מרובא פריש, וכן משמע בצמח צדק, וכ"כ המג"א, אבל בצ"ח מביא ראייה להקל, וכן משמע מהחוות דעת. פתחי תשובה.

סעיף ב'

דין דבר שיש לו מתירין בדבר שלא ודאי יהיה מותר

יש מי שאומר שלא אמרו שדבר שיש לו מתירין אינו בטל אלא כשהמתיר עתיד בודאי לבוא (כגון ביצה שנולדה ביו"ט, שלאחר יו"ט ודאי תהיה מותרת. ט"ז), או אם המתיר בידו לעשותו בלא הפסד, אבל דבר שאינו בידו ואינו ודאי שיבוא, בטל. לפיכך ביצה של ספק טריפה שנתערבה באחרות (שם תטעון עוד ביצים או שתחיה התרנגולת י"ב חודש יתברר שאינה טריפה), אינו בדין דבר שיש לו מתירין, לפי שאין המתיר בודאי ואינו בידו.

הש"ך מקשה למה השו"ע מביא דין זה בשם יש מי שאומר, והרי זו דעת הרשב"א והטור ואין מי שחולק עליהם, וכן מוכח בגמרא ביצה ג: .

דין דבר שיש לו מתירין כשרק איסור אחד יש לו מתירין - הצמח צדק דן בביצת טריפה שנולדה ביו"ט ונתערבה, ודן השואל דלא הוי דבר שיש לו מתירין מצד איסור נולד, כיון שגם אחר יו"ט לא יהיה היתר בלא ביטול מכח איסור טריפה, והצמח צדק חולק עליו וסובר שכיון שאיסור נולד יפקע אחרי יו"ט, כל מה דאפשר למיעבד בהיתר עבדינן, וכן הסכימו הפ"ח והמנ"י. וכתב הפמ"ג דה"ה במי שאמר קונם עלי אכילת בשר נבילה זו ונתערבה, דאיסור נדר הוי עכ"פ דבר שיש לו מתירין ולא בטיל אף בשישים, ואף שאין איסור חל על איסור (ואין כאן איסור כולל), מ"מ י"ל דהיינו שאין לוקה שתים ואינו מקריב ב' חטאות, אבל איסור יש, אי נמי מיקרי דבר שיש לו מתירין. ורעק"א דן בזה בכמה צדדים ונשאר בצ"ע.

דעת ראב"ה שאם עשה תבשיל מביצה זו שיש לה מתירים, הכל אסור, וכן דעת מהר"ם מרוטנבורג אבל לשיטת ר"ת דס"ל שדבר שיש לו מתירים אינו בטל דווקא כשנתערב במינו אבל בנתערב בשאינו מינו טעמו בטל בשישים, א"כ התבשיל מותר, כיון שלא נתכוין לבטלה. וע"ע בטור ובבית יוסף או"ח תקי"ג.

פסקי ההלכה

כל דבר שיש לו מתירין, כגון ביצה שנולדה ביום טוב, שראויה למחר, אם נתערבה באחרות, בין שלימה (קמ"ל שאף שהיא דבר שבמנין שאינו בטל, יש בה גם דין דבר שיש לו מתירין, ונ"מ בספק איסור, דדבר שבמנין ושאר דברים שאינם בטלים אפילו באלף מדרבנן, ספיקם מותר, אבל דבר שיש לו מתירין אינו בטל באלף אפילו בספק איסור דרבנן. ט"ז וש"ך), בין טרופה, אינה בטילה אפילו באלף. ואפילו ספק נולדה ביום טוב, ונתערבה באחרות, אסורות.

וכתב הט"ז שמדאורייתא חד בתרי בטל, דכתיב "אחרי רבים להטות", ואפילו ביש לו מתירין, אמנם רבנן החמירו ביש לו מתירין לאחר זמן, שלא יאכלנו באיסור ע"י ביטול.

עוד כתב הט"ז שמבואר להלן (ק"י ח') שאם ספק איסור התערב באלף, ונפל מהתערובת למקום אחר, התערובת השניה מותרת.

דבר שיש לו מתירין שנתערב באינו מינו - אם

נתערבה ביצה זו בשאינה מינה, בטילה בשישים. (שו"ע). וכתב הט"ז שבתורת חטאת כתב הטעם לפי שאין ההיתר אח"כ נקרא על האיסור אלא על התערובת שנאסר והוא אינו מינו של האיסור. (וכ"כ הש"ך). ובר"ן מבאר הטעם שלרבנן מין במינו בטל ברוב אע"פ ששניהם מין אחד, מפני שזה איסור וזה היתר, וביש לו מתירין גם האיסור נחשב כהיתר. וכתב הש"ך שמין במינו לענין זה היינו בשמא ולא בטעמא, דאם הוא שוה בשמא ולא בטעמא אינו בטל, ואם הוא שוה בטעמא ולא בשמא בטל.

אמנם כתב הרמ"א שאם ליבנו בביצה זו מאכל, או שנתנוה בקדירה לתקן הקדירה, כגון שמלאוה בתרנגולת, אינה בטילה. וביארו הט"ז והש"ך שבכהאי גוונא חשיב מין במינו, דכל דבר שעשוי לחזותא וטעמא או לתקן המאכל הוי כמין במינו לענין שבאין לו מתירין אינו בטל אפילו

סעיף ג'

דין דבר שיש לו מתירין כשצריך להוציא הוצאות כדי להתירו

כלי שנאסר בבליעת איסור ונתערב באחרים ואינו ניכר, בטל ברוב, ואין דנין אותו כדבר שיש לו מתירין, לפי שצריך להוציא עליו הוצאות להגעילו, וכן בכל כיוצא בזה (כגון בשר שלא נמלח ונתערב בחתיכות שנמלחו. ט"ז). שו"ע.

כתב הט"ז שלולא הסברא שצריך הוצאות להגעילו אין להתיר מצד שהבלוע עצמו אין לו מתירין ולא יהיה הנאסר (-הכלי) חמור מן האוסר (-הבלוע), דמ"מ כיון דסוף סוף יש לו מתירין אין לנו להשגיח בשום סברא לקולא, דאין לנו לסמוך על שום קולא כיון שבלאו הכי יש לו מתירין. וכתב הט"ז שאע"פ שמותר להשתמש בכל הכלים האלו שנתערבו, אין להשהותם זמן מרובה אא"כ יכשיר כולם מספק, שכיון שהאיסור בטל ברוב יש לזה דין יבש ביבש שבטל ברוב שאסור לאוכלם כולם יחד, ויש כאן לחוש שמא בזמן מרובה ישכח מהתערובת ויבא לאכול תבשיל שמעורב בו מכל הקדירות שנתערבו, ויבוא לידי איסור, על כן ראוי להכשיר כולם מספק.

דעת מהרי"ל שמה שאפשר להוציא האיסור הבלוע ע"י הגעלה כן מחשיב את התערובת לדבר שיש לו מתירין, דההוצאה להגעילו היא הפסד מועט, וכתב הש"ך שיש לחוש לדבריו במקום שאין הפסד מרובה, ובמשאת בנימין כתב שאם רוצה להשתמש בכולם יחד צריך להמתין שלא יהיו בני יומן, ודעת הש"ך שגם בשביל להשתמש בכל כלי בפני עצמו צריך להמתין, דטעם ההיתר הוא משום הוצאות ההגעלה, וכיון שאם ימתין מעת לעת הוא מותר מן התורה בלא שום הוצאות לכו"ע אסור. וכתב הפלתי שאע"פ שמדרבנן זה אסור גם לאחר מעת לעת, מ"מ צריך להמתין. ורעק"א מקשה על הש"ך דהא קיימא לן (סימן ק"ג) דבנותן טעם לפגם בעינן ג"כ רוב, אלא דבמבשל בכלי שאינו בן יומו סמכין דאיכא רוב ולא אמרינן לא ידעינן כמה נפיק מיניה, וא"כ גם ההיתר של אינו בן יומו הוא מטעם ביטול, וא"כ למה לא נתיר מיד מטעם ביטול, וכן הקשה גם לטעם של הרשב"א על מה שצריך הוצאות להגעיל, דגם בהגעלה הרי הכלי חוזר ובולע מממיני ההגעלה.

דין דבר שיש לו מתירין בדבר שאינו אוכל – כתב הפתחי תשובה שבלאו הכי לא שייך לאסור כלי מצד דבר שיש לו

מתירין, שהרי הצמח צדק כתב בשם הצ"ח שרק לענין אכילה אמרינן שדבר שאין לו מתירין אינו בטל, דמה שיאכל היום בספק איסור יאכל למחר בהיתר, אבל לענין טלטול לאיזה צורך לא שייך דבר שיש לו מתירין, שהרי יכול לטלטלו גם היום וגם למחר, וא"כ ה"ה לענין שימוש בכלים שנתערב בהם כלי הבלוע באיסור הוא יכול להשתמש בכלים גם היום וגם למחר, וא"כ השימוש שרוצה להשתמש היום בכלי זה דבר שאין לו מתירין, (ונמצא לפ"ז שהש"ך חולק על הצ"ח).

כתב בתשובות מהר"י בן לב שקערה של חלב שנתערבה בקערות של בשר אינה בטלה ברוב, כיון דהוי שלא במינו, וכתב הש"ך שכבר דחה הב"ח את דבריו, וגם מה שהחמיר הב"ח להסיר כלי אחד לחומרא בעלמא, אין זה נכון, ומ"מ כיון דליכא פסידא יש להחמיר כדברי הב"ח.

רש"ל כתב שכלי הבלוע באיסור ונתערב, אינו נחשב יש לו מתירין מטעם נוסף, כיון שאין ההיתר ממילא מכח זמן. והביאו הט"ז. והש"ך מקשה על דבריו שהרי נדרים וכדומה שההיתר לא תלוי בזמן נחשב דבר שיש לו מתירין. ובבית יעקב ובמנחת יעקב מתרצים דשאני נדרים שיש מצוה להתירם.

סעיף ד'

אופנים שונים שדנו הפוסקים האם יש בהם את הדין שדבר שיש לו מתירין אינו בטל

יש מי שאומר שלא שייך דבר שיש לו מתירין היכא שהמאכל מתקלקל. שו"ע. וכתב רעק"א שהים של שלמה חולק וסובר שגם בכהאי גוונא חשיב יש לו מתירין.

דין דבר שיש לו מתירין כשלא נתערב גוף האיסור אלא טעמו – כתב הרמ"א דהא דדבר שיש לו מתירין אינו בטל, היינו דוקא אם האיסור בעין, או שיש עדיין ממשות האיסור בתערובת, אבל טעמו (כגון שהוציאו את חתיכת האיסור אחרי שנתנה טעם במאכל, ולא דמי למש"כ בסעיף א' לענין נותן ביצה בקדירה, דשם הביצה עשויה לבשם את התבשיל. ט"ז) בטל.

איסור שנימוח בתערובת, לדעת הט"ז יש בזה דין דבר שיש לו מתירין, (דהסיבה שלטעם בלי ממשות אין דין דבר שיש לו מתירין היא שכיון שהוציא את חתיכת האיסור ונתערב רק טעם מהחתיכה, ובמין במינו כיון שהטעם לא נרגש אין לו כח לאסור, אבל

כדין יבש ביבש, אפילו היא חתיכה קטנה שאינה ראויה להתכבד אינה בטילה והכל אסור משום דבר שיש לו מתירין, וכן אפילו אם מכירה וזורקה באופן שאין כאן אלא פליטתה, אלא שבלעה מהאיסור שיש לו מתירין יותר מכזית בכדי אכילת פרס, הוי כאילו נפל כאן ממשו של איסור, וכיון שהוא דבר שיש לו מתירין לא בטיל.

דין דבר שיש לו מתירין כשאופן ההיתר לא נאסר מעולם – כתב הש"ך שמש"כ הרמ"א ש"א שחתיכה שלא נמלחה ג' ימים נחשבת דבר שיש לו מתירין כיון שהיא מותרת לצלי, העיקר אינו כן, דלא מיקרי דבר שיש לו מתירין כיון שלצלי זה לא נאסר מעולם. ובפתחי תשובה מביא שבתשובה מאהבה כתב שדעת הרי"ף והרמב"ם ורש"י והר"ן שאפילו כשאין ההיתר למה שהיה אסור חשיב דבר שיש לו מתירין ואינו בטל, וכתב שגם השער המלך פסק להחמיר בזה, ומ"מ העלה שיש להקל בחתיכה ששהתה ג' ימים בלא מליחה שנתערבה באחרות להתיר התערובת, כיון שאין זה רק חומרת הגאונים. והנודע ביהודה דחה ראיותיו ומסכים עם הכרעת האחרונים להל, וכן דעת הפמ"ג ומהר"י לבית הלוי.

עוד כתב הרמ"א שכל איסור שלא היה ניכר קודם שנתערב, בטל אע"פ שהוא דבר שיש לו מתירין. וכתבו הט"ז והש"ך דהיינו כגון ענבים שיוצא מהן יין בשבת לתוך יין צלול שהיה שם קודם השבת. (ואין זה דומה לחתיכה שלא נמלחה דבסמוך, דשם היה האיסור ידוע, שהרי החתיכה היתה אסורה, משא"כ בענבים לא היה איסור כלל מתחילה). וכתב הש"ך דה"ה בחבית מלאה ענבים שלמים, שממלאים החבית במים לעשות תמד, והענבים מתבקעים לאחר זמן ויצא כל היין, מותר לשתות ממנו בשבת, מפני שמעט היין שיוצא בשבת מתערב ומתבטל עם היין שהיה בו כבר, ולא היה ניכר פעם אחת בפני עצמו מעולם, וכן כל כיוצא בו. וכתב רעק"א שלכאורה דעת התוס' שגם איסור שלא היה ניכר לפני שנתערב אינו בטל ביש לו מתירין, וכבר רמז לזה המג"א, וכן נראה מדעת הר"ן. עוד כתב רעק"א דה"ה בנתערב קמח חיטים בקמח שעורים, ואח"כ נדר מקמח חיטים, דבטל אף דנדרים הוי דבר שיש לו מתירין, כיון שבתחילת חלות האיסור הוא מעורב ולא נקרא עליו שם איסור מעולם, ודלא כמ"ש המקור חיים.

מתי נדר נחשב דבר שיש לו מתירין – כתב הרמ"א שמי שנדר מדבר אחד ונתערב אכ"כ, לדידה מקרי דבר שיש לו

כשהאיסור נימוח או כשנפלה טיפת יין לחבית יין, כיון שצריך להגיע לביטול שייך בזה דבר שיש לו מתירין, דכל דבר שעיקר היתירו הוא ע"י ביטול אינו מותר בדבר שיש לו מתירין.

דעת הש"ך שגם בתערובת של טעם הוי דבר שיש לו מתירין ואינו בטל, וכן דעת הב"ח, ודלא כהרמ"א הנ"ל. והפתחי תשובה מביא שהפני אריה פוסק כהרמ"א, אלא שכתב דמ"מ כלי שנאסר מבליעת איסור ונתערב באחרים, אינו בטל כל זמן שהוא בן יומו (כדעת הש"ך בס"ק א' אבל לא מטעמיה).

דין דבר שיש לו מתירין בדבר שאין איסורו מחמת עצמו – כתב הרמ"א שדבר שאין איסורו מחמת עצמו בטל, ולכן חתיכה שלא נמלחה תוך ג' ימים, אף על פי ש"א דמיקרי דבר שיש לו מתירין הואיל ומותרת לצלי, אפילו הכי בטילה, דאין איסורה אלא מחמת דם הבלוע בה. והש"ך מוכיח שדבר שיש לו מתירין אינו בטל אפילו בדבר שאין איסורו מחמת עצמו, וכתב שכן דעת כל האחרונים. וכתב הפתחי תשובה שבפני אריה מסיק כדעת הרמ"א, אלא שכתב שאין כוונת הרמ"א דבכל ענין שאינו אסור מחמת עצמו בטל, אלא דווקא כאשר האיסור הבלוע אינו מינו עם מה שנתערב עכשיו, דמאחר שהאוסר עצמו הוא מין בשאינו מינו, נדון הכל כתערובת מין בשאינו מינו, דבטל אפי' בדבר שיש לו מתירין. וכתב שם שאם גם האיסור הבלוע הוא מינו עם ההיתר שנתערב עתה, יש בזה שלש אופנים החלוקים בדינם: א' אם האיסור וההיתר הנאסר אחד לח ואחד יבש לעולם בטל, דהא טעם בטל בדבר שיש לו מתירין. ב' אם שניהם לחים ונפל הנאסר לתוך היתר שהוא מינו של האיסור עצמו, אם גם הנאסר הוא מאותו המין הכל אסור, אפילו אם האיסור לא נתן טעם בהיתר הראשון אלא שאסרו במשהו משום דבר שיש לו מתירין מ"מ חוזר ואוסר גם ההיתר השני, אבל אם לא היה הנאסר מינו של האוסר, אם נאסר מכח נותן טעם, חוזר ואוסר גם ההיתר השני שהוא מינו עם האיסור הראשון, אך אם האיסור לא נתן טעם בהיתר הראשון אינו אוסר את ההיתר השני אף שהוא מינו עם האיסור עצמו, מאחר שכבר נתבטל. ג' אם האוסר והנאסר שניהם יבשים, בין שההיתר הנאסר אינו מינו עם האיסור, ובין שהוא מינו ונתערב בחתיכות אחרות, אם מכירה זורקה והטעם שנפלט ממנה נתבטל, ואפילו אם אינו מכירה כיון שנימוחה היטב ונבלל הכל כמו תערובת לח בלח נמי בטל, אבל אם אינה מכירה והיא עומדת בעין שצריכה להתבטל

עוד כתב הרמ"א דלא מקרי דבר שיש לו מתירין אלא א"כ הותר למי שנאסר, אבל אם נשאר לאחד לעולם אסור, כגון המבשל בשבת (במזיד. ש"ך), אע"פ שלאחרים מותר (במוצאי שבת, ולו עצמו אסור לעולם. ש"ך) לא מקרי דבר שיש לו מתירין. וכתב המגן אברהם דמירי בנתערב במוצאי שבת, אבל בנתערב בשבת אסור לאותו אדם, כיון שלגבי אחרים חל דין דבר שיש לו מתירין, (וצ"ע אם זה אסור לו רק בשבת או לעולם).

כתב הרא"ש בשם הר"מ שמה שאנו שותים שיכר, יש אומרים שההיתר הוא משום ספק ספיקא, ספק חדש ספק ישן, ואם תמצי לומר חדש שמא השריש קודם לעומר, ודעת הרא"ש עצמו שדבר שיש לו מתירין אסור אפילו בספק ספיקא, וטעם ההיתר בשיכר הוא משום דבטל בשישים, והא דאמרינן שדבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל, הני מילי מין במינו, והא דאמרינן (ביצה ל"ז). שאשה ששאלה מים ומלח לעיסתה (וזה מחוץ לתחום של הבעלים) יש בזה דין דבר שיש לו מתירין (כיון שאחרי שבת זה מותר), אע"פ שזה לא ממין העיסה, שאני התם דלטעמא עבידא וטעמא לא בטיל. ודעת הבית יוסף שגם כאן יש לאסור מצד עביד לטעמא, דהדבר ידוע שהשעורים נותנים טעם במים יותר ממה שהמלח והשאור נותנים בעיסה. והא דדבר שיש לו מתירין אסור אפילו בספק ספיקא, היינו דוקא על ידי תערובת, אבל באיסור חדש הנ"ל שהספיקות הם שמא זה ישן, ואפילו אם זה חדש שמא השריש קודם לעומר, לא אסרינן משום ספק ספיקא.

סימן ק"ג

נותן טעם לפגם

אחר שנתבאר כמה אופנים שאין בתערובת איסור בהיתר דין ביטול בשישים, כגון בריה (סימן ק) חתיכה הראויה להתכבד (סימן ק"א) ודבר שיש לו מתירין (סימן ק"ב), עובר השו"ע לבאר מתי א"צ אפילו ביטול בשישים, והיינו ב'נותן טעם לפגם', ויש בזה ב' חלקים: א' היכא שהאיסור עומד בעצמו בלא תערובת, שבזה ילפינן מקרא שאם הוא פגום עד כדי שאינו ראוי לאכילה אין בו איסור דאורייתא. ב' דבר שהאיסור הוא מצד נתינת טעם, שאם האיסור פוגם בטעמו של ההיתר, אע"פ שטעמו נרגש, אינו אוסר את התערובת. ובסימן זה יבואר באלו אופנים נאמר היתר זה. בסעיף א' יבואר עיקר הדין שנטל"פ אינו אוסר בתערובת, ודין נטל"פ בדברים שאינם בטלים אפילו באלף. בסעיף ב' יבואר מהו

מתירין, דהא אפשר להשאל על נדרו, (ונדר הוי דבר שיש לו מתירין כיון שמצוה להשאל על הנדר. ט"ז). והפתחי תשובה מביא מהברית אברהם ועוד אחרונים דמירי דווקא באדם שאסר דבר על עצמו, אבל כאשר הבעלים אסר דבר על חבירו בקונם, כיון שהנאסר לא יכול להשאל על הנדר, לא חשיב דבר שיש לו מתירין. וכתב רעק"א דמ"מ היכא שהבעלים אסר את הדבר גם על עצמו וגם על חבירו, חשיב דבר שיש לו מתירין, ורק היכא שהנודר אסר את הדבר רק על חבירו לא חשיב דבר שיש לו מתירין. וכתב הבית יעקב שבשבועה אע"פ שאפשר להשאל על השבועה לא חשיב דבר שיש לו מתירין, כיון שאין מצוה להשאל על השבועה, וכ"כ בתשובה מאהבה, ושם הוסיף שאין חילוק בזה בין סתם שבועה לשבועה בשם, ודלא כרב אחד שרצה לחלק בזה, ודלא כהפמ"ג שכתב שגם בשבועה יש דין דבר שיש לו מתירין. ובחוות יאיר כתב שמי שנדר מדבר מסוים ואח"כ נשבע שלא יתיר את הדבר, ואותו דבר התערב בדבר אחר, חשיב דבר שיש לו מתירין, כיון שהוא יכול להתיר את השבועה ואח"כ את הנדר, אף שלפני שהתיר את השבועה אינו יכול להתיר את הנדר, ואי משום דטריחא ליה מלתא להתיר נדרו, לא מצינו שטורח מוציא הדבר מדין דבר שיש לו מתירין, וכ"ש במעט טורח כזה. וכתב הפתחי תשובה שלדברי הבית יעקב והתשובה מאהבה לא חשיב דבר שיש לו מתירין, כיון שיש כאן גם שבועה, ומ"מ דינו אמת היכא שלא היה כאן שבועה רק נדר מחבית יין בלא התרה ובלא הפרה, דבזה ג"כ נשאל תחילה על מה שאמר שזה בלא התרה והפרה ואח"כ נשאל על עיקר הנדר. וכתב בתורת יקותיאל שלפי המבואר בגמרא שנדר נחשב דבר שיש לו מתירין בגלל המצוה להשאל על הנדר, א"כ היכא שא"צ להשאל על הנדר, כגון שנדר בעת צרה וכדומה, לא הוי דבר שיש לו מתירין, אכן אם רוצה לשאול על נדרו שנדר בעת צרה צ"ע אם בכהאי גוונא חשיב דבר שיש לו מתירין.

עוד כתב הרמ"א **שדבר שיש לו היתר וחוזר ונאסר**, כגון חמץ בפסח (שהוא חוזר לאיסורו בשנה הבאה), לא מקרי דבר שיש לו מתירין. ויש חולקין בזה. וכתב הט"ז שהרמב"ם הוא החולק והעיקר כהרמב"ם, ודלא כתורת חטאת שפסק לקולא. ובש"ך הביא את פסקו של התורת חטאת, וכתב שהמהרש"ל חולק עליו. עוד דן הש"ך בדעת השו"ע האם לחמץ בפסח יש דין דבר שיש לו מתירין. והפני אריה מסיק כדעת התורת חטאת.

בתערובות ע"י בישול יותר מביש הוא בגלל הטעם, ובאיסור מוסרח אין טעם, אבל כשהם בעצמם מושבחים, אע"פ שבמאכל זה הם פוגמים, כיון שהם עצמם לא בטלים אפילו באלף משום בריה וכדומה, נחשב שיש כאן את גוף האיסור בלי תערובת.

הפמ"ג כתב שגם בעלי חיים ודבר שיש לו מתירין אינם בטלים בנטל"פ אם אינם פגומים בעצמם, וכנ"ל, ודעת הפתחי תשובה שדבר שיש לו מתירין אינו בטל אפילו כשהוא פגום בעצמו, שכיון שאין הטעם בגלל חשיבותו לא שייך לומר שכיון שהוא פגום בטלה חשיבותו, וכן משמע בתפארת למשה בשם האיסור והתר, ועוד חולק שם על הרמ"א וסובר שבריה אף אם נסרחה אינה בטילה באלף, וכן סוברים הפנים מאירות והחוות יאיר.

סעיף ב'

שיעור הפגם בדין נותן טעם לפגם, ומה הדין כשממשות האיסור מעורבת בהיתר

מבואר ברש"י (עבודה זרה ס"ז). שנותן טעם לפגם א"צ שאינה נאכלת מחמת הפגם, ודי בפגם מועט. וכתב הטור שפגם זה אין צריך שיפגום לגמרי עד שיהא קץ לאוכלו, אלא אפילו פוגם קצת אינו אוסר תערובתו. והרשב"א והר"ן הביאו ראיה לדין זה מקדירה שאינה בת יומא, דמבואר בגמרא שזה נותן טעם לפגם, ובודאי שאינה פוגמת התבשיל כל כך עד שאינו נאכל. וכן מבואר מדברי הגמרא (שם ל"ח: ול"ט:) ששמן ודבש ודומיהם הם נותן טעם לפגם, ובודאי שאינם נפסלים מאכילת אדם. ואע"ג שמקור דין נטל"פ הוא מנבילה, וכל שראויה לגר שמה נבילה אע"פ שנפגמה, היינו דווקא בדבר הנאכל בפני עצמו, דבזה אסור עד שנפגם מאכילת גר, אבל בנתערב ונותן טעם, כל שטעמו פוגם התבשיל קצת מותר, לפי שאינו נותן טעם אלא פוגם.

וכתב הרשב"א דדווקא כשנתערב איסור מועט עם היתר מרובה, אבל איסור מרובה לתוך היתר מועט, ואפילו מחצה על מחצה, מסתברא שאין אומרים בזה נותן טעם לפגם מותר עד שיפגם לגמרי כנבילה שאינה ראויה לגר. עוד כתב שנראה שאפילו אם נפלה חתיכת איסור גדולה לתוך היתר מועט, אם מכירו זורקו והרוטב מותר, לפי שאין כאן אלא טעמו ולא ממשו, ואע"פ שמשערים בכולו משום דלא ידעין כמה נפיק מיניה, כיון שאין כאן אלא טעם, והטעם

שיעור הפגם להחשיב את הדבר לנטל"פ, האם כשממשות האיסור מעורבת בתערובת מקילים בגלל נטל"פ, ומה הדין בהשביח ולבסוף פגם או פגם ולבסוף השביח, ועוד מדיני נטל"פ. בסעיף ג' יבואר שהפגם לא צריך להיות דווקא מחמת האיסור. בסעיף ד' יבואר מה נותן טעם לפגם בשמן ודבש. ובסעיפים ה' - ז' יבואר הדין שקדירות שאינם בני יומם נותנים טעם פגום במה שמתבשל בהם. ובסעיף ו' יבואר הדין שדבר חריף מחזק את הבליעות ונותן להם דין בני יומם.

סעיף א'

נותן טעם לפגם אינו אוסר בתערובת

איתא במתני' (עבודה זרה ס"ה): **זה הכלל כל שבהנאתו בנותן טעם אסור, כל שאין בהנאתו בנותן טעם מותר, כגון חומץ שנפל ע"ג גריסין**. ומבואר שגם דבר שאינו פגום מחמת עצמו, אם הוא פוגם בתערובת אינו אוסר. ובגמרא (ס"ז). **אמר רב יהודה אמר שמואל הכי הלכתא**. עוד בגמרא (שם ס"ז: ס"ח). **מאי טעמא, דתניא "לא תאכלו כל נבילה לגר אשר בשעריך", כל הראויה לגר קרויה נבילה, שאין ראויה לגר אינה קרויה נבילה**.

וכתב הרא"ש שאפילו דבר שהיה משובח מתחילה ואח"כ נפגם מותר, וכן הסכמת כל הפוסקים.

כתב בארחות חיים בשם ה"ר שם טוב פלכו, שאין אומרים שנטל"פ מותר אלא באיסור שהוא בטל בשישים, אבל איסור שצריך שיעור גדול מזה, כגון בריה או תרומה, אפילו פגום אסור. ובטור (אורח חיים תמ"ז) נתבאר שאין דעת רוב הפוסקים כן.

פסקי ההלכה

כל דבר שטעמו פגום אינו אוסר תערובתו.

אפילו דבר שאין טעמו פגום מחמת עצמו, שבפני עצמו הוא מוטעם ומשובח, אלא שפוגם תערובתו, מותר.

נטל"פ בדברים שאינם בטלים באלף

כתב הרמ"א שדברים החשובים כבריה או כיוצא בה (כגון חתיכה הראויה להתכבד ודבר שבמניין וכדומה. ש"ך), אם אינם פגומים בעצמם, אע"פ שהם פגומים בתבשיל, אינם בטלים אפילו באלף. וביאר הט"ז שאם הם פגומים וסרוחים בעצמם, בטלה חשיבותם, אפילו נתבשלו ואין מכירים, דאף גופם בטל ברוב בעלמא, דעיקר החומרא

הטעם, וצריך שיפגום לגמרי כנבילה, ודעה זו חולקת על מה שכתב השו"ע תחילה שאם גוף האיסור בטל ברוב, מועיל קצת פגם. ט"ז).

השביח ולבסוף פגם או פגם ולבסוף השביח

איתא בגמרא (עבודה זרה ס"ז). **כל שאינו בהנאתו בנותן טעם, כגון חומץ שנפל לגריסין, מותר. אמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא שנפל לתוך גריסין רותחין, אבל נפל לתוך גריסין צוננים והרתיחן, נעשה כהשביח ולבסוף פגם ואסור.** ופירש רש"י שחומץ פוגם גריסין רותחין ומשביח את הצונן. ואהא דאמרין נעשה כמי שהשביח ולבסוף פגם כתב הר"ן דהכי קאמר, דלא תימא שכיון שסוף חומץ זה לפגום כשירתיח, נראה אותו כפוגם מתחילתו, אלא נעשה כתבשיל שהשביח מחמת האיסור ולבסוף פגם מחמת עצמו, דאסור עד שיפסל מלאכול לאדם. וכתבו הרמב"ם והרשב"א והטור שכמו שבהשביח ולבסוף פגם אסור, גם בפגם ולבסוף השביח אסור, דאם בהשביח מתחילה אסור אע"פ שהוא שבח ע"מ לפגום, כ"ש בפגם ע"מ להשביח. בית יוסף.

פסק ההלכה - מה שנטל"פ אינו אסור היינו דווקא כשפוגם מתחילתו ועד סופו, אבל אם השביח ולבסוף פגם, או פוגם ולבסוף השביח (וכבר השביח, אבל קודם שהשביח מותר. ש"ך), אסור. וכתב הט"ז ד'השביח ולבסוף פגם' היינו כגון חומץ יין נסך שנפל לתוך גריסים צונן והשביחן, והרתיחן ופוגמן. וממילא פירושא ד'פגם ולבסוף השביח' הוא איפכא, שנפל לתוך רותחין וצינן, וזה אסור בכל שכן מהשביח ולבסוף פוגם. ולפ"ז מה שכתב הטור שחומץ יין נסך שנפל לתוך גריסים מותר, היינו שנפלו ברותחין ואוכלן כשהן רותחין, וכ"כ הלבוש, אלא שבפרישה כתב שברותחין וצינן מותר, והוא תמוה מאד.

עוד בדיני נטל"פ

דין הקדירה בנטל"פ - כתב הרמ"א ש"א שאף כשהאיסור נותן טעם לפגם והמאכל מותר, מ"מ הקדירה אסורה, ואם ביטלו בה אח"כ תוך מעת לעת תבשיל שהאיסור הראשון נותן בו טעם לשבח, נאסר התבשיל השני אם לא היה בו שישים נגד האיסור הראשון (דהוי כדבר שתחילתו פגום ולבסוף השביח. וא"צ שישים כנגד כל מה שבלוע בקדירה, שכיון שהטעם פגום לא נעשה הכל נבילה. ש"ך. וכתב

פוגם, דודאי שהאיסור לא פלט כשיעור כולו, ואין החשש אלא לנתינת טעם, שהרי אם טעמו קפילא ואמר שאין כאן טעם מותר, וטעם שפוגם אינו אסור.

וכתב הר"ן שצ"ב איך לומדים להתיר נטל"פ כשהאיסור בפני עצמו אינו ראוי, ורק בתערובת הוא פוגם, ממה שהתירה תורה נבילה שהיא עצמה אינה ראויה לאכילה. ונראה שהתורה לא אסרה נבילה אלא כשהיא ראויה לגר, מפני שהאוכל נהנה מן האיסור אע"פ שהיא נפגמה קצת, כשאינה ראויה לגר מותר כיון שאינו נהנה כלל, אע"פ שחל עליה איסור מתחילה, ולכן ה"ה באיסור נותן טעם, כיון שההיתר נפגם קצת מן האיסור, נמצא שזה שאוכלו אינו נהנה מן האיסור אלא מצטער עליו, הלכך שרי אף על פי שחל איסור מתחילה על אותו דבר שנתערב בהיתר. וכתב הר"ן שלפ"ז קרוב הדבר לומר שאם האיסור הגדיל מידתו של היתר עד שיהא משביח יותר כשאוכלו בגודל מידתו ממה שהוא פוגם בהפסד טעמו, אסור עד שיפסל מלאכול לאדם כנבילה, ואף שהרשב"א מתיר כל שההיתר מרובה מן האיסור, אין דעתי נוחה בהיתר זה.

פסקי ההלכה

פגם זה אין צריך שיפגום לגמרי עד שיהא קץ לאוכלו, אלא אפילו פוגם קצת אינו אסור תערובתו. וכתב הש"ך שדבר שלא משביח ולא פוגם, אסור, (כדמצינו שגופו של גיד שנימוח צריך שישים כנגדו, אף דקיימא לן אין בגידים בנותן טעם דאינו אלא כעץ בעלמא).

יש מי שאומר דדווקא כשנתערב איסור מועט עם היתר מרובה אינו אסור כשהוא ראוי לאכילה אבל בתערובת הוא פוגם קצת, (ובכהאי גוונא אפילו אם נמחה גוף האיסור מותר. ש"ך), אבל איסור מרובה (או צירו של איסור. ש"ך) שנפל לתוך היתר מועט, ואפילו מחצה על מחצה, אין אומרים נותן טעם לפגם מותר עד שיפגום לגמרי שאינו ראוי למאכל אדם, ואם אין שם ממשות של איסור אלא טעמו בלבד, אפילו איסור מרובה והיתר מועט, מותר אם פוגם קצת, (והיינו כשנפל איסור גדול למעט רוטב וזרק את האיסור מן הרוטב, אמנם ציר של איסור נחשב כגוף האיסור, ואם נתערב הציר בהיתר צריך שיהא פוגם לגמרי או שיהיה רוב היתר. ט"ז). ויש מי שחוכך לומר שאם הגדיל האיסור מידתו של היתר עד שהוא משביח יותר כשאוכלו בגודל מידתו ממה שהוא פוגם בהפסד טעמו, אסור, עד שיפסל מלאכול אדם, (כיון שהוא נהנה מרובי האכילה שמחמת האיסור, יותר ממה שהתקלקל המאכל מחמת

תבלין, אלא השתא מיהא פגמה. ופירש רש"י שאם האיסור פוגם בתערובת, אין תולים את הפגם בכך שהקדירה חסירה מלח או תבלין ואילו לא היתה חסירה לא היה האיסור פוגמה, אלא כיון שכמות שהיא עכשיו זה פוגם מותר. ואף שיש בגמרא לישנא אחרינא דאמר איפכא, הסכימו הפוסקים לפסוק כהאי לישנא.

פסקי ההלכה

אפילו אם אין כח באיסור לבדו לפגום אלא על ידי דבר אחר שמסייעו, כגון שנפל איסור לקדירה שיש בה מלח או תבלין מרובין, ואלמלא המלח והתבלין שבה לא היה כח באיסור לפגום, אפילו הכי מותר.

וכתב הט"ז דה"ה איפכא, כשהוא פוגם מפני שאין שם מלח או תבלין ואלו היה שם מלח או תבלין כראוי לא היה פוגם, מותר, כיון דהשתא מיהא פוגם, כדאיתא בגמרא.

ורעק"א דן לומר שמותר להוסיף עד שישים ולתת אח"כ מלח ותבלין שישביח, ואין בזה משום ביטול איסור לכתחילה, כיון דהשתא כשהוא פגום נתבטל האיסור ברוב, (דנטל"פ מותר מדין ביטול ברוב), אלא שאחר שישביח יהיה האיסור ניכר, וממילא מותר להוסיף לפני כן כדי שהאיסור לא יהיה ניכר אח"כ. ומסיים שאח"כ ראה שהפרי מגדים מסתפק בכגון זה, ורעק"א נשאר בצ"ע לדינא.

סעיף ד'

נטל"פ בשמן ודבש

איתא בגמרא (עבודה זרה ל"ח: לגבי שמן, ול"ט: לגבי דבש) **למאי ניהוש ליה, אי משום איערובי, מיסרא סרי.** הרמב"ם מפרש שהכונה שבשר נותן טעם לפגם בשמן ודבש, אבל רש"י מבאר לגבי שמן שהכונה לתערובת יין. אמנם גם המרדכי כתב שבא מעשה לפני ר"י שבישלו דבש במחבת של בשר בת יומה, והריקוהו חם בקדירה של חלב בת יומה, והתירה, משום דהשמנונית בדבש הוי נותן טעם לפגם לגמרי, אפילו מעורב בו שמנונית של גיעולי גוים בעין, או מבשר בחלב.

הבית יוסף תמה שהרי העולם מבשלים דבש עם בשר, והוא משובח מאד. ושמא י"ל שעל ידי התבלין והבצלים הוא משביח, אבל אילו היו בשר ודבש לבדם היו פוגמין. והדרכי משה מקשה שהמרדכי כותב שחתיכת נבילה בדבש אינה פוגמת. ותירץ הב"ח שהמרדכי מדבר

בלבושי שרד שא"צ שישים כנגד כל האיסור אלא לפי חשבון, שהרי גם במאכל הראשון נשאר מהאיסור, אבל אם האיסור נותן טעם לשבח במאכל הראשון, צריך שישים כנגד כל הקדירה, כיון דנעשית נבילה, אמנם אם יש ספק, כגון שנשפך ולא יודעים אם היה שישים נגד כל הקדירה, וידוע עכ"פ שהיה שישים נגד האיסור אפילו לא נגד כולו אלא לפי חשבון, או בספק איסור שלא נודע עד אחר שנפל לתבשיל הראשון, ואח"כ בתבשיל השני יש שישים נגד האיסור לפי חשבון, מותר, ואפשר דבעינן דווקא שלא יוודע האיסור עד שנתבשל תבשיל השני). אבל אם ניערו את התבשיל הראשון בכף, ותחבו אח"כ את הכף לתבשיל שני שהוא ג"כ פוגם, לא נאסרה הקדירה, (ובט"ז כתב שאפילו אם הכף בלעה איסור גמור שאינו פגום, ותחבו את הכף לתבשיל באופן שהבלוע בכף פוגם את התבשיל, אין הקדירה אוסרת מה שיתבשל בה אח"כ, דהוי נ"ט בר נ"ט דהתירא כיון שמתחילה בא טעם האיסור ע"י פגם). וכן בדבר שאין לו טעם כלל, כגון היורה שמתכין בו הדבש, אף על פי שיש שם רגלי הדבורים, לא נאסרה היורה, וכן כל כיוצא בזה.

קדירת איסור שבישלו בה תבשיל שהאיסור נותן בה טעם לשבח, ואח"כ בישלו בה תבשיל שהאיסור נותן בה טעם לפגם, דעת הכנסת יחזקאל שהתבשיל השני נאסר, כיון שהתבשיל הראשון נאסר ונעשה נבילה, והתבשיל הראשון נתן טעם בשני. ודעת הגבעת שאול שהתבשיל השני מותר, דאין הנאסר חמור מהאוסר. פתחי תשובה.

יין שהתבשל בכלי בשרי בן יומו, והגיסו ביין ע"י כף חלבית בת יומה, דעת הנודע ביהודה שהיין מותר, ואף שחלב אינו נטל"פ ביין (רק חלב בצירה), מ"מ כיון שרק תערובת בשר בחלב אוסרת את היין, והבשר הוא נטל"פ ביין, א"כ אין היין נאסר, אך את הכלים יש לאסור לדידן (רמ"א צ"ה ג') שלא מחשיבים זאת לנ"ט בר נ"ט מפני שחוששים שפליטת הבשר והחלב התערבו יחד שלא באמצעות המים. ובחוות דעת משיג על מה שהנודע ביהודה אסר את הכלים.

סעיף ג'

פגום מחמת דבר אחר

איתא בגמרא (ע"ז ס"ז): **אמר ריש לקיש נותן טעם לפגם שאמרו, לא שיאמרו קדירה זו חסירה מלח או יתירה מלח, חסירה תבלין או יתירה**

או סופה או כולה. וכן נראה מדבר הר"ן. ובהגהות אשרי כתב בשם רשב"ם ששאינה בת יומא היינו ששהתה מעת לעת. והרא"ש נוטה יותר לומר שצריך מעת לעת, וכן נראה מדברי בעל התרומה, וכן פוסק הטור, והכי הוי סוגיא דעלמא.

איתא בברייתא (ע"ז ע"ה): וכולן שנשתמש בהם עד שלא יטביל עד שלא יגעיל עד שלא ילבן, תני חדא אסור, ותניא אידך מותר, לא קשיא הא כמ"ד נטל"פ אסור הא כמ"ד נטל"פ מותר. ולפ"ז כיון דקיימא לן נטל"פ מותר, מותר. ויש שכתבו דהאי 'שלא הטביל' הכונה שלא הדיח, דאע"פ שלא הדיח שרי, מפני שטיחת האיסור שעל פני הכלי נפגמה מיום לחבירו, כבלע שבתוכו, ואינו כאיסור עצמו, וכן דעת הרמב"ם, והרשב"א אסור.

פסקי ההלכה

כל קדירה שאינה בת יומא נחשבת נותן טעם לפגם ואינה אוסרת.

נקראת בת יומא כל זמן שלא שהתה מעת לעת אחר שנתבשל בה האיסור.

אם בישל בה כשאינה בת יומא, התבשיל מותר דהוי נותן טעם לפגם, והוא שתהיה מודחת באופן שלא יהא שומן על פניה, אבל אם לא הדיחה, אסור, והרי היא כחתיכת איסור שלא נפגמה. ויש מתירין אפילו בישל בה קודם שהדיחה. וכתבו הט"ז והש"ך שמחלוקתם היא האם מה שהוא בעין ע"ג הקדירה ג"כ נפגם או לא, וקיימא לן כסברא ראשונה. וכתב הש"ך שסתם כלים שנתבשל בהם אמרינן שהיו נקיים ולא היה שומן דבוק בהם, וכוונת השו"ע 'מודחת' לאפוקי כשידוע בבירור שלא היתה נקיה ואינה מודחת.

וכתב רעק"א שלכתחילה אסור לבשל בקדירה שאינה בת יומא, אפילו אם בישלו בכלי רק ספק איסור דרבנן.

וכתב הרמ"א שאם יש שישים כנגד מה שדבוק עליה, לכולי עלמא שרי, מאחר דהקדירה אינה בת יומא. והכי נהוג. וכתב הש"ך שכך משמע מדברי הרשב"א ומהשו"ע לעיל, ומהרש"ל חולק וסובר שכיון שיש ממשות בעין גם הטעם שבקדירה שאינו בן יומו נותן טעם לשבח, והכל נחשב לבא מן הממש, ואין דבריו נראים.

כשהדבש אינו הרוב, והט"ז דוחה תירוצו (דמייירי התם בטעם בלי ממשות שאז אפילו אם האיסור היה גדול יותר מותר), וכתב שצ"ל כה"א (מהרי"ל) שמביא הרמ"א, שבשר פוגם רק משקה העשוי מדבש ולא את הדבש עצמו.

פסקי ההלכה

שמן ודבש של עובד כוכבים, אע"פ שהם מבושלים מותרים, מפני שהבשר פוגם את השמן ומסריחו, וכן לדבש. וכתב הש"ך שזה לשון הרמב"ם, והרמב"ם סובר שסתם כלים של עכו"ם הם בני יומם, וא"כ השו"ע שפוסק שסתם כלים של עכו"ם אינם בני יומם מותר גם בלי שזה פוגם, וצ"ל שהשו"ע העתיק את לשון הרמב"ם כדי ללמד שבשר פוגם שמן ודבש.

וכתב הרמ"א שיי"א שבשר אינו פוגם דבש עצמו, רק משקה הנעשה מדבש, ובמקום שאין הפסד גדול יש להחמיר. וכתב הש"ך שמהרמ"א משמע בשמן מודים גם הי"א שהבשר פוגם, וצ"ע שהי"א זה המהרי"ל, ובמהרי"ל מבואר שכ"ש שבשר בשמן אינו פוגם, ואפילו כשנתבשל, וכן משמע בכל הפוסקים.

עוד כתב הרמ"א שבשר או חלב ביין, הוי לפגם, ומותר. דעת התוספת שבת והנודע ביהודה שהכונה לחלב בצירה, והפמ"ג כתב שהכונה לחלב בקמץ, אבל חלב נותן טעם לשבח. ובבית יהודה כתב שיותר נראה שהכונה שביין חלב בין חלב נותנים טעם לפגם, ולכן הפוסקים לא פירשו למה כוונתם.

סעיף ה'

נטל"פ בבליעות שאינם בני יומם

איתא בגמרא (עבודה זרה ע"ה: ע"ו). למאן דאמר נותן טעם לפגם מותר, גיעולי גוים דאסור רחמנא (במד"ק) היכי משכחת לה. אמר רב חייא בריה דרב הונא לא אסרה תורה אלא קדירה בת יומא, דלאו נותן טעם לפגם הוא. מכאן ואילך לישתרי, גזירה שאינה בת יומא אטו בת יומא.

וכתבו התוס' שמשמע מדברי רש"י שלנית לילה פוגמת ולא בעינן מעת לעת, ודווקא שעמדה כל הלילה בלא בישול, שאין ידוע מה גורם להפיג הטעם, תחילת הלילה

האיסור, כיון דאיכא רבוותא דסברי שכבר אינה בת יומא, ואע"פ שאין סומכים על דבריהם להתיר מה שנתבשל בה אז, מ"מ לענין זה יש לסמוך עליהם, אבל אם קודם שעברה כל הלילה הוחמו בה מים נקטינן כדברי בעל התרומה אם היתה אסורה משום בשר בחלב.

פסקי ההלכה

קדירה שהיא בלועה מבשר וחלב שנתבשלו בה ביחד או בזה אחר זה, וקודם שעבר לילה אחד הוחמו בה מים, חשיבה בת יומא, עד שתשהה מעת לעת משעה שהוחמו בה המים, (מכאן דברי הרמ"א) אבל אם עברה לילה מותר (דווקא לילה, מפני שהלילה גורם להפגת הטעם. ש"ך. וכתב רעק"א בשם מ"י שבכל ספק מצרפים דעת ר"ת שאם עבר לילה הוי נטל"פ, ושרינן בהפסד מרובה מצד ס"ס). וכן אם עברה לילה בין בישול בשר לחלב, אע"ג דאח"כ הוחמו המים מיד נמיו מותר.

וכתבו הט"ז והש"ך שהבית יוסף חולק על דין זה, וס"ל שדווקא אם עבר לילה לפני שהוחמו המים מותר, אבל שהיית לילה אחרי חימום המים לא מועיל, והט"ז תמה מה החילוק, ועיי' ברעק"א מה שמבאר בזה. עוד כתב רעק"א דבעינן עכ"פ מעת לעת מבישול החלב, ולא סגי במעת לעת מבישול הבשר שמקודם.

עוד כתב הרמ"א שלא רק בבשר בחלב אלא בכל האיסורים הדין כנ"ל, לפי מאי דקיימא לן בכל האיסורים חתיכה נעשית נבילה. ובמקום הפסד יש להתיר בכהאי גוונא בשאר איסורים בכל ענין (-אפילו בלא לינת לילה, כיון שעצם הדין שאומרים חנ"נ בשאר איסורים זה מחלוקת, ובכהאי גוונא סמכין על מקילים. ט"ז), רק שיהיה מעת לעת מזמן בישול האיסור. (והיינו במקום הפסד קצת, דבמקום הפסד מרובה מותר מטעמא שי"א שלא אומרים חנ"נ באיסור לח שנבלע בהיתר לח. ש"ך).

וכתב הש"ך שמבואר בב"י וברמ"א שבקדירה שבלועה בבשר וחלב אמרינן חנ"נ, והש"ך סובר שכאן שמדובר על בישול מים בקדירה אין זה דומה לחנ"נ בבשר בחלב, כיון שכבר נאסר, ועוד דכאן אפילו למ"ד שלא אומרים חנ"נ בשאר איסורים צריך מעת לעת משעת חימום המים אפי' בשאר איסורים, (דהבלוע עצמו שנפלט חזר והושבח), ועל כן אם נקל בשאר איסורים גם בבשר בחלב יש להקל.

סעיף ו'

נטל"פ בדבר חריף

כתב האגור בשם המרדכי שאם שמו פלפלין בקדירה של איסור שאינה בת יומא, הכל אסור, דחורפיה מחליא ליה לשבח. וזה דעת בעל התרומה שהובא בטור בסימן צ"ו, ונתבאר שם שיש חולקים עליו.

פסקי ההלכה- יש מי שאומר שאם שמו פלפלין בקדירה של איסור שאינה בת יומא (ובישלום. ש"ך), הכל אסור, דחורפיה משויא ליה לשבח.

כתב הט"ז שצריך שיהא רובו דבר חריף, ועל כן בעינן שיהיה בתבלין חלק גדול שהוא נרגש הרבה בקדירה.

סעיף ז'

נטל"פ בקדירה שבישלו בה מים בתוך מעת לעת

דעת בעל התרומה שאם בתוך מעת לעת שבישלו בה, חימומו בה אפילו מים לבדם, חשיבא בת יומא עד שתשהה מעת לעת לחימום המים, מפני שמשערים בכל הקדירה, וכשחימומו בה המים בתוך מעת לעת לא היו במים שישים לבטלה, ונעשו המים נבילה, וחזרו ונבלעו בקדירה.

והסמ"ק מביא דברי ספר התרומה וכתב שהרבה מקילים בדין זה, כיון שגוף האיסור אינו בן יומא. והבית יוסף כתב להתיר משום שדעת רוב הפוסקים כרבינו אפרים דס"ל דלא אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבלה אלא בבשר בחלב אבל לא בשאר איסורים, אבל אם בישל בה בשר ואח"כ חלב או איפכא, ובתוך מעת לעת לבישול ראשון הוחמו בה מים, בעל התרומה מודה דחשבינן מעת לעת מבישול ראשון, והיכא שהיא בלועה מבשר וחלב שנתבשלו ביחד או בזה אחר זה, בזה נראה שלכו"ע כשהוחמו בה מים בתוך מעת לעת חשיב כאילו חזר ונתבשל בה האיסור ומונים מעת לעת משעה שהוחמו המים, דבבשר בחלב לכו"ע אמרינן חתיכה נעשית נבילה, אבל לטעמו של הסמ"ק גם באופן זה מותר, דהא דאמרינן חתיכה נעשית נבילה היינו לענין שאם נפלה לקדירה אחרת צריך שישים כנגד כולה, אבל מ"מ כיון שאין שם את גוף האיסור עצמו, לא חמיר כולי האי לאסור הכלי להצריך למנות לו מעת לעת משעה שהוחמו בה המים. ומסיים הבית יוסף שנראה שאם כבר עבר לילה אחד קודם שהוחמו המים, אפילו בבלועה מבשר בחלב אין מונין מעת לעת אלא משעה שבישלו בה

סימן ק"ד

עוד בדיני נטל"פ

בסימן הקודם נתבאר שדבר האסור שנתן טעם בהיתר, וטעם זה פוגם את ההיתר, א"צ שישים כדי לבטלו. ובסימן זה יתבאר מה הדין בזה בעכבר שנפל למושקה, מתי הוא פוגם ומותר, (ויתבאר שעכבר משיב חומץ ושיכר, ופוגם יין ושמן ודבש, וכן יתבאר מה הדין בזה בשאר משיקין), ומה הדין כשנשארו חתיכות בעין מהעכבר, וכן יבאר שגם שאר דברים המאוסים אינם אוסרים כשנפלו למאכל.

סעיף א'

דין עכבר שנפל למשקה

איתא בגמרא (עבודה זרה ס"ח:): **ההוא עכברא דנפל לחביתא דשכרא, אסריה רב לההוא שכרא, אמר רבא לא ידענא מאי טעמא דרב, אי קסבר נותן טעם לפגם אסור ולית הלכתא כוותיה, אי משום דקסבר עכברא בשכרא אשבוחי משבח. איבעיא להו נפל לגו חלא מאי, א"ל רב הלל לרב אשי הוה עובדא בי רב כהנא ואסר רב כהנא, א"ל ההוא אימרטוטי אימרטוט. ובתר הכי אמרינן והלכתא אידי ואידי** (-בין בשכרא בין בחלא) **בשיתין.** וכתבו הר"ף והרא"ש והרמב"ם דחיישינן דילמא אשבוחי אשבח בחלא ובשכרא.

והקשה הרא"ש שכיון ששיכר וחומץ הם צוננים, למה נאסרו בנפילת עכבר, וכי אם נפל זובב ביין צונן אסור. ותירץ הרא"ש דמייירי ששהה העכבר בהם זמן מרובה, והוה ליה ככבוש, ונפלט טעמו בשכר ובחומץ. ומסיים הרא"ש שלא פירשו התוס' כמה זמן צריך להיות בתוך המשקין בשביל להחשב כבוש, וריצב"א אמר שהשיעור הוא מעת לעת. וע"ע בסימן ק"ה מה שנתבאר כדין כבוש כמבושל.

פסקי ההלכה

עכברא דדברא נותן טעם לשבח הוא, שהרי עולה על שלחן מלכים. שו"ע. והש"ך מעיר שבגמרא מבואר שגם בעכברא דדברא שהוא עולה על שלחן מלכים יש ספק אם הוא נטל"פ בתערובת או לא, ושאר הפוסקים כתבו דין עכבר בסתמא ולא חילקו.

עכברא דמתא מספקא לן אם משיב חומץ ושמן, או אם הוא פוגם, ולפיכך אם נפל לשיכר או לחומץ צוננים, והסירו שלם, אם לא שהה בתוכו מעת לעת, מותר. אבל אם היה רותח, או אפילו צונן ושהה בתוכו מעת לעת, בין שהסירו שלם בין שנחתך לחתיכות דקות, ויכול לסנונו במסננת בענין שלא ישאר ממנו בתוכו כלום, בין שנימוח בתוכו לגמרי ונעשה כולו משקה ולא נשתייר ממנו שום ממשות, נותר על ידי שיהא שישים בהיתר כנגד העכבר. ואם נחתך לחתיכות דקות, והוא בענין שאינו יכול לסנונו, כגון שנתערב השיכר או החומץ במאכל עב, הכל אסור ואין שם ביטול, דחיישינן שמא יפגע בממשו של איסור ולא ירגיש.

האם יש חילוק בין עכבר ושרצים לשאר איסורים

כתב הרמ"א שדווקא בשרץ יש לחוש אם נשאר שם שלא יוכל להוציאו, אבל בשאר איסורים אין לחוש.

וכתב הט"ז שהדרכי משה מבאר הטעם שבעכבר חוששים שמא תישאר ממנו חתיכה כעדשה, וכיון שתחילת ברייתו ואיסורו בכעדשה מיקרי בריה ואינה בטילה. אמנם זה קשה, שהרי גם בפחות מכעדשה אסור, דחצי שיעור אסור מן התורה, ואפילו משהו אסור, ורק לחיוב מלקות בענין כעדשה, וגם מש"כ הדרכי משה שבכעדשה מיקרי בריה קשה, שהרי בריה שנתרסקה אפילו קצת בטלה ממנה חשיבות בריה, וכאן הרי מדובר בנתרסקה. ולכן מסיק הט"ז דלא כהרמ"א, שאין חומרא מיוחדת בשרץ, ויש לחוש אף לחתיכה של פחות מכעדשה, דכל ענין ביטול הוא כשהאיסור אינו ניכר, ולכן בנימוח מותר, אבל כשנתערב יבש בלח ונשארו חתיכות בעין, אינו בטל בשישים.

והש"ך מסכים עם דברי הרמ"א, ומבאר שכיון שהעכבר נחתך בענין שאינו יכול לבררו במסננת, כגון שהיה החומץ מעורב במאכל עב, יש כאן ביטול בשישים, ורק שרץ כיון דשיעורו בכעדשה לא בטיל, דהוי כמו בריה. ומדברי הבית יוסף נראה שאפילו פחות מכעדשה וכן בשאר איסורים נמי לא בטיל אפילו ביותר משישים כל שא"א לסנונו, וכן דעת מהרש"ל. ובנקודות הכסף הוסיף שאין כוונת הרמ"א לדין בריה הרגיל, אלא שכיון שלוקה בכעדשה מן התורה, זה יותר חמור משאר תערובות וגזרו ביה רבנן שמא יפגע בממשות של כעדשה ואתי לידי חיוב דאורייתא, כמו שמצינו שגזרו בבריה שאינה בטילה, אבל בשאר איסורים כיון שאינו לוקה אלא בכזית לא גזרו.

סגי ליה בנטילת מקום, ולא מחזקין איסור שמא היה השומן רך כשנפל שם דכבוש הוי כמבושל, דמותר מכח ספק ספיקא, דספק נפל שם כשהיה קשה, ואם תמצא לומר כשהיה רך, שמא נתקשה קודם שיעור כבישה. ומסיים הרמ"א שבמקום הפסד גדול יש לסמוך אדברי המקילים (בכל המשקים חוץ משיכר וחומץ. ט"ז). וכתב רעק"א שבלא הפסד מרובה יש להחמיר בשומן, אבל בשאר משקים פוסקים להקל.

וכתב הש"ך שבספק אחד אין להתיר בשומן מכח זה שיש גם ספק אם העכבר משיבח בשומן או לא, כיון שהגמרא עצמה מסתפקת בזה, או משום דדמי לספק בחסרון ידיעה.

כתב הט"ז שאם ידוע בוודאי שהשומן היה תחילה רך, רק שיש ספק שמא תוך שיעור כבישה נתקשה, אזלינן לחומרא, ודלא כהאיסור והתר שמתיר אם בא לפנינו כשהוא קשה, דאזלינן בתר שעת המציאה אפילו אם בוודאי היה רך בעת שנפל האיסור, דשמא נתקשה תוך מעת לעת לנפילת העכבר. ובתורת חטאת ודרכי משה חולק עליו, דבספק אחד אזלינן לחומרא.

במקום שהשומן מאוס לאכול, אסור ג"כ **להדליקו בבית הכנסת**, משום "הקריבהו נא לפחתך". רמ"א. וביאר הט"ז ד'מאוס' היינו אסור, והיינו כשאין בו שישים. והש"ך כתב בשם האיסור והיתר שאפילו אם הוא מאוס עליו ואינו מאוס לאחרים, אסור אפילו בשישים ומאה כל זמן שעדיין הוא מאוס עליו.

בליעה ופליטה מחיים - כתב החתם סופר ששרץ אוסר אפילו מחיים, דגם חי פולט, ומ"ש הפמ"ג (או"ח ס"ס תמ"ז) שבדגים חיים לא שייך בליעה, כוונתו שמה שהם בלעו, חמץ או חלב, נתהפך ע"י חום הטבע לבשר ודם. ופעם אחת פרחת תרנגולת לתוך חמאה רותחת על האש ומתה בתוכו, והורה גאון אחד לאסור החמאה אפילו לעובד כוכבים, ושפכוהו בחוצות, ושוב הזכירוהו שבשר עוף בחלב מותר בהנאה, שאף שמצד בשר בחלב זה מותר בהנאה מ"מ אסור למוכרה לעכו"ם משום בליעת אבר מן החי שזה אסור אפילו לבן נח, וכתב שם דהשם יתברך הזמין לו תירוץ זה כדי להצילו מבושה, ולא לזה היתה כוונתו מתחילה. וכן מבואר מדברי הרא"ש שגם חי פולט. אמנם בספר עיקרי דינים הביא בשם תשובות חקרי לב שאם נפל עכבר או דבר טמא חי אין מונים מעת לעת רק ממתי שמת, וכן הדעת נוטה. פתחי תשובה.

כתב בתפארת למשה שהרמ"א מייירי דווקא בשמונה שרצים המטמאים, אבל שאר שרצים אין שיעורם בכזית, וכ"כ החוות יאיר. פתחי תשובה.

סעיף ב'

דין עכבר שנפל ליין ושמן או שאר משקין

דעת הרמב"ם והרשב"א, וכ"כ הר"ן בשם רבותינו הצרפתים, שדווקא בשיכר וחומץ שנפל לתוכם עכבר צריך שישים, אבל אם נפל ליין ושמן הוא פוגם ושרי. והר"ן מביא גאון אחד שדעתו ששיכר וחומץ לאו דווקא אלא ה"ה בשמן. והלכה כדעת הרמב"ם והרשב"א.

פסקי ההלכה

עכבר שנפל ליין ושמן או לשאר משקין, פוגם בוודאי, ואין צריך שישים לבטל פליטתו. (שו"ע). וכתב הט"ז שהרמב"ם כתב טעם החילוק בין שיכר וחומץ ליין ושמן, שייך ושמן צריכים להיות מבושמים, וכתב המהרש"ל שלפ"ז שאר משקין אסורים, ובדבש זה פוגם לכו"ע, וכ"כ הסמ"ג שיש להחמיר בכל המשקים חוץ מיין שמן ודבש. וכתב הפתחי תשובה בשם הרדב"ז שאם עכבר פוגם ביין ושמן, כ"ש שהוא פוגם בתבשיל.

עכבר שנפל לשומן - כתב הרמ"א שלפי זה אם נפל לשומן נמי פוגם (בודאי. ש"ך), וא"צ שישים. ויש מחמירים בשומן (שדינו כדין שיכר וחומץ, ש"ך), ואפילו אם הוא קשה לפנינו, אם שפכו מדי יום יום שומן בקדירה ויש לספק שמא העכבר היה שם כשעירו עליו שומן רותח, הכל אסור, אפילו יש ס' בשומן נגד כל העכבר (דכל מה שמערה ונוגע בעכבר נאסר, ונתערב בשאר השומן ונאסר הכל. ואף שלפעמים העכבר מונח בשולי הקערה וא"כ היה לנו להתיר כל השומן שהוא למעלה מהקליפה שעל העכבר, י"ל שידוע שכשמערים עליו רותח הכל נמס, ולכן העירוי נוגע תמיד בעכבר, ונאסר הכל. ש"ך בשם התורת חטאת), ואם לא עירו עליו, או שעירו עליו וידוע שלא היה שם העכבר כשעירו עליו, והשומן בא לפנינו כשהוא קשה (דאם הוא בא רך אין כאן אלא ספק כבוש, וספק כבוש אסור. ולכן אסור כשנפל לרך אף כשעכשיו הוא קשה, דשמא נכבש בו יום שלם כשהוא רך ונתקשה אח"כ, וכן אם ידוע שהיה רך יום שלם ונתקשה אח"כ, ולא ידיעין אם העכבר היה שם כשהיה רך, אסור, אך בכל זה אי איכא שישים מותר, משא"כ כשעירה עליו רותח. ש"ך), וכן נמצא העכבר עליו,

פסקי ההלכה

דברים המאוסים שנפשו של אדם קצה בהם, כנמלים וזבובים ויתושים שכל אדם בודל מהם למיאוסם, אפילו נתערבו בתבשיל ונמחה גופן לתוכו, אם ההיתר רבה עליו, מותרים (אע"פ שיש כזית בכדי אכילת פרס. ש"ך). ומכל מקום כל שאפשר לבדוק ולהעביר במסננת, בודק ומסנן.

וכתב הט"ז שאע"פ שהמרש"ל והב"ח מחמירים בזה, כבר כתב הרמ"א (ק"ז ב') שאין לשנות המנהג שנוהגים להקל. ורעק"א דן שכיון שהט"ז סובר שאין להקל בעכבר אלא ביין שמן ודבש, א"כ אולי גם בזבובים ונמלים וכדומה אין להקל יותר, או דנימא שזבוב קל יותר מעכבר ומותר אף בשאר משקים, ונשאר בצ"ע.

כתב הרמ"א שבחומץ ושיכר יש לחוש כמו בעכבר.

סימן ק"ה

סעיף א'

דין כבוש כמבושל

איתא בגמרא (חולין צ"ז: וק"א: ופסחים ע"ו.) **מליה הרי הוא**

כרותה, כבוש הרי הוא כמבושל.

וכ"כ הרא"ש על הגמרא (ע"ז ס"ח שנתבארה בתחילת הסימן הקודם) שדנה אם עכבר שנפל לשיכר אוסר, ושם הרי מדובר בצונן, דמייירי ששהה העכבר בצונן זמן מרובה, דכבוש הרי הוא כמבושל, ומביא הרא"ש בשם ריצב"א שהשיעור הוא מעת לעת, ומביא ראייה מדאמרינן בפסחים **בשר בחלב חידוש הוא, דאי תרי ליה כולי יומא בחלבא שרי, ואי בשיל ליה אסור**, ולכאורה מה החידוש להתיר בשר חלב בלי בישול, והרי בכל האיסורים צונן אינו אוסר, אלא ודאי שבשאר איסורים אם היה כולי יומא אסור מטעם כבוש, ובשר בחלב חידוש הוא שאינו נאסר אלא דרך בישול. וכ"כ ר"מ בשם ריב"א, וכן דעת הטור והבית יוסף.

והמרדכי כתב בשם רבינו תם שהשיעור לאסור מדין כבוש הוא ג' ימים, כדאמרינן בעבודה זרה (ל"ג.) **קנקנים של עכו"ם ממלאם שלשה ימים ומערן מעת לעת**, וכפולטו כך בולעו מה פולטו ג' ימים אף בולעו ג' ימים,

כתב בחוט השני דאם נסתפקו כבר מאותו שומן יש להתיר הכלים שאין ידוע בוודאי שנשתמש בהם אותו שומן מטעם ספק ספיקא, דשמא לא נשתמש, ואת"ל נשתמש שמא היה שישים בתבשיל נגד השומן שניתן לתוכה. ובמנחת יעקב כתב עליו שאפילו הכלים שידוע שנשתמש בהם מותרים, דאיכא נמי ספק שמא לא היה העכבר כשעירו עליו. פתחי תשובה.

סעיף ג'

דברים מאוסים שהתערבו במאכל

כתב הרשב"א שדברים המאוסים שנפשו של אדם קצה בהם כנמלים וזבובים ויתושים שכל אדם בודל מהם מחמת מיאוסם, אם נתערבו בתבשיל ונמחה גופם לתוכם, אם ההיתר הוא הרוב מותר, דלהלכה נותן טעם לפגם מותר. ומ"מ אם אפשר לבדוק ולהעביר במסננת בודק ומסנן. וכ"כ בארחות חיים בשם ה"ר פרץ, וכן מבואר מהר"ן. וכתב הבית יוסף שאע"פ שהר"ן חולק על הרשב"א בשאר נטל"פ, ואין דעתו נוחה להתירם בהיתר מרובה על האיסור, נראה דבדברים הפגומים מעצמם כעכבר וכיוצא בו מודה להרשב"א, וטעם גדול יש לחלק ביניהם.

ומשמע מדברי הרשב"א שאם נמחה לגמרי לתוך ההיתר, מותר אע"פ שיש בו כזית בכדי אכילת פרס.

עוד כתב בתשובות שקדירה של מרק שנפל בה יתוש ולא נמצא, אם הוציא מהמרק בכף או בקערה וראה שאינו שם, אע"פ שהמרק שבקדירה אסור כיון שאין ביטול לבריה, מה שבכף או בקערה מותר, שאין הבריה אוסרת בכל שהוא מחמת פליטתה אלא מחמת ממשו, ודווקא כשהיא שלימה ולא נפסדה צורתה, ולכן מה שהוציא ובדק שאינה שם מותר, וכן הקדירה מותרת, דידוע שלא בלעה את הבריה כמו שהיא ולא תפלטנה כמו שהיא, וא"צ שישים כנגד פליטתה (כמו שרצה לומר הרב השואל). כיון שזה דבר הנמאס ובדילי מיניה, והרי הוא נותן טעם לפגם שאינו אוסר תערובתו אלא בטל ברוב, כדאמרינן בההוא עכברא דנפל לשכרא, והא דתנן (תרומות פ"ח מ"ב) היה אוכל בתרומה וטעם טעם פשפש זורקה, מסתבר דהתם חיישינן שמא פשפש עומד בפיו בפני עצמו וא"א לו לברור בתוך פיו. וכן אם נתערב במיעוט היתר והוציא את גוף האיסור המסריח, בטל טעמו ואינו משערים כנגד כולו.

ובשערי דורא נראה דס"ל שזבוב אוסר בפליטתו עד שישים כשאר איסורים.

ופמ"ג. ובמנחת עני כתב שכשיש ספק על חתיכה אחת אם היא נכבשה מותר אף לבשל, וכדברי הט"ז. והט"ז כתב שאם יש ספק האם בכלל נכבש מותר, דאין להחזיק ריעותא מספק, דיש כאן חזקת כשרות. ובפלתי דעתו כהט"ז שרק כשיש ב' חתיכות ואחד מהם כבוש אסור מספק, ובחוות יאיר מסכים עם הרמ"א לאסור אף בחתיכה אחת שיש ספק אם נכבשה, ובפרי תבואה מדבר על באר מים שחפרה עובד כוכבים אחד ונפל לתוך המים ומת, ויש ספק אם נכבש בתוכו מעת לעת, ומצדד להקל כיון שאין כאן אלא ספק כבוש, ואין כאן אלא איסור עשה, וגם דאיכא לספוקי שמא הוא נותן טעם לפגם. ובנודע ביהודה כתב דכבוש כמבושל אינו כלל לכל הדברים, אלא דוקא אותם המפורשים במשניות דשביעית ותרומות, וכן בשר טבעו להיות נותן טעם בכבוש, אבל יש דברים שאין טבעם לבלוע בכבוש, ומשום הכי אותם המינים שאין מפורשים שנאסרים בכבוש שי"ל שאין טבעם לבלוע בכבוש, יש מקום להקל בספק כבוש.

הכבוש בתוך ציר או חומץ, אם שהה כדי שיתננו על האור וירתיח ויתחיל להתבשל, הרי הוא כמבושל, אבל בפחות משיעור זה לא נאסר אלא כדי קליפה. שו"ע. והש"ך נוקט כדעת כמה ראשונים הסוברים שגם בכבוש בציר או חומץ אינו אוסר אלא במעת לעת. וכתב הפתחי תשובה שגם הפנים מאירות חולק על השו"ע, אך במקום אחר מביא ראה לדברי השו"ע.

עוד כתב הש"ך שגם הרמ"א מודה שבפחות מכדי שיתננו על האור וירתיח ויתחיל להתבשל אינו כמבושל, אבל הוא סובר שמדין מליח כרותח כולו אסור, ונ"מ היכא שנשרה בציר של היתר איסור דרבנן והיתר כחושים ממש, דבמליחה אף להרמ"א אינו אוסר רק כדי קליפה, ובנכבש כשיעור שיתננו על האש וירתיח אוסר כולו. ורעק"א תמה שלענין כבישה לגבי מה שמעל המים, מה נ"מ אם הוא שמן, ובציר אף בפחות מכבישת ציר אסור בשמן דהציר יש בו דין מלוח דאוסר בשמן בכולו.

האם שייך איסור כבוש בכלי - כתב הט"ז שמבואר באיסור והתר שכבוש אוסר את הכלי שהיה כבוש בתוכו. והקשה הט"ז שהרי כבוש אוסר רק אחרי מעת לעת, ובאותו הזמן הטעם שבכלי כבר נפגם, דכלי שאינו בן יומו הוא נותן טעם לפגם. וחביות יין נסך, אסור לתת לתוכם יין י"ב חודש כיון שהיין נסך נותן טעם, אבל שאר משקין מותר וכו'. ובכלי מתכות כתב האיסור והתר שאסור

והיינו דקאמר בגמרא (שם ע"ד): כל שמכניסו לקיום אסור בינים אע"פ שהוא צונן, ו'מכניסו לקיום' היינו ג' ימים.

וכתב המורדכי שבכל מקום פירש רש"י ש'כבוש' היינו בחומץ, אבל בלא חומץ אינו כמבושל, וא"א לומר כן דתנן (שביעית ז' ז') **ורד ישן שכבשו בשמן חדש חייב בביעור**, ומבואר שגם בלי חומץ הוא נותן טעם כמבושל. ובהגהות מיימוני כתב שגם דעת הרא"ש דכבוש היינו דווקא בחומץ. והקשה הבית יוסף שהרי הרא"ש עצמו מוכיח את שיעור הכבישה מבשר בחלב, ושם הרי אין זה בחומץ.

כתב הרא"ש שכבוש בציר שיעורו בכדי נתינתו על האור כדי שירתיח ויתחיל לבשל, ובפחות משיעור זה לא נאסר אלא כדי קליפה. וכתב הבית יוסף שמדבריו לומדים שכבוש בחומץ פחות משיעור כבישה אינו אוסר אלא כדי קליפה.

כתב רבינו ירוחם שכבוש הרי הוא כמבושל זולתי בשר וחלב דאפילו תרי ליה כולי יומא שרי. וכתב הבית יוסף שנראה דהיינו שהוא מותר בהנאה, אבל באכילה אסור, וצ"ע.

פסקי ההלכה

איסור שנשרה עם היתר מעת לעת בצונן, מיקרי כבוש, והרי הוא כמבושל ונאסר כולו, אבל פחות מכאן, בהדחה סגי.

האם מה שמחוץ לכבישה נאסר - כתב הרמ"א שכל מקום דאמרינן כבוש כמבושל, אפילו מה שחוץ לכבישה אסור, דעל ידי הכבישה שלמטה מפעפע למעלה, כמו בבישול. ויש מקילים במה שבחוץ. וכתב הש"ך שמדברי הרב בתורת חטאת נראה שהעיקר כהיש מקילים, וכן משמע דעת הרא"ש והרשב"א, אמנם אם האיסור שמן גם מה שמחוץ לציר אסור, ואף דאנן לא מחלקינן בין כחוש לשמן (כדלקמן ס"ה וס"ט בהג"ה) וא"כ צריך לאסור בכל גוונא, נראה דדווקא במליחה וצליה וכדומה לא מחלקים בין כחוש לשמן, אבל בכבוש לא מחמירין כולי האי.

ספק כבוש - כתב הרמ"א שספק כבוש אסור, מלבד בבשר עם חלב דאזלינן לקולא, דמן התורה אינו אסור רק בבישול ממש. (ומ"מ אסור לבשלו, דהוי ספק דאורייתא, וצ"ע אם מותר להוסיף עד שישים ולבשלו, כיון שכבר עכשו מותר לאוכלו כך, וגם אינו אלא ספק איסור. רעק"א חוות דעת

חם לתוך חם וכן צונן לתוך חם אסור, ובחם לתוך צונן קולף, ומבואר שרק בחם לתוך צונן מספיק קליפה, ואע"פ שהר"ן כתב שהרא"ה סובר דצונן לתוך חם אינו אסור אלא כדי נטילת מקום, מ"מ בחם לתוך חם לא אמר, ומשמע דמודה ודאי דכולו אסור, ואפילו בצונן לתוך חם לא התיר אלא בנטילת מקום שהוא יותר מכדי קליפה.

כתב הטור שחום שהיד סולדת בו אסור כמו מבושל. וכתב הבית יוסף דלא מיירי הכא בכבוש, אלא זה אסור מיד. ורצה הבית יוסף לומר דמיירי בכלי ראשון שהוסר מהאש, וקמ"ל שגם בכהאי גוונא הוא מבשל כל זמן שהיד סולדת, ואע"פ שפסקו רתיחותיו, אבל בכלי שני מותר אע"פ שהיד סולדת בו, כיון שדפנותיו לא התחממו מהאש והם הולכים ומצטננים, ומוסיף הבית יוסף שנראה שכלי שני אינו מבשל אפילו הוא מעלה רתיחות כמו כלי ראשון, דכלל גדול הוא דכלי שני אינו מבשל בשום פנים, דאל"כ לא הו"ל לתלמוד לסתום ולומר כלי שני אינו מבשל. ומסקנת הבית יוסף שהטור מיירי בין בכלי ראשון בין בכלי שני, דכל שהיד סולדת בו אסור, שאע"פ שאינו מבשל, הוא מבליע ומפליט. ושיעור יד סולדת בו נתבאר בפרק כירה (שבת מ:): שהוא כל שכריסו של תינוק נכוה ממנו.

פסקי ההלכה

חום של כלי ראשון שהיד סולדת בו, מבשל ואוסר כולו.

חום של כלי שני אינו מבשל. ויש אומרים שגם כן אינו מפליט ואינו מבליע. וי"א דמכל מקום הוא מפליט ומבליע, ואוסר כדי קליפה. וראוי לחוש לזהר בדבר לכתחילה (אפילו בדבר שדרך להדיחו אח"כ. ש"ך), אבל בדיעבד מותר בלא קליפה, ובהדחה בעלמא סגי. שו"ע. וכתב רעק"א שכלים שהשתמשו בהם בחמין של כלי שני היו כלכתחילה, כיון שיש להם תקנה בהגעלה, וכלי חרס מותר.

כתב הט"ז שמהרש"ל סובר שלמרות שכלי שני אינו מבשל אפילו יד סולדת בו, וגם אין מפליט ומבליע כאחד (כגון דבר שנאסר מבליעת איסור שהיה בכלי שני יחד עם דבר היתר), אבל בדבר איסור שנפל לכלי שני של היתר, או היתר לאיסור, שפיר בולע ואוסר עד כולו מאחר שהיד סולדת בו, כמו בכלי ראשון, וכל שכן בעירוי, וכן נראה מדברי הטור, וכן יש לפסוק, ורק במקום הפסד גדול ודבר חשוב יש לסמוך על דעת הבית יוסף (סי' ס"ח) והרמ"א (סעיף ג') להקל בדיעבד בכלי שני דאינו מפליט ומבליע כלל אפילו אם היד סולדת בו, ואם אין היד סולדת בו אין

דווקא כשבלע מרותחין, והט"ז כתב שלא מצינו בשום מקום קולא במתכת.

כתב רעק"א שאם שפכו את המים בתוך מעת לעת ושמו מים אחרים, לא חשיב כבוש, וכן אם הוציא את החתיכה בתוך מעת לעת לזמן מועט והחזירה, מותר אפילו אם החזירה לאותם מים עצמם.

עוד כתב רעק"א שהיתר שנכבש בכלי של איסור, זה מפליט מכל דופן הכלי, וגם ממה שדבוק עליו מבחוץ, וצ"ע.

חלב שנפל לתוך כד שמן זית, והרגישו בו אחר שעה או שתים, ולא היה שישים בשמן נגד החלב, כתב השבות יעקב שלכאורה פשוט להתיר, דצונן בצונן לא בלע, אכן דעת התוס' דשמן זית בולע ופולט אף בצונן לפי שהוא עז וחרוף, ואף שיש לדחות דבריהם מ"מ אין להקל נגד דעת התוס' אם לא במקום צורך או הפסד מרובה. ובבאר יעקב מאריך בזה הרבה והעלה להתיר אף בלא הפסד מרובה ובלא עת הצורך, וחכם אחד חולק עליו ודעתו שבמקום הפסד מרובה צ"ע אם יש להתיר, ומ"מ כתב דדווקא בנדון דהשבות יעקב הנ"ל שנפל דבר טמא בשמן זית צונן, אבל אם שהה שמן זית בכלי איסור יש להתיר, ובבאר יעקב משיב על דבריו ונשאר בדעתו להתיר אפילו בלא הפסד קצת.

סעיף ב'

בליעות בכלי ראשון שאינו ע"ג האש ובכלי שני

כתב הרשב"א ש"א שאין מפליט אלא חום שבכלי ראשון, שהוא מבשל, אבל כלי שני וכן עירוי שהוא ככלי שני, אינו מפליט. ולא נהירא שהרי מבואר בגמרא שחום של בית השחיטה וחום חלב הכסלים מפליטים אע"פ שהם פחותים מכלי שני, אלא כל חום שעל ידי האש מפליט אפי' אין היד סולדת בו. עכ"ד. וכתב הטור שאין הנדון דומה לראיה, דאין חום בית השחיטה וחום חלב הכסלים מפליטים אלא כדי קליפה, אבל בשביל להבליע בכל ההיתר צריך שיהיה יד סולדת בו, ואפשר שכוונת הרשב"א כאותם הסוברים שגם חם לתוך חם אינו אסור אלא כדי קליפה, אך זה אינו נכון, דאם היד סולדת בו הכל אסור. והבית יוסף מוכיח ג"כ שבחם לתוך חם הכל נאסר, דאמרינן בגמרא (פסחים ע"ו).

גיבעי, אלא אימא חם לתוך צונן קולף, צונן לתוך צונן מדיח.

שיטות הראשונים בדיון זה נתבארו בסימן צ"א סעיף ד'.

פסקי ההלכה

נפל איסור חם לתוך היתר חם דכלי ראשון, או אפילו איסור צונן לתוך היתר חם, הכל אסור (בדבר של רוטב או בצלי שמן וכדומה, משא"כ בכחוש, ולדידן בכל ענין אסור. ש"ך), דתתאה גבר על העליון ומחממו עד שמפליט בתחתון. ואין צריך לומר שאם נפל היתר צונן לתוך איסור חם, שהכל אסור. (וכתב בספר חמודי דניאל שאם סילק מיד אינו נאסר, ורק בשהה קצת נאסר). אבל אם העליון חם והתחתון צונן, אינו אוסר אלא כדי קליפה, אפילו אם העליון החם איסור.

וכתב הרמ"א שכל זה לא מיירי אלא בחום כלי ראשון, כגון מיד שהסירו מן האש מניחו עם ההיתר, אבל אם כבר מונח בכלי שני, ואחר כך מניח ההיתר אצלו או עליו, אינו אוסר כלל, דכלי שני אינו אוסר. וכתב הש"ך שאם הניח דבר איסור בקערה של היתר, הקערה צריכה קליפה, ואם הניח דבר היתר בקערה של איסור, ההיתר צריך קליפה, דהוי כמו עירוי.

עוד כתב הרמ"א שאם הניחם זה אצל זה, אם שניהם חמים מחום כלי ראשון, הכל אסור, (והסמ"ק כתב שמספיק קליפה. ש"ך). ואם האחד צונן, ההיתר צריך קליפה במקום שנגע. וכתב הט"ז בשם האיסור והתר דה"ה בבשר בחלב הצונן צריך קליפה, והש"ך כתב בשמו ששניהם צריכים קליפה. ומהרש"ל כתב שאם האיסור חם וההיתר קר ומונחים זה אצל זה, אוסר בכולו כמו במליחה, ואם ההיתר חם והאיסור קר ומונחים זה אצל זה צריך קליפה, וכתב הט"ז שבמקום שאין הפסד מרובה יש להחמיר כן. ורעק"א כתב בשם הר"ן שבנוגעים זה אצל זה אינו בכלל עילאה ותתאה לאסור הכל.

עוד כתב הרמ"א שאיסור שהניחו בכלי היתר או להיפך, אמרינן ביה גם כן דין תתאה גבר, כמו בב' חתיכות. וכתב הש"ך שכן דעת האיסור והתר והרשב"א, ודעת מהרש"ל שרק בשני מיני אוכלין שטבעם להיות חם וקר שייך עילאה ותתאה, אבל כלי שאין טבעו בכך א"כ חם שאצלו מבליע ופולט, ואוסר היכא דליכא שישים. והש"ך מוכיח מגמרא וראשונים שלא כדבריו.

צריך רק הדחה. ועוד מציין הט"ז לדבריו בסימן צ"ד לגבי דבר גוש שנמצא בכלי שני.

הש"ך מביא בקצרה את עיקרי שיטות הראשונים בדיון כלי ראשון כלי שני ועירוי, וכתב שבעירוי שלא נפסק הקילוח מחמירים שהוא מבשל כדי קליפה, וכן הוא מבליע ומפליט כאחד, ועירוי שנפסק הקילוח אינו מבשל ואינו מבליע ומפליט כאחד, אבל מבליע או מפליט לחוד כדי קליפה מדרבנן, ובכלי שני יש להחמיר כדי קליפה היכא שאין הפסד כ"כ, וגם מאכל יש לקלוף במקום שאין הפסד כ"כ. והש"ך מביא שהמהרש"ל מחמיר בכלי ראשון שעומד על האש כל זמן שהוא חם, אפילו אם אין היד סולדת בו, וכתב הש"ך שיש להחמיר כדי קליפה, אע"פ שמדברי שאר הפוסקים לא משמע כן. וכתב רעק"א שהט"ז מיקל בכ"ר שאין היד סולדת בו. וכתב הפתחי תשובה שבתשואות חן מחמיר כהמהרש"ל באין הפסד מרובה, אבל כשאינו עומד על האש אין להחמיר כלל.

כתב הבכור שור שכיון דאנן לא בקיין בשיעור שכריסו של תינוק נכוח, לכן עכ"פ במידי דאורייתא ראוי להחמיר בכלי ראשון עד שיצא הספק מליבו שאין בו חום הנזכר, ואפילו בדרבנן צריך חקירה על זה, ודלא כמנהג העולם לשער בזמן שא"א להחזיק בו היד מחמת חום.

סעיף ג'

דין איסור שנפל להיתר – תתאה גבר

איתא בגמרא (פסחים ע"ו): **איתמר חם לתוך חם דברי הכל אסור, צונן לתוך צונן דברי הכל מותר, חם לתוך צונן וצונן לתוך חם, רב אמר עילאה גבר, ושמואל אמר תתאה גבר. תניא כוותיה דשמואל, חם לתוך חם אסור, וכן צונן לתוך חם אסור, חם לתוך צונן וצונן לתוך צונן מדיח, חם לתוך צונן מדיח, אדמיקר ליה אי אפשר דלא בלע פורתא, קליפה מיהא גיבעי, אלא אימא חם לתוך צונן קולף, צונן לתוך צונן מדיח. תניא אידך בשר רותה שנפל לתוך חלב רותה, וכן צונן שנפל לתוך חם, אסור, חם לתוך צונן וצונן לתוך צונן מדיח, חם לתוך צונן מדיח כיון דחם הוא אי אפשר דלא בלע פורתא קליפה מיהא**

וקנוקנות שבו שהם מדרבנן סגי בקליפה. ולענין קרומות (שי"א שהם מדרבנן, ואפילו את"ל שהם דאורייתא אין לוקים עליהם) לא ברור ברשב"א מה דינם, ובמגיד משנה נראה שסובר דסגי להו בקליפה. בית יוסף. ומדברי הרמב"ם נראה שא"צ אפילו קליפה.

שיעור האיסור בצלי בדבר שמן - עוד כתב הרשב"א שדווקא בשמנו של גיד וקנוקנות שבו מספיק קליפה, מפני שאינם מפעפעים, אבל חלב ושומן מפעפעים, ולפיכך אפילו ע"י צלי ואפילו ע"י מליחה אוסרים הכל, עד שיהא בהיתר שישים כנגד כל האיסור, לפיכך גדי שמן שצלאו בחלבו צריך שיהיה בגדי שישים כנגד החלב, וכל זה בגדי שמן, אבל בכחוש אע"פ שאין בגדי שישים כנגד החלב שבו, אינו אסור אלא כדי קליפה או נטילה.

אין חילוק בין אם האיסור שנפל על הצלי החם, הוא חם או קר.

פסקי ההלכה

מה שלמדנו שהאיסור מתפשט בכל ההיתר, היינו דווקא כשנפל לתוך תבשיל, מפני שהרוטב מוליך פליטת האיסור ומערבו בכל התבשיל, אבל איסור, בין חם בין קר, שנפל על הצלי שאצל האש, אינו אסור אלא כדי נטילה, שהוא כעובי רוחב אצבע.

לפיכך ירך שצלאו בגידו, או חתיכת איסור שצלאה עם חתיכת היתר ונוגע זה בזה, צריך להסיר כדי נטילה סביב הגיד וכן מן החתיכה מקום שנגעה בחתיכת איסור. (וכתב הש"ך שהאיסור בגיד הוא בגלל השומן, דגופו של גיד אינו אלא כעץ בעלמא. והש"ך דן אם לפי הרמ"א בירך שנצלה עם שמנו של גיד צריך קליפה או נטילה, ומסיים שזה מעיקר הדין, אבל לפי המנהג דעת הרמ"א שבמקום שאין הפסד קצת צריך שישים אפילו במליחה).

וכן אם נפל איסור על חתיכה שבקדרה שהיא חוץ לרוטב, ולא ניער הקדרה ולא כיסה אותה, אינו אסור אלא כדי נטילה. אבל אם היא ברוטב, לרש"י כולה, ולר"י אפילו מקצתה, ואפילו אם כולה חוץ לרוטב, אם ניער או כיסה הקדירה, הרוטב מפעפע הטעם ומערבו ונכנס בכולו.

וכתב הט"ז שבשערי דורא לא מחלק בין בישול לצליה, ובתרווייהו אוסר הכל, וכתב המהרש"ל שכן עיקר, והוסיף שאפילו לדברי הטור שמחלק בין בישול לצליה, ראוי לנו להחמיר, כיון שבשמינה אף בצליה אסור, ואין אנו בקיאים בין כחושה לשמינה, וכמ"ש הרמ"א בסעיף ה'.

עוד כתב הרמ"א שאסור לערות מכלי שיש בו שומן כשר לנר דולק שיש בו חלב או שומן איסור (דתתאה גבר, ומחברו בניצוק. ט"ז. והש"ך מבאר שטעם האיסור הוא משום ההבל העולה מהנר), ובדיעבד אין לחוש.

דין דבר גוש - כתב הש"ך שדעת מהרש"ל שבדבר גוש כגון חתיכת בשר או דג או אורז או דוחן, שמערים אותו חם מן הקדירה, אם היד סולדת בו דינו לעולם ככלי ראשון. וביאר הש"ך שהתוס' כתבו שהטעם לחלק בין כלי ראשון לכלי שני הוא, שככלי ראשון כיון שעמד על האור דופנותיו חמין ומחזיק חומו זמן מרובה, משא"כ כלי שני שהדפנות מצננות אותו, ובדבר יבש הדפנות לא מצננות אותו, ובדרכי משה דוחה את דברי המהרש"ל, ובאורז ודוחן אם הוא צלול ונשפך כעין רוטב נראה דיש לסמוך על דבריו.

סעיף ד'

איסור שנגע בהיתר בצליה ולא בבישול

איתא במתני' (חולין צ"ו): **ירך שנתבשל בה גיד הנשה, אם יש בה בנותן טעם הרי זו אסורה.** ובגמרא **אמר שמואל לא שנו אלא שנתבשל בה, אבל נצלה בה קולף ואוכל עד שמגיע לגיד.** פירוש: משום שבבישול הרוטב מוליך את פליטת האיסור ומערבו בכל התבשיל ובכל החתיכות שבקדירה, אבל בצלי, כיון שאין שם רוטב, אין הפליטה מתפשטת. ואע"ג דקיימא לן (שם צ"ט): דאין בגידין בנותן טעם, מ"מ שומן הגיד אסור.

שיעור האיסור בצלי בדבר כחוש - כתבו התוספות והרא"ש דהא דקאמר 'קולף ואוכל עד שמגיע לגיד', לאו דוקא עד שמגיע לגיד, שהרי צריך להניח כדי קליפה סמוך לגיד, ואפילו כדי נטילה (-כעובי אצבע) צריך להניח, כדאמרין במתני' (פסחים ע"ה): נטף מרטבו על החרס וחזר אליו יטול את מקומו, ולא סגי בקליפה אם לא נחלק, דטעם הרוטב מפעפע ומתפשט יותר מגיד, מיהו כיון דלא אשכחן בשום מקום דסגי לצלי בקליפה, בעינן נטילה. והר"ן כתב דאע"ג דאמרין בסתמא 'קולף ואוכל עד שמגיע לגיד', כדי קליפה צריך לשייר, או כדי נטילת מקום שהוא יותר מעט מקליפה. וכ"כ הרשב"א דבעינן כדי קליפה, וי"א כדי נטילה, וראשון עיקר אלא שיש לחוש לדברי המחמירים באיסורים של תורה (-בחלב שזה דאורייתא, משא"כ בשמן הגיד

האיסור, צריך ליטול מקומו, וכדאמרינן בגמרא (פסחים ע"ה): נטף מרוטבו על החרס וחזר אליו יטול את מקומו. וכתב הבית יוסף שאין חילוק בדין זה בין חם לתוך חם לצונן לתוך חם. ואע"פ שהרמב"ם סובר שכשיש שישים א"צ נטילת מקום או קליפה, יש להחמיר כדברי הרשב"א.

כתב הטור שאפילו אם חתיכת האיסור היא כחושה וחתיכת ההיתר היא שמינה, האיסור מפעפע בכל חתיכת ההיתר. והבית יוסף כתב בתחילה לבאר טעמו מפני שהשומן שנבלע בחתיכת האיסור נעשה נבילה, ואח"כ הוא חוזר לחתיכת ההיתר ומפעפע בכולה. אלא שלפי זה הדין תלוי אם אומרים חתיכה נעשית נבילה בשאר איסורים. אך י"ל שטעם דין זה אינו משום חתיכה נעשית נבילה, אלא כדאיתא בגמרא (פסחים ע"ו): בשר שחוטה שמן שצלאו עם בשר נבילה כחוש אסור, מאי טעמא מפטמי מהדדי. ואם כך הדין לגבי ריחא, כ"ש דבצלי אמרינן הכי.

והקשה הט"ז שבתרומת הדשן כתב דהא דאמרינן לגבי ריחא דמפטמי מהדדי, אע"ג דאמרינן שאין הנאסר יכול לאסור אלא במקום שהאיסור עצמו יכול לילך שם (ודין זה נאמר אפילו בנוגעים זה בזה), דריחא שאני, לפי שהפיטום מוליך הריח והטעם הכחוש עמו. וממילא כיון שבמקום שהאיסור הוא משום ריחא, אינו אסור בדיעבד, איך נאסור כאן בדיעבד. ועוד דזה פשוט שאין כוונת הטור כאן לאסור משום ריחא.

אין חתיכת איסור אוסרת חברתה בנגיעתה אלא כשאיסורה מחמת עצמה, או כשבלעה איסור מפעפע, אבל כשבלעה איסור שאינו מפעפע אינה אוסרת את החתיכה שנגעה בה אפילו אם ניצלו יחד.

פסקי ההלכה

במה דברים אמורים שאין הצלי אסור אלא כדי נטילה, בדרך עם גידו וכיוצא בו, דבר כחוש שאין בו כח לפעפע בכל החתיכה, אבל גדי שמן שצלאו בחלבו, אם אין בכל הגדי שישים כנגד כל החלב שבו, אסור לאכול אפילו מראש אוזנו, שכיון שהחלב שמן הוא מפעפע בכולו. אבל אם הוא כחוש, אע"פ שאין בגדי שישים כנגד כל החלב שבו, אינו אסור אלא כדי נטילה, שהחלב של בהמה כחושה כחוש הוא בטבעו ואינו מפעפע.

אפילו אם חתיכת האיסור כחושה וחתיכת ההיתר שנצלת עמה שמינה, האיסור מפעפע בכולה. שו"ע. והש"ך מביא את ביאור הבית יוסף שההיתר מפטם את

כתב רעק"א שאם הניח גבינה חמה על בשר חם, אינו אסור רק כדי קליפה.

סעיף ה'

עוד בהנ"ל

איתא בגמרא (חולין צ"ו: בהמשך לגמרא שהובאה בסעיף הקודם) **איני והא אמר רב הונא גדי שצלאו בחלבו אסור לאכול אפילו מראש אוזנו. שאני חלב דמפעפע. ובחלב אסור, והא אמר רבה בר בר חנה עובדא הוה קמיה דרבי יוחנן בגדי שצלאו בחלבו ואמר קולף ואוכל עד שמגיע לחלבו. ההוא כחוש הוה. רב הונא בר יהודה אמר כוליא בחלבה הוה ושריא.**

וכתבו התוספות שאפילו אם הראש למעלה, וצד החלב והכליות למטה, ועומד בשפוד בתנור, אסור לאכול אפילו מראש אוזנו, דהחלב מפעפע אפילו כלפי מעלה.

דעת הרמב"ם דהא דאמרינן אסור לאכול מראש אוזנו היינו כשאין בגדי שישים לבטל החלב, אבל כשיש בו שישים קולף ואוכל עד שמגיע לחלב. והר"ן כתב שהרא"ה חולק וסובר שאין חלב מפעפע מתבטל בצלי לעולם, דאפשר שהרבה ממנו התכנס במקום מסוים, ורק בקדירה הוא מתבטל מפני שהרוטב מוליך את האיסור בשוה. ונראה מדברי הר"ן שהוא חולק על הרא"ה, וגם גדולי כל הפוסקים חלוקים עליו.

התוספות והרא"ש מבארים שכוונת הגמרא 'ההוא כחוש הוה', שחלב כחוש אינו מפעפע, ועוד י"ל שכוונת הגמרא שבכחוש יש רק מעט חלב והוא בטל בשישים. ואהא דאמרינן 'שאני חלב דמפעפע' כתבו התוס' בשם רבינו תם ששומן של גיד אינו אסור בנצלה מפני שאינו מפעפע, וכ"כ הרא"ש בדעת רש"י, ודלא כריב"ם שכתב שכיון דשומנו של גיד מדרבנן לא החמירו בו יותר מבגיד. והרשב"א מסכים עם פירוש רבינו תם שחלב כחוש אינו מפעפע, וממילא מותר אף בפחות משישים, וכן דעת הרמב"ן,

כתב האגור בשם מהר"י מולין שטחול שנצלה בלי ניקור צריך שישים כנגד מה שעל הדד שחייבים עליו כרת, וצריך נמי כדי נטילה דילמא אינו מפעפע.

כתב הרשב"א שכל דבר שיש לו פעפוע שנפל ע"ג חתיכה ומקום הנפילה ידוע, אע"פ שיש בחתיכה בכדי לבטל את

אינו אוסר אלא כדי קליפה, ואם נפל צונן על חם, אם אין בהיתר שישים כנגד האיסור, הכל אסור.

סעיף ז'

האם דבר הבלוע באיסור אוסר דבר אחר

אין חתיכת איסור אוסרת חברתה בנגיעתה, אלא כשאיסורה מחמת עצמה, כגון נבילה או בשר בחלב (לפי הט"ז הכונה שחתיכת בשר אוסרת חלב, אבל חתיכה של מאכל אחר הבלועה בבשר בחלב אינה אוסרת, והש"ך אוסר בשמן בכולו ובכחוש בכדי נטילה), אבל אם אין בה איסור אלא מה שבלעה ממקום אחר, אינה אוסרת חתיכה אחרת הנוגעת בה (אפילו כדי קליפה. ט"ז), אפילו אם נצלו יחד. (ומליחה שוה לצלי. ש"ך).

במה דברים אמורים, כשבלעה איסור שאינו מפעפע, אבל בלעה מן הדברים המפעפים בטבע, כגון שומן, אוסרת חברתה בין בצלי, בין בנוגעת זו בזו חם בחם, או בתחתונה חמה ועליונה צוננת, שהאיסור הבלוע בעצמה מפעפע ויוצא מחתיכה לחתיכה. (שו"ע). וכל החתיכה אסורה עד שישים כנגד האיסור. (ש"ך). ואם התחתונה צוננת א"צ אפילו קליפה. (שם). וכתב הט"ז שחלב ודם אינם מפעפים. והש"ך כתב שדם אינו מפעפע דווקא כשהוא נבלע בחתיכה, אבל בשר שלא נמלח ויש בו דם של עצמו, הוא אוסר במליחה וצליה.

הש"ך מביא שדעת מהרש"ל שדווקא בשני דברים יבשים חמים ע"י בישול אין הבלוע עובר, אבל בצליה ומליחה הבלוע מפעפע מחתיכה לחתיכה לדידן אפילו באיסור שאינו שמן. והש"ך נוקט להלכה שאפילו בצליה אינו אוסר.

כתב הרמ"א שדווקא בב' חתיכות אין הבלוע עובר, אבל **כלי שבלע איסור**, אוסר היתר שנוגע בו אפילו באיסור שאינו שמן. וכתב הט"ז שהטעם הוא מפני שדווקא מאכל שיש לו מה לפלוט מגופו, הבליעה אינה הולכת בלא רוטב, אבל כלי שאין בו פליטה מגופו, מה שבלוע יוצא, ונ"מ שכלי לא נאסר ממאכל שבלוע בו איסור שאינו מפעפע, כגון כבד או בשר שנמלח בכלי שאינו מנוקב. וכתב הש"ך שמאכל פרוה שבלוע בו בשר או חלב, ותחב בו כף בת יומה מהמין השני, המאכל נאסר. עוד כתב הש"ך שדווקא מאכל נאסר מכלי בלי רוטב, אבל כלי אינו נאסר מכלי בלי רוטב. עוד כתב הש"ך שמה שכלי אוסר בלא רוטב, היינו רק כדי

האיסור ואח"כ האיסור מפטם את ההיתר. והט"ז חולק וסובר שבכהאי גוונא אין האיסור מפעפע בכולה, כיון שהאיסור כחוש.

האם בדבר שמן צריך נטילה כשיש שישים כנגד האיסור - כתב השו"ע שכל דבר שיש לו פעפוע שנפל למקום ידוע מהחתיכה בצלי, אע"פ שיש בחתיכה שישים לבטל האיסור, צריך נטילת מקום, (דבאותו מקום האיסור נחשב כאילו הוא בעין. ט"ז). והש"ך מביא שהתרומת הדשן חולק וסובר שכשיש שישים א"צ לא נטילה ולא קליפה, וכה"ג כתב מהר"מ מפאדווה, אבל הרמ"א כתב כהשו"ע, וכן סוברים הפוסקים הקדמונים המפורסמים.

וכתב רעק"א שבפרי חדש כתב דדווקא כשנפל למקום ידוע, אבל אם לא יודעים להיכן נפל א"צ כדי נטילה מכל החתיכה, כיון שיש בה שישים והנטילה היא רק לחומרא, אבל בכחוש דהנטילה מדינא צריך שיטול כדי נטילה מכל החתיכה. ורעק"א כתב שגם בכחוש אם ידוע שלא נגע אלא במקום אחד ואין ידוע היכן, מקום הנטילה בטל ברוב נטילות האחרות, דלא שייך כאן שמא יבשלם, שהרי בבישול יהיה שישים בכל החתיכה כנגד החלב. ובפתחי תשובה כתב בשם השמן רוקח שאם בישלוהו בלי נטילת מקום ואין שישים כנגד הנטילה, אם הוא דבר שמן מותר, אבל בדבר כחוש שהנטילה היא מדינא אסור, וכ"כ הפמ"ג. כתב הרמ"א שכל דבר המבושל בלא רוטב, או אפוי, דינו בצלי בכל דבר.

עוד כתב הרמ"א ש"א שאין **אנו בקיאים מה נקרא כחוש ומה שמן**, ויש לאסור בכל ענין עד דאיכא שישים, ואפילו איכא שישים צריך נטילת מקום, והכי נהוג. ודווקא באיסור חלב או שאר איסור דשייך בו שמנונית (כמו ציר נבילה. ט"ז), אבל באיסור דלא שייך ביה שמנונית, והוא בודאי כחוש, אינו אוסר רק כדי נטילה. וכתב הש"ך שדם לא שייך בו שמנונית, אמנם בסעיף ט' יתבאר שנוהגים לשער במליחה בשישים אפילו בכחוש לגמרי, וא"כ ה"ה בצלי, דצלייה ומליחה שוין בזה, וכן משמע בהדיא בתורת חטאת, וכן משמע מדברי מהרש"ל ושאר אחרונים, ומה שהרמ"א סתם הרב כאן דאיסור כחוש לגמרי אינו אוסר רק כדי נטילה, היינו באיסור דרבנן, כדלקמן סעיף ט'.

סעיף ו'

תתאה גבר בצלי - דבר שיש לו פעפוע בצלי, אם היה אחד חם ואחד צונן, התחתון גובר, לפיכך אם נפל חם על צונן,

פסק ההלכה – כוליא שצלאו בחלבו אינו אוסר אלא כדי קליפה, מפני שהקרום מפסיק. (שו"ע). וכתב הרמ"א שיש אוסרים (דאין סומכים על תירוצו זה בגמרא, וגם שמה נקרא הקרום. ט"ז וש"ך), וכן נוהגים, ואין לשנות, ודינו כשאר חלב הנצלה עם בשר, ואם נתבשל כך, הכוליא נעשית נבילה וצריך שישים נגד כולה (אפילו אם לא נמלח או נצלה תחילה. ש"ך), וה"ה בקרום שעל היותרת, (ולענין מליחה בכל הקרומות מספיק קליפה במקום הפסד קצת. ט"ז בשם הרמ"א).

דיני בליעות ע"י מליחה

עד כה נתבאר דינו בליעות איסור והיתר ע"י בישול, ובתחילת הסימן נתבאר דין בליעות ע"י כבישה, ומסעיף זה עד סוף הסימן יתבאר דיני בליעות שע"י מליחה (בשיעור שאינו נאכל מוחמת מליחותו), שנתבאר בגמרא ש'מליח הרי הוא כרותח'. ולהלן יבוארו דיני מליח, כגון האם מליח מבליע בכולו (כמו ברותח) או רק כדי קליפה או נטילה, בדבר כחוש ובדבר שמן, והאם יש חילוק בזה בין היכא שהמליח עילאה לבין היכא שהמליח תתאה (שבבישול אמרין דתתאה גבר ואם הוא רותח אוסר הכל, ואם התתאה צונן אוסר כדי קליפה, דעד דמיקר ליה בלע), והאם יש חילוק בין היכא שהאיסור מליח לבין היכא שההיתר מליח, והאם גם כלי פולט ע"י מליחה, ועוד מדיני מליח.

סעיף ט'

איתא בגמרא (חולין צ"ז): **הנהו אטמהתא דאימלאו בי ריש גלותא בגידא דנשיא, רבינא אסר** (משום שמנו של גיד, ולא משום הגיד עצמו, דקיימא לן אין בגידים בנותן טעם. רש"י), **רב אחא שרא, אמר ליה רב אחא לרבינא מאי דעתך דאמר שמואל מליח הרי הוא כרותח, והאמר שמואל לא שנו אלא שנתבשל בה אבל נצלה בה קולף ואוכל עד שמגיע לגיד, וכי תימא מאי כרותח דקאמר כרותח דמבושל, והא מדקאמר כבוש הרי הוא כמבושל מכלל דרותח דצלי קאמר, קשיא.**

ומבאר שמליח מבליע כמו רותח, ונחלקו בזה הראשונים, וכדלהלן.

כתב הר"ן ש"א שבצלי ומליחה אין משערים בשישים, אלא רבינא אוסר בכל אופן, ורב אחא סובר דסגי בקליפה או בנטילת מקום, דס"ל דמליח הרי הוא כרותח דצלי, ולא עדיף שומן דגיד הנשה מחלב כחוש דאינו מפעפע.

קליפה, ואף שמהמהרש"ל משמע שאוסר לגמרי, י"ל דמירי בדבר יבש שיש לו קצת רטיבות, משא"כ בדבר יבש לגמרי, אמנם באיסור שמן שנבלע בכלי, אפשר דאפילו ביבש לגמרי אוסר בשישים, ואע"ג דלא מפלגין בין כחוש לשמן, היינו בגוף הדבר, אבל מה שנאסר על ידי בליעה לא מחמרין, וצ"ע לדינא. והפתחי תשובה כתב שהמגן אברהם פסק בהדיא שאפילו שמן לגמרי הבלוע בכלי אינו אוסר, והנודע ביהודה מיקל כדבריו.

כתב רעק"א ש"ל שאם לח רותח נפל על יבש שבלוע בו דבר איסור, הוא מוציא את הבלוע ואסור כדי קליפה, ונאסר הרוטב, דעד שנתקרב מיקרי רוטב להפליט את הבלוע כדי קליפה. ומביא מהפמ"ג שאם רוטב קר נפל על גוש רותח שבלוע בו איסור, י"ל כיון דתתאי גבר הוי בכלל רוטב רותח ומוציא הבלוע ונאסר הרוטב.

עוד כתב רעק"א שהמ"א כתב בשם תשובת הרמ"א שבאיסור דרבנן (והיינו לענין חמץ בפסח במשהו) אין איסור יוצא מחתיכה לחתיכה בלא רוטב, ומשמע שבדאורייתא אסור, וצ"ע.

סעיף ח'

דין כליה שצלאה עם החלב שבה

איתא בגמרא (חולין צ"ז): **ובחלב אסור, והאמר רבה בר בר חנה עובדא הוה קמיה דר' יוחנן בכנישתא דמעון בגדי שצלאו בחלבו ואתו ושייליה לרבי יוחנן ואמר קולף ואוכל עד שמגיע לחלבו, ההוא כחוש הוה, רב הונא בר יהודה אמר כוליא בחלבה הוה ושריא** (מפני שהקרום מפסיק. רש"י).

הרא"ש פוסק את תירוצו הגמרא שכוליא שצלאה בחלבה מותרת, אך כתב שכדי קליפה אסור, וכן פסק הטור, ורבינו ירוחם כתב ש"מ שאם צלאה בחלב שעליה ודאי אסורה, שאין כח בקרום להפסיק, ומירי שצלאה בלובן שבתוכה שאין בו כח לפעפע בכל הכוליא אלא בכדי קליפה, וכן אם צלאה בקרום שעליה ולא עם החלב שעליה אינו מפעפע כ"כ ואינו אוסר אלא כדי קליפה כמו כל שאר קרומות. ובהגהות מיימוני כתבו דאפשר דלא קיימא לן כשינויא דכוליא בחלבא הוה וכו'. והבית יוסף מכריע כהרא"ש והטור, והרמ"א פוסק כהמחמירים.

וכל זה בחתיכה עצמה שהיה החלב דבוק, ולענין שאר חתיכות שנמלחו יחד, כתב המרדכי בשם הר"מ שאם אין בכל אחת מהם בפני עצמה שישים לבטל החלב אסורות, ואין מצטרפות ביחד לבטל החלב, כיון דאין חלב מפעפע מחתיכה לחתיכה בלא רוטב אם לא ניער וכיסה (כמבואר חולין ק"ח), ואם יש ספק באיזה חתיכה נגע החלב, חד בתרי בטל, ואפילו הם חתיכות הראויות להתכבד, דחתיכה שאינה אסורה מחמת עצמה בטילה אפילו היכא שהכיר מתחילה איזה חתיכה נאסרה ואח"כ נתערבה. (ואף שדעת ראבי"ה דהוי חתיכה ראויה להתכבד גם כשנאסרה רק ע"י בליעת איסור, כמה פוסקים חולקים עליו, וראבי"ה הוא יחידאה). וכתב הבית יוסף דמייירי שידוע בבירור שלא נגע החלב כי אם באחת החתיכות, אבל אם יש ספק שמא נגע בכולם כולם אסורות, אמנם בארחות חיים כתב שכל חתיכה שנאסרה בטילה מיד ברוב החתיכות.

רבינו נתנאל החמיר שאם אין בחתיכת בשר שישים כנגד חלבה, אך עם שאר החתיכות יש שישים, אותה חתיכה אסורה, דשמא אין חלב מפעפע מחתיכה לחתיכה ואין בהם שישים לבטלו, אבל אם נוגע החלב בחתיכה אחרת מצטרפת אותה חתיכה עצמה לבטלה. וכתב הבית יוסף שלהלכה אין החלב מפעפע מחתיכה לחתיכה.

עוד כתב המרדכי בשם הר"ר יצחק מוינא ואור זרוע שאם אין בחתיכה שבה החלב שישים, חתיכה עצמה נעשית נבילה ואוסרת שאר החתיכות בשישים כנגד כל החתיכה שהחלב דבוק בה. וכתב הבית יוסף דאזלו לשיטתייהו דס"ל שגם בשאר איסורים אומרים חתיכה נעשית נבילה, אבל דעת הבית יוסף שהלכה כהסוברים דלא אמרינן חתיכה נעשית נבילה אלא בבשר בחלב בלבד, וא"כ א"צ שישים כנגד כל החתיכה אלא כנגד החלב לבדו.

כתב הבית יוסף ששמע שהיו נוהגות הנשים כשנמלח חתיכת בשר עם חלב שבו, לנקרו ולחזור למלוח הבשר, ואין טעם בדבר, דלמה לא תעלה מליחה ראשונה, דאטו החלב שבה מעכבה מלפלוט, ואף שאותו מקום שבו היה חלב לא נגע בו המלח, הרי גם חתיכה שנחתכה לא גמע המלח במקום החיתוך ואפ"ה שרי, הלכך אין להם על מה שיסמוכו כלל.

כתב הטור שחתיכה שנפלה מקצתה לתוך הצייר, מה שבצייר אסור והשאר מותר, ואפילו אם יש בה שומן, אין הצייר מפעפע ע"י השומן לחלק שמחוץ לצייר, כיון שהצייר עצמו אינו מפעפע למעלה. ואף אי נימא שהחלק שבתוך

והרמב"ן כתב שבמליחה אפילו חלב שמן אינו מפעפע. והרשב"א סובר דכל שמפעפע בצלי מפעפע במליחה, ואדרבה יותר י"ל דמפעפע במליחה מבצלי, מפני שהמוהל היוצא מן הבשר ע"י מליחה שהוא כעין רוטב מוליך את האיסור ומפשטו בכל. וכן דעת הטור שדבר שמן מפעפע בכולו והכל אסור, והיינו אי ליכא שישים כנגד האיסור. וכ"כ המרדכי בשם כמה גדולים שחלב ובשר שנמלחו יחד משערים בשישים.

וברמב"ם (פרק ט"ו) מבואר שהכל נאסר ע"י מליחה, והא דמבואר בפרק ז' דסגי בהדחה, אפשר דמייירי בחלבים שאינם אסורים אלא מדברי סופרים, כשמונו של גיד וכיוצא בו, ולפ"ז הא דרב אחא שרי היינו בלא שום תיקון. אי נמי בפ"ז מייירי במליחה כל דהו כעין מליחת חלבים, ובפרק ט"ו מייירי במליח שאינו נאכל מחמת מלחו. אי נמי בפ"ז מייירי שמלח החלבים בפני עצמן, אלא שמתוך שהבשר קרוב להם חיישינן שמא יגעו זה בזה, ובפרק ט"ו מייירי שנמלחו יחד.

שיטת ראבי"ה שבמליחה אין האיסור מתפשט אלא בכדי קליפה, ולכן צריך קליפה וסגי בקליפה. וכתב רבינו אפרים שנוהגים כראבי"ה. וכ"כ הר"ן בשם הרמב"ן. ויש לדקדק מדברי ראבי"ה דלא איירי אלא בשאין החלב דבוק לבשר, ומשום דאין חלב מפעפע מחתיכה לחתיכה בלא רוטב, אבל חתיכת בשר שלא ניקרה מחלבה ונמלחה מודה דמתבטל בשישים שבחתיכה עצמה.

ודעת השערי דורא שבמליחה או בצלי לא שייך אלא קליפה, וצריך להעמיק בקליפתו יותר ממה שהיה קולף אם מלח בשר נבילה כחוש עם בשר כשר, מפני שהחלב מפעפע ונבלע בו יותר, והכל לפי אומד הדעת, שכמה בלע יקלוף.

וכתב הבית יוסף שלענין הלכה כיון דרובא דהנך רבוותא סברי דמליחה בשישים, וגם הרשב"א והר"ן והטור סבורים כן, הכי נקטינן, ומ"מ היכא דאיכא שישים בעינן ג"כ קליפה כמ"ש הרשב"א.

וכל זה דוקא בחלב ממש, אע"פ שהבשר שנצלה או נמלח עמו הוא כחוש, אבל שומן גיד וקנוקות שבו וקרומות אינם מפעפעים ובקליפה סגי להו, אא"כ הבשר שנמלח עמם היה שמן בעינן שישים, ובשומן גיד דהוי ודאי דרבנן בעינן קליפה, ובקרומות דמספקא לן אי הוו דאורייתא אפשר דבעינן נטילת מקום.

רמ"א

כתב הרמ"א שי"א שכל מליחה (אפילו בשומן. ט"ז) אינה אוסרת רק כדי קליפה, (והיה מן הראוי להחמיר ולהצריך שישים רק בדבר שמן. ט"ז. והש"ך כתב שהרמ"א נקט לעיקר דבשומן כולו אסור, והביא את הי"א רק בשביל מה שכתב להלן שאפשר לסמוך על דבריהם), ולפי שאין אנו בקיאים בין בשר שמן לכחוש, נוהגין לשער בכל מליחה בשישים כמו בבישול, דאם איכא שישים בין הכל ביחד כנגד כל החתיכה שהחלב דבוק בה, הכל שרי מלבד אותה חתיכה שהאיסור דבוק בה, מיהו אותה החתיכה שהאיסור נגע בה צריך קליפה מעט. (ובהפסד מרובה מספיק שישים כנגד החלב, דבהפסד מרובה לא אמרינן חנ"נ). ואם אינו יודע באיזה חתיכה נגע, הכל שרי (משום ביטול ברוב, ומיירי שידוע שלא נגע ברובם. ש"ך), ואם אין שישים הכל אסור, ואין לשנות המנהג, ואע"פ שיש בזה קצת קולא אם היה האיסור שמן ומפעפע (והיינו אם יש חלב באותה חתיכה, שלמחמירים צריך שיהיה שישים באותה חתיכה בלי שאר החתיכות, וכן יש בזה קולא שאם החלב אינו דבוק לשום חתיכה, שהיה לנו להצריך שישים בכל חתיכה שנגע בה בפני עצמה. ואין הקולא כמ"ש הלבוש שא"צ קליפה, שהרי באמת גם כאן צריך קליפה. ט"ז וש"ך), מ"מ יש לסמוך בכי האי גוונא אדברי המקילין וסבירא להו דאין אוסר במליחה רק כדי קליפה (ולומר שלגבי זה כל החתיכות מצטרפות. ט"ז. ומבואר בתורת חטאת שאפילו אם אין החתיכות נוגעות בחלב אלא בחתיכה שנוגעת בחלב, הכל מצטרף אם אין האיסור דבוק. ש"ך), כדי שלא נצטרך לשער בין איסור שמן לכחוש, כי אין אנו בקיאים. וכל זה באיסור ששייך בו שמנונית, כגון חלב או ציר (וה"ה דם, שאע"פ שאינו מפעפע, לפעמים מעורב בו ציר ושומן. ט"ז) וכהאי גוונא, אבל באיסור שאין בו שמנונית כלל, כגון חמץ בפסח, לכולי עלמא מליחה אינה אוסרת רק כדי קליפה. (וכתב בתורת חטאת שמ"מ המנהג שאין לחלק, אמנם באיסור דרבנן יש להקל, וכתב הש"ך שמשמע אפילו במקום שאין הפסד קצת, אמנם באיסור ששייך בו שמנונית, יש להחמיר במקום שאין הפסד קצת אע"פ שהוא דרבנן. ובאו"ח הרמ"א אוסר את כל החתיכה שנמצא עליה חיטה בפסח, והאחרות מותרות ע"י קליפה), וי"א שבהפסד מרובה יש להחמיר במליחה ע"י קליפה, אע"ג שכבר נהגו לשער כל מליחה בשישים, אפילו באיסור כחוש, ויש לסמוך על זה באיסור כחוש שאינו אלא מנהג לשער בשישים, אבל לא באיסור שמן שמדינא צריך שישים.

הציר מעשה נבילה, אין בו כח לאסור אלא מקום שהאיסור עצמו עובר לשם.

פסקי ההלכה

מליח שאינו נאכל מחמת מלחו (והשיעור בזה מבואר בסימן צ"א סעיף ה'), דינו כרותח, ומפליט לאסור כדי קליפה. ושומן הגיד וקנוקנות שבו והקרומות שהם מליח, יש להחמיר ולהצריכם נטילת מקום (כדס"ל בסעיף ה' שחלב כחוש אינו מפעפע וא"צ שישים לבטלו. ט"ז. וכתב הש"ך שלרמ"א במקום שאין הפסד קצת יש להצריך שישים), ואם הוא חלב ממש, צריך שישים לבטלו. ואם הבשר שנמלח עמו הוא שמן (והוא דבוק לחלב. ט"ז), אפילו בשומן הגיד וקנוקנות שבו, צריך שישים לבטלו וליטול ממקום שנגע כדי נטילת מקום, ולפחות קליפה. (שו"ע). והש"ך כתב דמיירי דווקא כששניהם מלוחים, ולא כשהאיסור מליח וההיתר תפל, שאז אין באיסור כח לפטם את ההיתר. ומהרש"ל סובר שבמליחה מותר אפילו אם חתיכת ההיתר שמינה, כל שהאיסור עצמו אינו יכול לפעפע לשם.

כל זה לענין החתיכה עצמה שהיה החלב דבוק בה (או מונח אצלה. ש"ך), ולענין שאר חתיכות שנמלחו יחד (והחלב נגע בכל אחת מהן. ט"ז), אם אין בכל אחת מהם בפני עצמה שישים לבטל החלב, אסורות, ואין מצטרפין ביחד לבטל החלב, דאין חלב מפעפע מחתיכה לחתיכה בלא רוטב. (ואם ברור שלא נגע החלב אלא באחת מהן, האחרות מותרות. והקשה הט"ז שבסעיף ז' פסק השו"ע שאם החתיכה בלעה דבר המפעפע בטבעו כגון שומן, אוסרת חברתה גם בלי רוטב. ובנקודות הכסף מיישב שרק לחומרא אין מפעפע ולא לקולא, ולכן אין שאר החתיכות מצטרפות לבטל, ומאידך כל החתיכות נאסרות). ואם אין ידוע אם נגע בכולן, כולן אסורות. (והקשה הש"ך שאם יש למשל בכל אחת חמישים כנגד החלב, מותר ממ"נ, שאין בה כח לאסור אלא חתיכה אחת, דהא ס"ל לשו"ע דלא אמרינן בשאר איסורים חתיכה נעשית נבילה). ואם ידוע שלא נגע אלא באחת ואין ידוע איזו היא, כולן מותרות, דחד בתרי בטיל, אפי' הן חתיכות הראויות להתכבד (דבחתיכה שרק בלועה באיסור לא נחשבת ראויה להתכבד. וכתב הש"ך דמיירי שבג' החתיכות יחד יש בכדי לבטל את החלב, דאל"כ אסור שמא יבשלם יחד ויתן טעם כמבואר בסימן ק"ט. וכתב רעק"א בשם הפר"ח שבכל ענין כל החתיכות נאסרות, כיון שאם יפגע בחתיכה שבלעה הוא ירגיש את הטעם, והוי כאיסור ניכר).

סעיף י'

במה דברים אמורים, כשהאיסור וההיתר שניהם מלוחים. ואפילו איסור מליח וההיתר תפל. אבל אם ההיתר מלוח והאיסור תפל, אינו צריך אלא הדחה.

וכתב הרמ"א שיש אוסרים אם נוגעים זה בזה, ויש להקל במקום הפסד. ועיין לעיל סימן ע' ובש"ך שם.

סעיף י"א

דין עילאה ותתאה במליח

כתב הטור שדעת הרשב"א דוקא כשהאיסור המלוח למטה וההיתר למעלה אוסר, דתתאה גבר, אבל אם האיסור למעלה וההיתר למטה לא בעי אלא כדי קליפה, דתתאה גבר, שההיתר שהוא למטה מצנן העליון ואינו בולע אלא כדי קליפה. ומבואר מדברין שחום שע"י מליח אוסר הכל, והרא"ש לא סובר כך. והבית יוסף כתב שאין מחלוקת בין הרשב"א לרא"ש, דהרשב"א מייירי בשמן, והרא"ש מייירי באינו שמן, כמבואר בסוף דברי הרשב"א. ועיין בט"ז מה שמיישב דברי הטור.

שיטת ר"י (ועוד ראשונים) שבמליח אין חילוק בין תתאה לעילאה, אלא בכל ענין שהאיסור מלוח מבליע בהיתר התפל, וכשהאיסור תפל הכל מותר ואפי' קליפה לא בעי. וביאר הסמ"ק דלעולם אין האיסור נפלט ונבלע בהיתר אא"כ יש כח באיסור עצמו מחמת מליחה או מחמת חמימות האור, אך בזה יש חילוק בין מליחה לחמימות האור, דמחמת האור אותו שהוא גובר מרתיח את חבירו או מצנן את חבירו, כי כן הוא דרך תולדת האור, ולכן תתאה גבר, אבל מחמת מליחה אין כח באותו שהוא תפל לבטל כח המליחה, דאין מליחה מתבטלת אלא ע"י הדחה, וכן אין כח במליח לעשות התפל מליח, ולכן לא הולכים אחרי התתאה אלא הדבר תלוי אם האיסור מליח או ההיתר.

ולענין שיעור האיסור (כשהאיסור מליח), אם שניהם כחושים נתבאר בסעיף ט' שנחלקו הראשונים אם אוסר בכולו או כדי קליפה (ואם ההיתר מליח אינו אוסר כלל), ואם אחד מהם שמן אוסר בכולו אא"כ יש שישים כנגד האיסור.

פסקי ההלכה

זה שאמרנו באיסור מליח והיתר תפל שאם הוא שמן אוסר עד שיהא בו שישים לבטלו, היינו דווקא כשהיה האיסור

וכתב הט"ז בשם מהרש"ל, דמה שמצינו שיש חילוק בין בישול למליחה וצליה ואפיה, היינו דוקא לר"א ממי"ץ והנמשכים אחריו, דס"ל שבמליחה צליה ואפיה אינו נוטל אלא מקום פעפוע וכפי אומד הדעת, אבל אנן קיימא לן כהא"ז בשם ר"י הלבן ומהרא"י שדין מליחה צליה ואפיה כבישול וצריך שישים כשאר איסורים, וממילא חמץ בפסח במשהו, ומ"מ לא אמרינן שדינן כבישול אלא לחומרא להצריך שישים כנגד החלב, ואם הוא דבוק צריך שישים נגד כל החתיכה, אבל לא להקל, דהיינו שלא להצריך כדי נטילה אפי' ביש שישים. ולפ"ז מצה שנתכפלה קצתה בתנור קודם פסח, צריך גם שישים וגם כדי נטילה, ודלא כהרמ"א שלא הצריך שישים. עוד כתב מהרש"ל דלא קיימא לן כמ"ש הטור דגם במליח שהיתר שמן והאיסור כחוש אסור הכל, דבמליחה לא מחמירים כ"כ, אלא כל מקום שהאיסור עצמו לא יכול ללכת לשם מותר אפילו אם החתיכה שמינה.

מעשה באשה שמלחה ששה אווזות לצורך סעודת נשואין, והניחתם על נסר משופע כדרך מליחה ב' על גבי ב' וב' על גביהן, ולא היו נוגעים זה בזה כלל, ואח"כ מצאו במעי של אחד מהם מכה המטרפת, והיה הפסד רב וצורך סעודת נשואין, וכתב החתם סופר שאם היה ידוע לנו שהטריפה היתה מונחת בתחתית הנסר, העליונות ודאי מותרות, ואין ספק אלא בזו שלצידה, כיון שהציר זב גם לצד, וא"ח חתיכה זו בטילה, דבבלוע אין דין חתיכה הראויה להתכבד, ולפי הצד שהטריפה היתה בעליונים, וממילא זב ממנה ציר לתחתונים, כיון שזה איסור דרבנן (כיון שזה מין במינו), א"כ קרוב לודאי שיש ס' בהאווזות נגד הציר הזב מאותה אווזא הטריפה, ואף דקיימא לן שמשערים בכולה, היינו בבישול, שאף שרואים כמה יש בו, מ"מ חוששים שיצא ממנו הרבה ונבלע באחרים והוא חזר ובלע מאחרים, אבל כאן רואים שאפילו באווזא אחת יש שישים כנגד הציר, ואף שחלילה לסמוך על זה, מ"מ בהצטרף הספק שמא האיסור היה בתחתונה, ואת"ל שהיה העליונה אולי יש שישים וזה רק מין במינו, ועוד דלכמה פוסקים לא נאסר אלא כדי קליפה וכשכל אווז נצלה צלי קידר נתבטל האיסור הבלוע בקליפה בשישים, נמצא דכבר קליש ליה איסורא טובא, והצטרף לזה שכבר היה מקום להיתיר גם עיקר הטריפות, דהיה שומן טהור סותם אלא שהיה קצת ספק בזה. ולכן הורה החתם סופר שיסירו א' מהאווזות ה' הנותרים, ואותן הד' יבשלו כל אחת בקדירה לבדה, ויעלה על שולחנות נפרדים באופן שלא יבואו שנים ליד אדם אחד. וקצת צ"ע.

סעיף י"ג

כתבו הראשונים שמלח שהיה נתון בקערה של בשר מותר ליתנו בחלב, וכן רגילים לעשות, ומותר לעשות כך לכתחילה, וכ"כ בארחות חיים בשם הרא"ה שכלים של עכו"ם שהודחו יפה מותר ליתן בהם תבלין וכן בצל וכיוצא בו חריף, דדבר קשה אינו מפליט יבש ביבש.

פסקי ההלכה

מלח או תבלין שהם בקערה של בשר, מותר ליתנם בחלב, (מפני שמליח לא מפליט מכלי, אבל אין להתיר מטעם נ"ט בר נ"ט, דחורפיה דמלח ותבלין משוי ליה כאילו הוא בעין. ש"ך). וכתב הרמ"א דה"ה אם היו בכלי איסור, דמאחר שהם יבשים אינן בולעים מן הכלי (ובכחאי גוונא מותר לכתחילה, ובדיעבד מותר אפילו בלח. ש"ך בשם התורת חטאת. והפתח תשובה דן אם מותר בצלול או לא), ומיירי שהכלי הוא נקי ואין איסור דבוק בו, (ובסתמא אומרים שהכלי היה נקי. ש"ך).

כתב הרמ"א שהמחמיר לכתחילה תבא עליו ברכה. והט"ז (צ"ה י"ח) כתב שדין זה הוא גם לכתחילה, אמנם כתב רש"ל 'משבח אני מנהג אשכנז שיש להם כלים עשויים למלח אחד לבשר ואחד לחלב, דלפעמים בתוך הסעודה כשידיהם מלוכלכות מן הבשר לוקח שם מלח ואחר כך יקח לחלב, וכן איפכא'.

כתב רעק"א שבתפילה למשה נשאר בצ"ע לדינא, די"ל דוקא בליעה שע"י מליחה לא יוצאת ע"י מליחה, אבל בליעה שע"י בישול יוצאת במליחה. ובבאר שבע כתב שי"ל שדווקא בכלי עץ אמרינן דאין מליחה להפליט, אבל לא בכלי חרס, וכ"כ התפילה למשה בכוונת הרא"ש, ובש"ך כתב בשם האיסור והתר שאפילו בכלי חרס אמרינן הכי.

סעיף י"ד

מלח הבלוע באיסור שנתערב בתבשיל

כתב בספר התרומה שמלח הבלוע בדם או באיסור ונתנוהו בקדירה, אם יש בקדירה שישים כנגד כל המלח הכל מותר, ואע"פ שהמלח שנעשה נבילה נתן טעם בקדירה, וטעם אפילו באלף לא בטיל, אין המלח חמור מהדם או האיסור הבלוע בו. וכל זה לדעת הסוברים שאומרים חתיכה נעשית נבילה בכל האיסורים, אבל לרבינו אפרים דס"ל שרק בבשר בחלב אומרים חנ"נ, מספיק שישים כנגד הבלוע

המליח למטה וההיתר התפל למעלה, משום דתתאה גבר. אבל אם היה ההיתר תפל למטה והאיסור המליח למעלה, אינו אוסר אלא כדי קליפה.

וכתב הרמ"א שיש חולקין ואומרים שבמליח אין חילוק אם הוא למעלה או למטה (אלא לעולם המליח מבליע בתפל ואינו בולע ממנו), והכי נהוג.

סעיף י"ב

דין מליח כרותח בכלים

כתבו התוס' והרא"ש שמליח אינו מפליט משום 'מליח כרותח' אלא מאוכלים ולא מכלים, ולכן גבינות שנעשו בדפוס עובדי כוכבים, אע"פ שנמלחו בתוכם מותרים. ומשמע בתוס' שלכתחילה נמי שרי, אבל המרדכי כתב שלכתחילה אסור משום הרחק מן הכיעור, וכן משמע מהרא"ש והטור. וכתב המרדכי שראב"ה אוסר אפילו בדיעבד. וכתב הבית יוסף שהלכה כהתוס' והרא"ש והעומדים בשיטתם.

כתב הרשב"א שמותר למלוח בשר בכלי שמכניסים בו הגויים יין לקיום, מכמה טעמים: א' אין זה מפליט. ב' א"א שיפליט כ"כ שיבא לידי נתינת טעם. ג' אגב דטריד למיפלט דמא לא בלע. ד' לא בלע אלא דבר המסתבך כשומן או ציר, אבל דם דשריק או פליטת יין לא.

מעשה בשפחה גויה שמלחה טומאה בקערה, ואחר שהסירה הטומאה מהקערה הכניסה את קערה במים רותחים שהיו במחבת על האש, ומאותם המים נתנו בקמח ולשו עיסה, ולא היו שישים לבטל הקערה שהיתה בת יומא. וכתב האגור בשם הגהות אשר"י שמספיק שיהיה בעיסה ובמים שישים כנגד מה שבלוע מהטומאה בקערה, לרבינו אפרים דס"ל שאין אומרים חתיכה נעשית נבילה אלא בבשר בחלב, ואף לחולקים מליחה בקערה לא דומה לכבוש, וסגי בשישים כנגד הקליפה שבלעה הקערה, דהוי כרותח דצלי דלא בעי רק כדי קליפה. והט"ז כתב שמהרש"ל חולק וסובר שמליחה בכלי אינה מפליטה אפילו איסור דאורייתא הבלוע בכלי.

פסק ההלכה - גבינות שנעשו בדפוס עובדי כוכבים, אע"פ שנמלחו בתוכם מותרים. (שו"ע). וכתב הרמ"א וה"ה אם נמלח היתר בשאר כלי איסור, ואפילו אינו מנוקב, דאין מליח כרותח כ"כ להפליט מן הכלי מה שבלע בתוכו, ודוקא בדיעבד, אבל לכתחלה אסור.

ובכל החתיכות בשוה, כמו בדבר הנבלל ונמוח, וכיון שבדבר שאינו נבלל ונימוח ברור לנו שנשאר באותה חתיכה יותר ממה שנבלע בשאר התבשיל שבקדירה, נשארה חתיכה זו באיסורה. והקשה הבית יוסף למה אין לסמוך כאן על טעומות קפילא לבדוק אם נשאר עדיין בחתיכה זו טעם מהאיסור. וכתב הבית יוסף ושם יש לומר שכיון שחתיכה זו כבר נאסרה, אע"פ שנפלט קצת מהאיסור שבה, לעולם אסורה עד שיפלט כולו לגמרי ולא ישאר בה ממנו כלל, ולא דמי לדבר הנבלל ונמוח שמאחר שהכל מתערב זה עם זה בשוה ואין תוספת איסור בנאסר מבהיתר חשיב כאילו נפלט כולו. וכן מבואר בתשובות הרמב"ן. ומוסיף הרמב"ן שאותה חתיכה מצטרפת לשישים כדי לבטל את האיסור, כיון שאם היה אפשר להוציא ממנה את האיסור לגמרי היא היתה מותרת, וכדמצינו בכחל (שם) **כחל בשישים וכחל מן המנין, וכחל עצמו אסור.**

פסקי ההלכה

חתיכה שבלעה איסור ואין בה שישים לבטלו, ואח"כ נפלה אותה חתיכה לקדירה, לדעת השו"ע אינה אוסרת אלא לפי חשבון איסור שבה, ואם יש במה שבקדירה מצורף עם החתיכה עצמה שישים כנגד איסור הבלוע בה, מותר מה שבקדירה, אבל החתיכה עצמה אסורה לפי שאיסור שבה אינו נפלט ממנה לגמרי. (ובהגהות על השו"ע הקשה שבסימן צ"ב השו"ע מתיר את החתיכה). אבל דבר הנבלל ונימוח, כגון אם נפל דם וכיוצא בו לתוך רוטב של היתר ואסרו מחמת מיעוטו, ואח"כ נתרבה הרוטב של היתר עד שיש בין כולו שישים כנגד הדם כולו, מותר, שהכל נבלל ונתערב.

וכתב הרמ"א שלפי מה שנוהגים לומר בכל האיסורים חתיכה נעשית נבילה (ואפילו בנתערב איסור לח בהיתר לח אומרים חנ"ג בשאר איסורים במקום שאין הפסד גדול, כמו"ש הרמ"א צ"ב ד'. ש"ך), אין חילוק בין דבר לח לדבר יבש אלא לענין שאם הדבר שנאסר כבר הוא דבר יבש ויש שישים כנגד כולו, החתיכה הנאסרת תחילה נשארת באיסורה וצריך להסירה משם אם מכירה, ואם אינו מכירה בטילה אם אינה חתיכה הראויה להתכבד. (וגם חתיכה הראויה להתכבד בטילה, כיון שבדבר שאין איסורו מחמת עצמו לא נאמר דין חתיכה הראויה להתכבד, ורק בבשר בחלב אינה בטילה בראויה להתכבד. ש"ך), ואם הוא דבר לח הכל מותר.

וא"צ שישים כנגד המלח. וכן אם המלח בלוע בבשר היתר ונתנוהו בחלב או איפכא, א"צ שישים כנגד כל המלח, ודי בשישים כנגד הבליעה. אמנם כיון שלא יודעים כמה דם המלח בלע, אפילו לרבינו אפרים משערים כנגד כל המלח. ור"ש מקוצי וריב"א כתבו שכיון שהמלח נימוח עם הדם ומתערב בכל הקדירה ומוליך איסורו עימו, צריך לשער כאילו כל הדם היה מלח. והביאו ראיה לדבריהם.

פסק ההלכה - מלח הבלוע בדם, כגון ממליחת בשר, ונתנוהו בקדירה, או שנתנו בקדירה בשר מלוח בלא הדחה, אם יש שישים כנגד המלח, מותר. (ולא מספיק שישים כנגד הדם הבלוע במלח, דאין אנו יודעים כמה דם המלח בלע. ש"ך). וביאר הרמ"א שאע"פ שהמלח עדיין נותן טעם בקדירה מותר, כיון שאין המלח אסור מחמת עצמו אלא מחמת דם שבתוכו, דכל מקום שאין האוסר יכול לילך שם, אין הנאסר אוסר יותר מן האוסר.

סימן ק"ו

סעיף א'

האם חתיכה שבלעה איסור יכולה לחזור להיתר

כתב הרשב"א שחתיכה שבלעה איסור ונפלה לקדירה שיש בה שישים כנגד האיסור (והיינו לשיטתו שאין אומרים חתיכה נעשית נבילה אלא בבשר בחלב, ולסוברים שאומרים חנ"ג בכל האיסורים מיירי שיש שישים כנגד כל החתיכה), אע"פ שמה שבקדירה לא נאסר, אותה חתיכה נשארת באיסורה.

והטור סובר שגם אותה חתיכה מותרת, כיון שהאיסור הבלוע בחתיכה מתערב בכל התבשיל שבקדירה ובטל בשישים.

והבית יוסף מסכים עם הרשב"א, ומבאר שטעם האיסור הוא משום שאין כל האיסור יוצא מהחתיכה, ומה שצריך שישים כנגד כל האיסור שבחתיכה, אין זה בגלל שכל האיסור יוצא, אלא אפילו אם ברור לנו שלא הכל יוצא צריך שישים כנגד כולו, כדאמרין (חולין צ"ז:): **גבי כחל בדידיה משערינן דאי במאי דנפק מיניה מנא ידעינן**, אלא דכיון שחתיכה זו נאסרה א"א לה לחזור להיתר אא"כ יהיה ברור לנו שיצא איסור זה ממנה ונתפשט בה

כולה (כמבואר לעיל ס"ט י"א), וכיון שהיא נמלחה עם חלב היא נאסרת ואינה חוזרת להתירה. ותיירך דמייירי בחלב דרבנן או של בהמה כחושה שאינו אוסר במליחה אלא כדי קליפה, או שבזמן המליחה היה שישים כנגד החלב, ואח"כ נחתך ממנה.

כתב בתפארת צבי שאיסור שהתבשל בקדירה והיה שישים כנגדו, ולאחר שהצטנן התבשיל התמעט ההיתר וכבר אין שישים, אם נכבש בשיעור כבישה נאסר התבשיל, ודלא כרב אחד שרצה לומר שאין תוספת בליעה ע"י כבישה. פתחי תשובה.

ברשב"א משמע שאם יוציא את החתיכה מיד כולה אסורה. והקשה רעק"א שכשיוציאנה לא יהיה עליה רוטב והוא צלי שאינו אוסר אלא כדי נטילה.

סימן ק"ז

סעיף א'

דגים שנתבשלו ונמצא ביניהם דג טמא - כתב הסמ"ג שאם התבשלו דגים קטנים ונמצא ביניהם דג טמא, (והדגים התבשלו באילפס ומשם עירו את הדגים לתמחוי. ביאור זה וכן להלן מדברי הבית יוסף), יש אוסרים אפילו אם מכיר את הדג הטמא וזורקו ויש שישים לבטלו, לפי שכשמערה את המים החמים (מהאילפס לתמחוי) לפעמים בסוף העירוי כאשר נשאר מעט מים ודגים ישאר הדג טמא עם כ' או עם ל' דגים, ונאסרו, וחוזרים ואוסרים את כל הדגים (אע"פ שבתמחוי יש עכשיו שישים כנגד הדג הטמא). ויש מתירים מפני שאותם כ' או ל' שנשארים בטילים (חד בתרי) ברוב הדגים (שבתמחוי), ואף שבריה אינה בטילה, זה נאמר רק בבריה שאיסורה מחמת עצמה, ולא כשהבריה נאסרה מחמת בליעת איסור אחר, ואין המים החמים חוזרים ואוסרים את שאר הדגים שבמחבת אע"פ שהם נוגעים בהם, מפני שאיסור הנבלע ואין איסורו מחמת עצמו אינו חוזר ונבלע ביבש כי אם על ידי בישול. ורבינו שמשון מתיר משום שיש לנו לומר דאיסורא ברובא איתיה כדאמרינן בזבחים (עד), ולכן אין לתלות שבסוף העירוי עם מעט מים נשאר שם הדג הטמא.

כתב הנודע ביהודה שחתיכה שבלעה איסור מין במינו ע"י מליחה, י"ל שאם החתיכה נתערבה בקדירה גם היא מותרת, אף לדידן שאומרים חנ"נ בשאר איסורים. פתחי תשובה.

רבי עקיבא איגר - א' חתיכה שנאסרה בנותן טעם ונפלה לקדירה, אם נתערבה באחרות בטילה, דאין דין חתיכה הראויה להתכבד כשאין איסורה מחמת עצמה, ונראה שהיא בטילה ברוב, ולא חוששים שיבשל והיא תתן טעם, דטעם החתיכה הוי מין במינו, וטעם האיסור אינו אלא דבר מועט, כיון שהרוב נפלט בקדירה. ב' כתב הבית יוסף שטעימת קפילא לא מועילה להתיר את החתיכה, כיון שהיא כבר נאסרה ונשאר בה דבר מועט. ומוסיף רעק"א שאם בישלו את החתיכה שקפילא אמר שאין בה טעם, יחד עם חתיכות אחרות, מותרות אף אם אין שישים כנגד הבלוע, ולדידן שאומרים חנ"נ בשאר איסורים מותר בהפסד מרובה, דסומכים על הט"ז שמשוהו אינו מתפשט מהחתיכה, ואף שאנו לא סומכים על קפילא, נ"מ בדבר שנאסר מחמת נדר וכדומה, שישראל יכול לטעום.

סעיף ב'

זהירות בהוצאת חתיכה כשיש בתבשיל חתיכת איסור

חתיכה שיש בה חלב, ונתבשלה בקדירה שיש בה שישים כנגד החלב, צריך להזהר שלא יסיר שום דבר מהקדירה בעוד חתיכת האיסור בתוכה, דחיישין שמא תשאר באחרונה בשעה שאין בקדירה שישים כנגד האיסור. וגם לא יוציאנה תחילה, מפני שהחלב שבה יאסור אותה. ומה תקנתה, יניחנה עד שתצטנן הקדירה. (ולא דמי לסעיף א' ששם החתיכה נשארת באיסורה, דשאני הכא שהבליעה אינה אלא ע"י בישול זה שהיא מעורבת בשאר התבשיל שבקדירה, והטעם מתפשט בהכל בשוה. ט"ז וש"ך).

וכתב הרמ"א שלפי מה דקיימא לן חתיכה נעשית נבלה, מסיר החתיכה האסורה משם, והשאר מותר. וביאר הש"ך שצריך להוציאה מיד, כיון דקיימא לן חנ"נ בכל האיסורים וכן באיסור דבוק, ואם ישאיר אותה יצטרכו שישים כנגד כל החתיכה, והחתיכה תישאר באיסורה גם אם יהיה שישים, וא"כ אינו מפסיד כלום במה שמוציאה מיד.

והקשה הש"ך שהרי חתיכה זו שיש עליה חלב נמלחה תחילה, דאי לאו הכי אסורה משום דם וצריך שישים כנגד

רוטב עם מעט הדגים לבסוף ועירה אותן לקערה הכל אסור, דעירוי ככלי ראשון, ולטעם שהביא הרמ"א גם בזה מותר. וכיון שהטור הביא את טעמו של הסמ"ג הכי קיימא לן, וממילא יש להחמיר בנ"מ הנ"ל, אלא שכתב רש"ל שאין המים שבקערה אוסרים הדגים כולם מכח התערובות, כיון שהם בכלי שני, ואותו מעט מים שנשאר בקדירה ג"כ אין בהם כח להפליט ולהבליע בדגים שבקערה, והמים הנאסרים עצמם אינם אוסרים מפני שהם מתבטלים בשישים, ולפ"ז אם יש לחוש שאין שישים כנגד אותן המים שנשארו בקדירה ודאי יש לאסור כל הדגים אח"כ. וכתב הט"ז שהרמ"א מלבד שהוא פסק אם טעמו של הר"ש וכו"ל, הוסיף בתורת חטאת שכיון שיש להסתפק אם האיסור נשאר כשלא היה כנגדו שישים אזלינן לקולא, דהוי ספק דרבנן, והט"ז כתב שהספק הזה הוא ספק דאורייתא, וממילא הוי כאסור בודאי, ואף שעכשיו יש ביטול מדאורייתא חד בתרי, מדרבנן הרי צריך שישים, (ודבר זה הוא כלל בכל מקום, שלא נחשב ספק איסור דאורייתא להיתר מחמת שיש ביטול ברוב). עוד הקשה הט"ז שבביצה שיש בה אפרוח או דם הוה מין באינו מינו, דהאיסור הוא אינו מינו עם הביצים, ומבואר בשערי דורא שבכהאי גוונא זה נחשב ספק איסור דאורייתא. וכתב שלכן נראה להחמיר כדעת רש"ל שבביצים אסור ובדגים מותר כל זמן שאפשר שיש שישים נגד המעט מים שנשאר בקדירה.

אם הוציא כל ביצה בנפרד ע"י הכף, יש לחוש שמא הוציא תחילה את הביצה האסורה ונאסרה הכף וממילא נאסרו הביצים האחרות. ט"ז.

ביצה שיש בה דם, כתב האיסור והתר שאם כבר נודע האיסור שבביצה, יש לאסור גם בספק, אע"פ שדם ביצים דרבנן, דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון. והט"ז מוכיח שגם בכהאי גוונא אמרינן שספיקא דרבנן לקולא, ועוד כתב הט"ז שנתבאר ברמ"א (ס"ו ד') שרק היכא שיש"ל חד בתרי בטל סומכים על המ"ד שדם ביצים דרבנן, אבל בלאו הכי מחמירים כמ"ד דם ביצים דאורייתא.

דעת הש"ך דהיכא שעירה את הדגים לקערה מעט מעט עם הרוטב, ובסוף נשארו בקדירה מעט דגים עם מעט רוטב ועירה גם אותם לקערה, אסור לכו"ע (ואף לבית יוסף בעינין כדי קליפה, דעירוי מבשל כדי קליפה), ואף המתירים לא התירו אלא כשלבסוף נשארו בקדירה דגים בלי רוטב. ולדעת הר"ש שטעם ההיתר משום דתלינן שהאיסור הוא

ביצים שהתבשלו ונמצא באחד מהם אפרוח או דם-
עוד כתב הסמ"ג שביצים שנתבשלו ונמצא באחת מהם אפרוח או דם, הכל אסור, דאין רגילות לבשל הרבה ביצים יחד, אלא עשרים או שלושים. ולכן כשמבשל ביצים טוב להמתין שיצטננו קודם שיוציאם מן המים שנתבשלו שם, שמא ימצא באחד מהם אפרוח, ואם רוצה למחר ישים מים צוננים עמהם לצננם תחילה, ומ"מ אם לא עשה כך א"צ להגעיל את המחבת מספק שמא נשארה לבסוף ביצה עם אפרוח, דהעמד המחבת בחזקת כשרות.

פסקי ההלכה

המבשל הרבה ביצים בקליפתם, לא יוציאם מהמים שנתבשלו בהם עד שיצטננו, או יתן עליהם מים צוננים לצננם ואח"כ יוציאם, דחיישינן שמא ימצא באחת מהן אפרוח ואם יוציא מהם קודם שיצטננו שמא תישאר אותה ביצה עם הביצים האחרונות ותאסור אותם כשאין שישים כנגד אותה ביצה.

וכתב הרמ"א שאם לא עשה כן, אלא עירה אותם לקערה, ונמצא אחת מהן טריפה, יש אוסרים הכל, דחיישינן שמא הטריפה נשארה לבסוף ולא היה שישים בקדירה לבטלה ונאסר מה שבקדירה וחוזר ואוסר כל מה שבקערה, (וכן אם נשארו בקדירה, ועירה ממנה את המים הרותחים, אסור, דשמא הביצה האסורה היתה בשולי הקדירה ונאסרו הביצים שאצלה כשלא היה מים לערב את הבליעות בכל הביצים, וע"י לחלוחית המים נאסרים גם שאר הביצים, ואפילו הם מאה. ט"ז). וה"ה בדגים קטנים שנמצא בקערה גם דג טמא ולא עירה את כולם בפעם אחת אל הקערה. (ואם יש ספק אם עירה את כולם בפעם אחת או לא, יש להחמיר. ט"ז). ויש מתירים בכל ענין, דלא מחזקינן איסור לומר שהאיסור נשאר בלי שישים כנגדו, וכן עיקר. (וגם לדעת השו"ע בדיעבד הכל מותר. ט"ז). ואפילו לדעת האוסרים אין לאסור את הכלים (ואם זה איסור דאורייתא צריך להמתין מעט לעת. ש"ך), דהעמד הכלי על חזקתו.

וכתב הט"ז שלפי טעם הרמ"א (דלא מחזקינן איסור, שהוא טעמו של רבינו שמשון), היש מתירים מתירים גם בביצים, אבל לפי טעם רבינו ברוך שהביא הטור (שהדגים שנאסרו בטלים ברוב) יש לאסור בביצים שאין רגילות לבשל אלא עשרים או שלושים יחד. וכן נ"מ בדגים עצמם, שלטעמא דהסמ"ג דווקא כשעירה המים קודם שעירה הדגים האחרונים הנשארים במחבת מותר, אבל אם נשאר מים או

בקדירה שישים כנגד האיסור, ולא כנגד כל הכף, דלא אמרינן גבי כלי חתיכה נעשית נבילה, (והיינו בכלי מעץ או מתכת חדש, אבל בישן או של חרס דעת הרמ"א שיש להחמיר שנעשה נבילה. ש"ך), אבל אם היה מעט מן התבשיל עם האיסור בכף והוחזר לקדירה, צריך ס' גם נגד מעט התבשיל, דהרי נעשה נבילה בכף. (והכף נידונה ככלי ראשון לחומרא, כיון שהוציאנה מקדירה רותחת. ש"ך. עוד מעיר הש"ך למה א"צ שישים גם נגד כל הכף, דלא ידעינן כמה בלעה).

דעת הש"ך כהפוסקים שזבוב וכדומה אוסרים ע"י טעם, ורק במקום הפסד מרובה או שעת הדחק אפשר להתיר.

סימן ק"ח

אפית איסור והיתר בתנור אחד - ריחא

עד כה נתבאר דיני בליעות שעוברים מאיסור להיתר או מבשר לחלב באופן של מגע ישיר ביניהם, ובסימן זה יתבאר דיני בליעות שע"י ריחא, והיינו העברת טעם בלא מגע ישיר ובלא שרואים ממשות שעוברת מזה לזה (ללא זיעה (-אדים), ואם יש גם זיעה זה חמור יותר וכפי שנתבאר לעיל צ"ב ח'). ואיתא בגמרא (פסחים ע"ו): **אמר רב בשר שחוטא שמן שצלאו עם בשר נבילה כחוש, אסור, מאי טעמא מפטמי מהדדי. ולוי אמר אפילו בשר שחוטא כחוש שצלאו עם בשר נבילה שמן מותר, מאי טעמא ריחא בעלמא היא, וריחא לאו מילתא היא**, ונחלקו הראשונים כמו מי ההלכה, ואם לוי מתיר גם לכתחילה או רק בדיעבד, והשו"ע פסק כלוי וכהשיות שגם ללוי אסור לכתחילה, וכדלהלן, וע"ע בסימן צ"ז סעיף ג' במקורות הדינים בגמרא ובראשונים.

סעיף א'

שני מאכלים שנאפו יחד בתנור אחד

דברי השו"ע - אין צולין בשר כשרה עם בשר נבילה או של בהמה טמאה בתנור אחד, ואף על פי שאין נוגעים זה בזה, (ואע"פ שהכשירה שמינה והאיסור רזה, מפני שריח הכשירה מפטם את האיסור וחוזר ואוסר את ההיתר, אבל כששניהם כחושים מותר. ט"ז וש"ך. ובתורת חטאת כתב שגם בזה טוב להחמיר לכתחילה, הש"ך מוכיח מכמה מקומות שאפילו לכתחילה מותר), ואם צלאם הרי זה מותר, (דבדיעבד ריחא לאו מילתא היא, אבל פת שאפאה עם הצלי מבואר לעיל (צ"ז ג') שאסור לאוכלה עם מאכל חלבי, שכיון שאפשר לאוכלה בלא חלב הוי כלכתחילה.

ברוב, מיירי שאותם שכבר עירה הם הרוב, ובביצים אסור גם לר"ש מפני שלא מצוי שיהיה רוב. ולענין הלכה הש"ך פוסק כהמתירים משום שהדגים שנאסרו בטלים ברוב, אך מיירי דווקא במין בשאינו מינו (כדג טמא מול שאר דגים, או ביצת אפרוח או עם דם מול שאר ביצים, שאין טעמם שוה, וגם לרמ"א דאזלינן בתר שמא אין שמם שוה), דכיון דאיכא למיקם אטעמא אין הכל בכלל הספק, אבל במין במינו מותר גם בלי רוב.

סעיף ב'

זבוב או נמלה שהוציאום מהקדירה בכף, י"א (שערי דורא ארחות חיים ורבינו ירוחם בשם הר"מ) שצריך להזהר שלא לחזור ולתחוב את הכף בקדירה, דשמא לא היה בכף שישים כנגד הזבוב והיא נאסרה, וכשיתחבנה לקדירה היא תאסור את הקדירה אם אין שישים. וכתב הטור שא"צ לחוש לזה, כיון שידוע כמה איסור בלוע בכף, וא"צ שישים אלא כנגד הזבוב.

וכתב רבינו ירוחם שאם הזבוב נמצא בכלי שני והוציאום משום לכמה קערות, הכל מותר, ונתן כמה טעמים לדבר.

עוד כתב בשם הרא"ש שכף מלאה תבשיל שלקחו מהקדירה, ונמצא בו נמלה, אף הכף מותרת, כיון שיש בה שישים כנגד הנמלה. וכתב הבית יוסף שהטור בסימן ק"ד כתב בשם הרשב"א (וכן דעת עוד ראשונים) שדברים המאוסים שנפשו של אדם קצה בהם כנמלים וזבובים ויתושים, אפילו נתערבו בתבשיל ונמחה גופן לתוכו, אם ההיתר רבה עליו מותרים, וא"כ הכא בזבוב או בנמלה הכל מותר בכל גוונא. ודברי הטור כאן שמשמע שזבוב אסור הם לדברי האוסרים, אבל להרשב"א והסוברים כמותו מותר בכל גוונא.

פסקי ההלכה

זבוב וכיוצא בו מדברים המאוסים שנפשו של אדם קצה בהם, שנמצא בתבשיל, זורקם, והתבשיל מותר, שאין פליטת דברים אלו הפגומים אוסרת. וכתב הרמ"א שכן המנהג פשוט, ואע"ג שיש מחמירים דברי המקילים עיקר ואין לשנות המנהג.

עוד כתב הרמ"א שאם לקח עם הכף דג טמא מן הקדירה, או שאר דבר שאינו פוגם, אסור להחזיר את הכף לקדירה (אף אם יש בה שישים כנגד האיסור, דשמא הבליעה לא מתפשטת בהכל בשוה. ש"ך), ואם החזיר צריך שיהיה

בתנור קטן או מכוסה אסור, אבל גדול ופתוח מותר לכו"ע, וכן פוסק הב"ח, והט"ז מסכים עם דברי הרמ"א.

אם אפו או צלו איסור והיתר תחת מחבת אחת, מגולים, אסור אפילו בדיעבד, וה"ה אם אפו בכהאי גוונא פת עם בשר אסור לאוכלו בחלב (והיינו בפת מועט או כשיש היכר בפת, אבל בפת מרובה ואין בה היכר אסור אפילו לאוכלה לבדה, שמא יבוא לאוכלה עם חלב. ש"ך), אבל בזה אחר זה אין לחוש (דלא מצינו שריח יפסם את הכלי שיחזור ויפלוט לאוכל, ואפילו כלי בן יומו, ובלבד שלא יגע ממש, ואפילו בדבר שנעשה להריח ועדיין ריחו בתנור מותר בזה אחר זה. ש"ך. וכתב רעק"א שלפ"ז קשה על הרמ"א שמתיר אם אפו איסור תחת המחבת והמחבת לא הזיעה, ואח"כ אפו היתר תחת המחבת והמחבת הזיעה, הרי בתחילה נכנס הריח למחבת, וכשהזיעה אח"כ הזיעה מוציאה את הבליעה של האיסור מהמחבת. וצ"ע. ובפתחי תשובה כתב בשם תשובת חינוך בית יהודה שאם הפעם השניה היא ע"י נגיעה אסור), וא"כ הזיעה המחבת משניהם, דאז אסור אפילו בזה אחר זה, אם היו שניהם מגולין, דהוי ככיסוי של קדירה.

י"א שכל מקום דאמרינן ריחא מילתא ואוסר בדיעבד, היינו דוקא כשאין שישים מן ההיתר כנגד האיסור, אבל כשיש שישים אפילו בכל מה שבתנור, זה מבטל את האיסור, ולצורך הפסד (מרובה. ש"ך) יש לנהוג כן, (ואף שבצליה אמרינן שאין איסור בלוע יוצא מחתיכה לחתיכה בלי רוטב, מ"מ בריחא יש להקל מטעם שכל הנכנס בספק מסייע לבטל. ט"ז). וכתב הש"ך שדעת הרמ"א שדין ריחא שוה לשאר איסורים לענין צירוף שישים, וכמו דקיימא לן (סוף סימן קי"א) שבמקום שאין הפסד אין הכל נכנס בספק לצרף, ה"ה בריחא, דבמקום שאין הפסד צריך בכל חתיכה וחתיכה בפני עצמה שישים, אפילו אם כל החתיכות נוגעות זו אצל זו, דלא עדיף מבליעת איסור עצמו דקיימא לן (ק"ה ז') שאין הולך מחתיכה לחתיכה בלא רוטב, אבל במקום הפסד והיינו דווקא הפסד מרובה יש לצרף כל החתיכות אפילו אינן נוגעות לבטל בשישים, דכולן נכנסו בספק.

י"א שאיסור האוסר במשהו, כגון חמץ בפסח, ריחא מילתא ואוסר אפילו בדיעבד, אם התנור קטן והוא סתום (והש"ך נשאר בצ"ע אם לאסור גם בתנורים גדולים), והאיסור וההיתר מגולין תוך התנור. ויש אומרים שאין לחלק. ובמקום הפסד יש לסמוך אדברי המקילין.

כתב התרומת הדשן שמותר לכתחילה לצלות כבד בתנור עם תבשיל (שמן. ט"ז), כיון שדם הוא כחוש וקלוש, ואין

ש"ך), ואפילו היתה האסורה שמינה הרבה והמותרת רזה. ואם התנור גדול שמחזיק י"ב עשרונים, ופיו פתוח, מותר לצלותם בו, ובלבד שלא יגעו זה בזה. ואם אחד מהם מכוסה בקערה או בבצק וכיוצא בו, מותר לצלותם אפילו בתנור קטן ופיו סתום. (וה"ה לגבי לאפות בשר עם חלב נמי דינא הכי. רמ"א).

בטור ובשו"ע כאן מבואר דבעינן תרתי, תנור גדול ופיו פתוח, ובסימן צ"ז לא מוזכר שצריך פתוח, וכתב הט"ז דשם מיירי בתנורים שלנו שידוע שהם פתוחים, ולכן לא הוצרך להזכיר פתוח, ובדרכי משה דחק לחלק ששם מדובר בבשר בחלב וכאן בשאר איסורים, והב"ח מתרץ ששם מדובר לענין דיעבד וכאן לענין לכתחילה, וא"צ לזה וכו"ל. וכתב מהרש"ל בשם התרומת הדשן שלפי דעת האשר"י שטעם האיסור הוא משום שהתנור שלהם היה מכוסה, בתנורים שלנו אם התנור גדול קצת וההבל יכול להתפשט, א"צ להקפיד אפילו בשאינו מחזיק י"ב עשרונים.

דברי הרמ"א

נוהגים להחמיר לכתחילה אפילו בתנור גדול (ואפילו אם הוא פתוח מעט למעלה, ורק בפתוח ממש כעין כירה מותר. ש"ך), ובדיעבד להקל אפילו בתנור קטן (פי' אפילו סתום. ט"ז). ואם אפה פת עם בשר, אסור לאוכלה עם חלב (אפילו בתנור גדול ופיו פתוח מעט למעלה. ש"ך), אם יש לו פת אחרת. וכן אם עובד כוכבים אפה פת עם איסור, אסור לקנות אותה פת אם יש פת אחר, דכל זה מיקרי לכתחילה. אבל אם אין לו פת אחר בריוח, מותר בשניהם, דזה מיקרי לענין זה דיעבד.

י"א שאין מתירין ריחא, אפילו בדיעבד, אא"כ התנור פתוח קצת מן הצד או למעלה במקום שהעשן יוצא, ובמקום הפסד (מרובה. ש"ך) אין להחמיר בדיעבד אפילו בסתום לגמרי.

אם האיסור הוא דבר חריף (או שנעשה לריח ונאפה אפילו עם הפת ובתנורים גדולים ואפילו פתוחים בצידם. ש"ך), וכ"ש אם ההיתר דבר חריף, ריחא מילתא היא, ואפילו בדיעבד אסור אם שניהם מגולים, אבל אם אחד מהם מכוסה, אפילו בבצק בעלמא, מותר. (רמ"א. ורעק"א מעיר שכיון שהבצק עצמו מגולה הוא נאסר מחמת הריח, יאסר התבשיל ע"י רוטב שהבלע מוציא מהבצק), ולכתחילה טוב להחמיר. (ש"ך בשם התורת חטאת. והיינו בכיסוי בצק ובדבר חריף. רעק"א). וכתב הט"ז שדעת מהרש"ל שדווקא

הטעם משום שלא גזרו אטו בת יומא כמו בשאר כלים משום דלא שכיחא. ט"ז וש"ך.

וכתב הט"ז שבאיסור והתר אסר אפילו בדיעבד אם הוציאו העובד כוכבים מן התנור על כלי אחד עוגות עם פשטיד"א של איסור, אמנם דווקא הפת הראשונה שידוע בבירור שהוציאה מיד אחר הפשטיד"א אסורה משום שמנונית של איסור שעל המרדה, ואם אין מכירו חד בתרי בטל, ואע"ג שזה חתיכה הראויה להתכבד מותר כיון שאין איסורה מגופה, ואם אינה בת יומא פשיטא שאינה אוסרת. וכתב המהרש"ל שצריך שישים בהיתר נגד האיסור שבמרדה, והוא אזיל לטעמיה שאף באפייה בעינין שישים כבישול, דלא כהרמ"א וכמבואר בט"ז סימן ק"ה סעיף ט'.

כתב הרמ"א שקדירה כל זמן שהיא בת יומא לא מהני בה הגעלה ולא קליפה בכלי אומנות, (ולא הגעלה אחר הקליפה, דמרדה דינה ככלי שתשמישו ע"י האור שצריך לیبון. ש"ך).

סעיפים ד' ה'

שאיפת ריח של איסור

איתא בגמרא (עבודה זרה ס"ו:) **האי בת תיהא** (נקב שעושים במגופת חבית כדי להריח את היין לבדוקו אם הוא יכול להתקיים), **ישראל בדגוי, אביי אמר אסור, רבא אמר מותר, אביי אמר אסור ריחא מילתא היא, רבא אמר מותר ריחא לאו מילתא היא. אמר רב מרי כתנאי, הרודה פת חמה ונתנה על גב חבית של יין של תרומה, רבי מאיר אוסר, ורבי יהודה מתיר, רבי יוסי מתיר בשל חיטים ואוסר בשל שעורים מפני שהשעורים שואבות. לרבא ודאי תנאי היא, לאביי מי לימא תנאי היא, אמר לך אביי לאו מי איתמר עלה אמר ריש לקיש בפת חמה וחבית פתוחה דברי הכל אסור, בפת צוננת וחבית מגופה דברי הכל מותר, לא נחלקו אלא בפת חמה וחבית מגופה, בפת צוננת וחבית פתוחה, והא דידי גמי כפת חמה וחבית פתוחה דמי.**

וכתב הבית יוסף דכיון דקי"ל כרבי יוסי לגבי רבי מאיר ורבי יהודה (עירובין מ"ו:) בכולהו גוויי שרי חוץ מפת חמה וחבית פתוחה, מיהו הני מילי בפת חיטים אבל בפת שעורים

לומר בזה שהתבשיל מופטם את הדם וחוזר ואוסר את התבשיל. וכתב המהרש"ל דמירי דווקא כבכד שכולו היתר, אבל בשר שנאסר מחמת דם, כגון שנמלח בכלי שאינו מנוקב, אוסר בשר שנצלה או נתבשל עמו בתנור, דאמרינן חתיכה עצמה נעשה נבילה אפי' גבי דם, ודעת הב"ח שכל דם הוא קלוש ואינו אוסר בריחא, וכן משמע בתרומת הדשן, וכל זה לענין לכתחילה, אבל בדיעבד הכל שרי, ואם גם התבשיל הוא כחוש שרי אפילו לכתחילה, ודלא כהתורת חטאת שמחמיר גם בזה. ובפת כתבו הפוסקים בשם ר"ת שאין שייך בו ריח כלל, ולכן פת חמוץ שנאפתה עם מצה אינה אוסרת אותה בפסח. ט"ז.

כתב בתורת חטאת דמ"מ המנהג להקל לקנות מהעכו"ם דברים המבושלים בכליהם, שאין בהם משום בישול עכו"ם, דסתם כליהם אינן בני יומן, ואע"פ שנטל"פ אסור לכתחילה, קניה לא נחשבת לכתחילה. ט"ז.

סעיף ב'

שתי קדירות שהתבשלו יחד בתנור אחד

מותר להניח שתי קדירות בתנור, אע"פ שזה כשירה וזה טריפה, ואפילו בתנור קטן ופיו סתום, ואע"פ שפי הקדירות מגולה. שו"ע. וכתב הש"ך שי"מ הטעם החילוק בין דין זה לסעיף הקודם, שבבישול ריח לא אוסר, והש"ך עצמו כתב שהחילוק הוא בגלל שיש הפסק קדירה בין שני התבשילים, ולפ"ז גם בצליה בשתי קדירות מותר.

וכתב הרמ"א שדווקא כשהתנור פתוח קצת מותר (אפילו לכתחילה. ש"ך), אבל אם הוא סתום מכל הצדדים כדרך שמטמינים החמין לצורך שבת, אסור, ואפילו בדיעבד יש מחמירים ואוסרים אם האיסור וההיתר מגולה, ובמקום הפסד מרובה יש להקל. וכתב הש"ך שהמהרש"ל אוסר אוסר בתנור סתום אפילו בגדול, ומשמע שאף בהפסד מרובה אסור, הב"ח פסק כהרמ"א.

סעיף ג'

שימור במרדה שיש עליה שמנונית איסור

אם יש שמנונית של איסור על המרדה, אסור לתת עליה היתר כל היום, אמנם כשאינה בת יומא מותר להשתמש בה משום דא"א בענין אחר, (שו"ע), דהעכו"ם לא ישמע לנו לעשות מרדה נפרדת להיתר, ודלא כהלבוש שכתב

היין נותן בהם כח, אלא הם נותנים כח ליין, וגם אין כוונתו לריח היין אלא לריח התבלין. רשב"א, אבל לבשמים דהבדלה אסור, משום "הקריבהו נא לפחתך".

וכתב הט"ז שמשמע כאן ששאר פלפל מותר להבדלה, ומביא ראיות על כך.

סעיף ז'

הרחת דבר שאסור בהנאה

כתב הרשב"א שאסור להריח בשמים של עבודה זרה או של כלאי הכרם ושל ערלה, כיון שהם אסורים בהנאה,

דאיתא בגמרא (פסחים כ"ה:): **איתמר הנאה הבאה לו**

לאדם בעל כרחו, אביי אמר מותרת, ורבא אמר

אסורה, ואפילו לאביי אם כוונתו להריח אסור, וכן מצינו (ע"ז י"ב:): שאסור להנות מחנויות המעוטות בורד והדס בעיר שיש בה עבודת כוכבים כיון שהוא נהנה מהריח, ורק בדבר שאינו עומד לריח אמרינן דריחא לאו מילתא.

פסק ההלכה - בשמים של עבודת כוכבים וכלאי הכרם וערלה, אסור להריח בהם. והש"ך מוכיח שגם בדבר שאינו עומד לריח אסור, ומסיים שעכ"פ בעבודת כוכבים אין להקל. ובפתחי תשובה מביא בשם האמונת שמואל שבדבר שאינו אסור בהנאה מותר.

סימן ק"ט

סעיף א'

דיני ביטול יבש ביבש

דיני ביטול בשישים שיסוד עניינם הוא שעד שישים שייך נתינת טעם מהאיסור להיתר, נאמרו בעיקר לגבי תערובת לח בלח, שבזה האיסור נותן טעם בהיתר, ולכן גם אם רובו היתר, טעם האיסור הנרגש בתערובת אסור את כל התערובת, (ויש מקומות שהדבר אסור גזירה אטו היכא שהטעם נרגש). ובסימן זה יתבאר דיני תערובת יבש ביבש, שאין חתיכה אחת נותנת טעם בחברותיה, מהו השיעור להיתר את התערובת, והאם בשיעור זה מותר לאדם אחד לאכול את כל התערובת (סעיף א'), והאם מותר לבשל את כל החתיכות יחד (סעיף ב') ועוד פרטי דינים בזה.

איתא במתני' (חולין צ"ו:): **גיד הנשה שנתבשל עם הגידים, בזמן שמכירו בנותן טעם, ואם לאו**

אסור, כדקאמר רבי יוסי. ולענין בת תיהא הלכה פסקו כל הפוסקים כרבא לגבי אביי.

פסקי ההלכה

פת חמה שמונח על גבי חבית פתוחה של יין נסך (אפילו בסתם יינם או ביין נסך שמוותר בהנאה, דריח כי האי גוונא חשיב כאוכל, שהפת שואבת את הריח של היין ש"ך), אסורה (דווקא אם היא מונחת נגד המגופה. הג"ה), אבל אם הפת צוננת אפילו אם החבית פתוחה, או פת חמה וחבית מגופה (-סתומה), מותר. ואם היה פת שעורים, אסור אם הפת חמה אפילו חבית מגופה, (או בחבית פתוחה ופת צוננת. ש"ך). סעיף ד'.

מותר לשאוף בפיו ריח יין נסך דרך נקב שבחבית, לידע אם הוא טוב. (שו"ע). וכתב הרמ"א שאסור לטועמו (לשום איסור. (ט"ז וש"ך) אפילו אינו אסור בהנאה. (ש"ך). דלא גרע מריחא. ט"ז). אע"פ שאינו בולעו, וכן אסור לזלף יין נסך שאסור בהנאה, אבל מותר לזלף סתם יינם, דמותר בהנאה. (הש"ך מקשה שהשו"ע בריש סימן קכ"ג אוסר סתם יינם בהנאה). סעיף ה'.

שאיפת טבק של עכו"ם - כתב השער המלך שטבק שנקנה מהעכו"ם יש מפקפקים אם מותר לשאוף אותו, כיון שלפעמים מזלפים אותו בסתם יינם, ומסקנתו להתיר בזה, ואף לדעת רובא דרבוותא שפסקו שסתם יינם אסור בהנאה מותר, דזה ממש כהיה דבת תיהא דשרי לכו"ע, וכ"ש הכא דאיכא לספוקי שמא יש שישים נגד היין שמזלפים דבהא לכ"ע ריחא לאו מילתא. ואף שכל זה אינו אלא בהניח יסוד שמה שמזלפים אינו אלא כדי לתת בו ריח, ובאמת אכתי איכא לספוקי שמא נותנין יין לחזק הטבק וא"כ אין להתיר מטעמא דריחא לאו מילתא כיון שהוא נהנה מגופו של איסור, שעל ידי היין מתחזק הטבק, מ"מ יש להתיר בשופי, דכיון דקיימא לן שיין נסך מין בשאינו מינו בטל בשישים, ובטבק איכא לספוקי שמא יש בו שישים, ספק דרבנן לקולא, כיון דסתם יינם דרבנן, וכ"ש בנדון דידן דאיכא ספיקי טובא אעיקרא דמילתא אי סתם יינם בזמן הזה אסור בהנאה, ושמא מה שנותנין בו יין אינו אלא כדי ליתן בו ריח, ושמא יש בו שישים. פתחי תשובה.

סעיף ו'

שק של פלפלין וזנגביל ששמים אותו בקנקני יין נסך כדי לתת טעם ביין, מותר להריח בהם אפילו לכתחילה, (דאין

אפילו יבש ביבש צריך שישים, כיון שאם יבשלם תתן חתיכת האיסור בהם טעם ויהיה בזה איסור דאורייתא.

תערובת יבש ביבש שנתבאר שבטילה ברוב (כגון בחתיכה שאינה ראויה להתכבד), נחלקו הראשונים האם מותר לאדם אחד לאכול את כל התערובת יחד או לא, וכדלהלן.

שיטת הרא"ש שמותר לאדם אחד לאכול את כל התערובת יחד, דכיון שמדאורייתא חד בתרי בטיל, דכתיב "אחרי רבים להטות", ואף מדרבנן זה בטל, נהפך האיסור להיות היתר, וא"צ אפילו להוציא חתיכה אחת מהתערובת ולהשליכה. (ורק כאשר ההיתר הוא מצד ספק ספיקא כגון בדבר איסור שנתערב וחתיכה מהתערובת נפלה לתערובת אחרת, אסור לאכול משני התערובות, כיון דבכהאי גוונא ליכא אלא חדא ספיקא). וכ"כ הסמ"ק שאפילו בנתבשלו כולם יחד, אפילו הרוטב מותר מן הדין, אחר שכבר נתבטלה.

שיטת הרשב"א שמותר רק לאכול את החתיכות רק אחת, ולא את כולם יחד, דטעם הקולא שיבש ביבש בטל ברוב הוא מפני שכל חתיכה עומדת ונאכלת בפני עצמה, וכיון שמדאורייתא היא בטילה ברוב, בכל חתיכה שנאכלת תולים שזוהי חתיכת ההיתר, ואפילו בחתיכה האחרונה תולים שהחתיכה האסורה כבר נאכלה ולכן מותר לאכול גם אותה, משא"כ בלח בלח, אבל אסור לאכול את כולם יחד או כשמבשלים יחד.

הסמ"ג כתב שיש להחמיר שאדם אחד לא יאכל את כל החתיכות, מפני שאז הוא ודאי אוכל איסור. וכ"כ השערי דורא שיש להחמיר שלא יאכל אדם אחד את כל התערובת, דליכא פסידא כולי האי לעשות כן.

האם צריך להוציא חתיכה אחת מהתערובת - כתב בספר התרומה, וכ"כ הסמ"ק והרא"ש, שאע"פ שתרומה שנתערבה במאה של חולין שהיא בטילה באחד ומאה צריך להוציא חתיכה אחת כשיעור התרומה שנתערבה, כמבואר במתני' (תרומות ה' ב'), כאן לא נאמר דין זה, ודווקא בתרומה צריך לעשות כן וכמו שפירש הירושלמי שהטעם הוא מפני גזל הכהן. ושיטת רש"י שגם בשאר איסורים צריך להוציא חתיכה אחת ולהשליכה לכלבים. וכתב השערי דורא שמה שמצינו שמהר"ם נתן חתיכה אחד לגוי, ולא רצה לסמוך על ביטול ברוב, אפשר משום דהוא היה ת"ח וצדיק, והיה נראה דרך גנאי שיזדמן שום אכילת איסור לפיו, ואם היה נותן את החתיכה שהוציא לישראל היה נראה כמאכילו

כולן אסורים. והרוטב בנותן טעם. וכן חתיכה של גבלה וכן חתיכה של דג טמא שנתבשלה עם החתיכות, בזמן שמכירן בנותן טעם, ואם לאו כולן אסורות, והרוטב בנותן טעם. ובגמרא (צ"ט:) פריך **ולייבטול ברובא**, והגמרא מתרצת (ק.) שגיד אינו בטל משום דבריה שאני, וחתיכה של גבילה או של דג טמא אינה בטילה משום דשאני חתיכה הואיל וראויה להתכבד בה לפני האורחים.

ומשמע בגמרא שלולא הטעמים של בריה וחתיכה הראויה להתכבד היה כאן ביטול ברוב, וכן מבואר בזבחים (ע"ב.) ובביצה (ג.). וכתבו התוספות והרא"ש והרשב"א והר"ן שהיכא שיש ביטול ברוב אפילו איסורא דרבנן ליכא, כדמשמע הכא.

שיטת הראב"ד ששאלת הגמרא וליבטיל ברובא אין הכונה לביטול חד בתרי, אלא לביטול בשישים, דהא מדרבנן בעינן שישים. וכן נראה מדברי רש"י והרמב"ם.

אמנם הרשב"א והר"ן מוכיחים שהכונה לביטול חד בתרי וכנ"ל, וכתב הרשב"א שהסכמת רוב הראשונים שיבש ביבש בטל ברוב, ומסיים שכך ההלכה למעשה. וכן פסקו בספר התרומה ובסמ"ג.

וכתב הרשב"א שאפילו הסוברים שיבש ביבש בטל רק בשישים, אם נתערב יבש ביבש בפחות משישים ונפל אחד מהם לים, השאר מותרים, וכמבואר בסימן ק"י, אך יש מגדולי המורים שחולקים בזה ואומרים שלא התירו בנפלה אחת מהן לים אלא בדברים שהחמירו להצריך בהם יותר משישים, כמו תרומה שצריך אחד ומאה, או ערלה שצריך אחד ומאתים, אבל בשיעור של אחד משישים אע"פ שנפלה אחת מהן לים השאר אסורים.

וכתבו הרשב"א והרמב"ן שמה שנתבאר שיבש ביבש חד בתרי בטל, היינו לאפוקי דבר לח או דבר שנימוח ומתפשט, אבל כל דבר שהוא עומד בעצמו, אע"פ שהתבשל עם מים או משקין אחרים, חשיב יבש ביבש, שהרי דברי הגמרא 'ולייבטיל ברובא' מדברים על חתיכה שנתבשלה עם שאר חתיכות.

וכתב הטור שלכאורה נראה שאין חילוק בין נתערבה במינה לבין שלא במינה, כגון שנחתכה לחתיכות דקות שא"א להבדיל ביניהם, אבל בעל התרומה והר"ן כתבו שדווקא כשנתערבה במינה בטלה ברוב, אבל בנתערבה שלא במינה

לחתיכות דקות שאין ניכר ההבדל ביניהם. טור. או שאין ידוע איזה מהחתיכות אסורה, או שהחתיכות חלוקות בטעם ושוות במראה. ש"ך, צריך שישים (כדי שלא יבוא לידי איסור דאורייתא בבישול. ואף שנתבאר לעיל (צ"ח ב') שבנתערב במינו ואינו מינו, דאמרינן מינו רבה עליו, ואין איסור במה שיתן האיסור אח"כ טעם באינו מינו כיון שכבר נעשה היתר ומן התורה אין צריך שישים, שאני התם שאע"פ שגם האיסור נותן טעם לאינו מינו, מ"מ אין הטעם נרגש בפני עצמו, משא"כ הכא שטעם האיסור נרגש בפני עצמו. ט"ז וש"ך. ובתרומת הדשן כתב שי"א שמדאורייתא צריך שישים, והש"ך כתב שלכו"ע זה מדרבנן).

כתב הרמ"א שאין חילוק בכל זה בין אם האיסור מדרבנן או מדאורייתא. והש"ך מוכיח שבאיסור דרבנן א"צ שישים ומספיק רוב, ומסיים שזו גם כוונת הרמ"א. וכתב רעק"א שהש"ך בכללי ספק ספיקא כתב דמ"מ בדליכא הפסד כולי האי יש להחמיר, ואם נאבד אחד מהם אף שישנו בעולם אין להחמיר כלל, ובמין במינו בלח אף בדרבנן צריך שישים.

תערובת יבש ביבש שנתבשלה יחד, צריך שישים בשאר החתיכות ובמים כנגד האיסור, ואם יש שישים החתיכות בטלות ברוב, ואם אין בחתיכות רוב כל החתיכות אסורות אפילו כשיש שישים. ש"ך.

כתב הב"ח **שנתערבת קמח בקמח** נחשבת תערובת לח בלח, כיון שהם נבללים יחד, וכן דעת התרומת הדשן והרשב"א, וכ"כ תוס' בזבחים (ע"ג), ובתוס' במנחות (כ"ב): משמע שקמח לא נחשב לח בלח אלא כשהוא רותח. (ש"ך). וכתב רעק"א שגם דעת הרמב"ם שקמח לא נחשב לח בלח.

יבש ביבש בטל חד בתרי דכתיב "אחרי רבים להטות", ואפילו היכא שאין רוב, כגון ששני חתיכות קטנות מהחתיכה הגדולה ולא ידוע אם החתיכה האסורה היא הגדולה או אחת מהקטנות, מותר. ש"ך. וכתב רעק"א שגם לגבי החשש שמא יבשלם וחתיכת האיסור אם היא גדולה תתן טעם, מ"מ כיון שחשש זה הוא רק דרבנן, מותר.

שיעור הביטול בחד בתרי - דעת הפר"ח שחד בתרי היינו כל דהו יותר ממחצה, ואפילו באיסורי תורה. ובמנחת יעקב כתב שמדרבנן שצריך שההיתר יהיה כפול מהאיסור. וכתב הפמ"ג שבאיסור דרבנן גם המנחת יעקב מודה שא"צ כפל, ואף באיסור דאורייתא המיקל כהפר"ח אין לגעור בו. ובתשובת חינוך בית יהודה מביא שחכם אחד אמר שלדברי

איסור, ואם היה אוכל רק חצי מהתערובת עדיין היה בזה גנאי, כיון דמ"מ היה הוא בספק כמו השני, ומ"מ הסומך על דברי הרמב"ם והגהות אשר"י לאוכלן כאחד לאדם אחד לא הפסיד.

באיסור הנאה, כגון חתיכת חמץ שנתערבה בפסח בשתי חתיכות של מצה יבש ביבש, שיטת רש"י שמשליך אחד והשאר מותר בהנאה, והרא"ש מתיר הכל אפילו באכילה, והרי"ף אוסר הכל אפילו בהנאה. והרשב"א כתב שנראה שלא אמרו שיבש ביבש חד בתרי בטל אלא באיסורי נותן טעם, כיון שאין איסורו אלא מחמת טעמו ואפשר לומר בכל אחד אינו טועם עכשיו טעמו של איסור, אבל בכל האיסורים שהחמירו בהם לאוסרם גם באופן שאין נתינת טעם, אין הפרש בין יבש לבלול, שהרי לא מחמת טעמם בלבד אסרום, אלא החמירו באיסורים אלו גם כשאין נתינת טעם, וממילא גם ביבש ביבש שיעור ביטול כמו בדברים הנבללים, וכמו שבתרומה בעינן אחד ומאה אפילו ביבש ביבש. ונתבאר דין זה באו"ח סימן תמ"ז.

פסקי ההלכה

חתיכה שאינה ראויה להתכבד (דאם היא ראויה להתכבד נתבאר בסימן ק"א שבין במינה בין שלא במינה אינה בטילה אפילו באלף. ש"ך), שנתערבה באחרות מין במינו יבש ביבש (דהיינו שאינו נבלל, והאיסור עומד בעצמו אלא שנתערב ואינו מכירו. הג"ה), בטל חד בתרי, ומותר לאדם אחד לאכול כל חתיכה בפני עצמה (אפילו שתי חתיכות יחד מתוך שלש, או לבשלם בשתי קדירות. ש"ך), אבל לא יאכל אדם אחד את שלשת החתיכות יחד. (רבנן החמירו בזה, כיון שממ"נ הוא אוכל את האיסור באותה אכילה. ט"ז). ויש מי שאוסר לאדם אחד לאכול את כל החתיכות, אפילו בזה אחר זה. שו"ע.

וכתב הרמ"א שיש לנהוג לכתחילה כה"א שאדם אחד לא יאכל הכל אפילו בזה אחר זה, ויש מחמירים להשליך אחד או לתת אחד לנכרי, ואין זה אלא חומרא בעלמא. וכתב הנודע ביהודה שאם השליכו אחד, יכול אדם אחד לאכול את השנים הנותרים, ולא אמרינן איסורא ברובא אישתייר.

עוד כתב הרמ"א שכל זה כשנתערב במינו (שאפילו בתערובת לח בלח א"צ שישים אלא מדרבנן, וביבש אפילו מדרבנן לא החמירו. ט"ז), אבל שלא במינו ואינו מכירו (שמדאורייתא בלח בלח צריך שישים כיון שבפחות מזה יש נתינת טעם. ט"ז וש"ך), אפילו יבש ביבש (וכגון שנפרכו

החמירו במין במינו להצריך שישים אע"ג דלא יהיב טעמא, גזירה אטו מין בשאינו מינו. אמנם אם נתוסף עליו איסור עד שנתרבה על ההיתר, מצא מין את מינו וניעור, וכן הדין בכל האיסורים שנתבטלו, בין מין בשאינו מינו שנתבטל בשישים, בין מין במינו שגזרו בו חכמים אטו מינו, דהוי כמו שהוכר האיסור, כדתנן במתני' (תרומות ה' ח') סאה תרומה שנפלה למאה ולא הספיק להגביהה עד שנפלה אחרת הרי זו אסורה, (ור"ש מתיר משום דס"ל שכל העומד להרים כמורם דמי, וגם לדבריו שאר איסורים דלא בעו הרמה מצטרפים יחד לאסור), וכן הדין בקדשים (זבחים ל"א). ובטומאה (בכורות כ"ב).

שיטת רבינו ירוחם שיבש ביבש שנתבטל חד בתרי מותר גם לאחר שנתבשל.

כתב הרא"ה שדבר שנתבטל חד בתרי מותר להרבות עליו שיעור שישים ולבשל הכל יחד, ואין בזה משום מבטל איסור לכתחילה, שכיון שכל אחד מותר אין כאן איסור.

כתב השערי דורא בשם האור זרוע שיבש ביבש באיסור דרבנן, מותר באכילה לשני בני אדם אפילו בנתערב חד בחד. וכתב הבית יוסף שהוא יחיד בדבר ואין לסמוך עליו.

פסקי ההלכה

יבש ביבש שנתבטל חד בתרי, אם בישראל כולם כאחד, אפילו לאכול כל אחד בפני עצמו אסור אם אין שם שישים, מפני שהרוטב אסור בנותן טעם והוא נבלע בחתיכות.

אם רוצה לבשלם יחד ואין שם שישים, מותר להרבות עליהם כדי שיעור שישים ולבשלם, ואין בזה משום מבטל איסור לכתחילה.

כתב הרמ"א ש"א שאם נודע התערובת קודם שנתבשל ביחד, הכל שרי, דאין חוזרים ונאסרים מאחר שנתבטל ביבש, ובמקום הפסד יש לסמוך אדברי המקילים ולהתיר.

דעת הב"ח שאם בישראלם בב' קדירות (ואין שישים) מותר אע"פ שעשה זאת לפני שנודעה התערובת, ולש"ך מותר רק אם עשה זאת אחרי שנודעה התערובת, וכ"כ בתשובת חינוך בית יהודה, וכתב עוד שם דה"ה במליחה דמליח כרותח, אם לא נודע עד אחר מליחה דעדיין לא נקרא עליו שם היתר, לא מהני ביטול זה אלא צריך שישים, וכ"כ הנודע ביהודה, ודעת זקינו של החינוך בית יהודה שלגבי זה לא אמרינן דמליח כרותח, והפתחי תשובה מקשה על דבריו.

הש"ך חד בתרי בטל אפילו היכא דליכא רוב, והיינו כששתי חתיכות מתוך שלש קטנות מהחתיכה השלישית, דליכא אלא רוב מנין ולא רוב בנין, (ולדבריו ה"ה לחומרא אם האיסור הוא רוב מנין וההיתר הוא רוב בנין אין האיסור בטל), והוא ז"ל חלק עליו ופירש שהש"ך מדבר דווקא היכא ששתי החתיכות יחד גדולות ממנה, והולכים בין לחומרא בין לקולא אחרי רוב בנין ולא אחרי רוב מנין.

יבש ביבש שנתערב מין בשאינו מינו, ונאבד מקצת, ולא ידעין אם היה בו שישים, רעק"א נוטה לומר שאסור, אולם מדברי הש"ך לא משמע כך.

סעיף ב'

תערובת יבש ביבש שנתבשלה כולה יחד

יבש ביבש שנתערב ונתבטל ברוב, ואח"כ בישל את התערובת, הרשב"א סבר מתחילה שכל חתיכה מותרת בפני עצמה, והרוטב אסור אא"כ יש שישים, אולם הרשב"א חזר בו ואסר גם את החתיכות, אפילו לאכול כל חתיכה בפני עצמה, מפני שטעם האיסור נרגש בחתיכות, ואפילו מין במינו שאין טעם האיסור נרגש בו, מ"מ כיון שכנגדו במין ושאינו מינו נרגש החמירו ואסרוהו מדבריהם. ואם מבשל מקצתם לצד אחד ומקצתם לצד אחר, אפשר שהכל מותר, דבכל אכילה תולים שהאיסור נמצא בצד השני. וכ"כ הר"ן שאסור לבשל ולאכול את כולם יחד.

כתב השערי דורא שלסמ"ג שכתב שיש להחמיר שאדם אחד לא יאכל את כל התערובת, ומבואר שהאיסור לא נעשה היתר, ה"ה שאין לבשלם יחד בקדירה אחת אף בשביל להאכיל לשני בני אדם, שהרי הרוטב ודאי אסור מן התורה, כדקי"ל טעם כעיקר דאורייתא עד שישים. ואף שא"צ להשליך חתיכה או לתת חתיכה לגוי, להאכיל לשני בני אדם יש להחמיר, דליכא פסידא כולי האי.

שיטת הרא"ש שאם נתבשל אחר שנתערב הדין תלוי, שאם נתבשל אחרי שנודעה התערובת מותר, דגזה"כ "אחרי רבים להטות" והאיסור נהפך להיתר, (והרא"ש לומד זאת מלשון הגמרא (חולין צ"ט: וזבחים ע"ב). וליבטיל ברובא, דלשון ביטול משמע היתר גמור, ואין יתכן שהיתר גמור יאסור בפליטתו), והיכא שנתבשל קודם שנודעה התערובת, דלא נקרא עדיין שם היתר על התערובת, רבנן

סימן קי"א

מתי תולים להקל כשיש ספק להיכן נפל

האיסור

מלבד דיני ביטול שלמדנו עד כה מתי איסור שהתערב בהיתר מתבטל ברוב או בשישים, או שאפילו באלף אינו בטל, יש קולא נוספת בתערובת איסור והיתר, שהוא תליה לקולא באיסורים דרבנן, היכן שיש ספק להיכן נפל האיסור, ויש אפשרות לתלות שהאיסור נפל לתוך דבר שהוא אסור בלאו הכי, וכדומה, וממילא ההיתר נשאר בהתירו. ובסימן זה יבואר מתי נאמר דין זה.

סעיף א'

איתא בתוספתא (תרומות ו' ט"ו) ומייתי לה בגמרא (פסחים מ"ד. ויבמות פ"ב.) **שתי קופות אחת של חולין ואחת של תרומה, ולפניהם שני סאין אחד של חולין ואחד של תרומה, ונפלו אלו לתוך אלו, מותרים, שאני אומר חולין לתוך חולין נפלו ותרומה לתוך תרומה נפלה, ואי אמרת כזית בכדי אכילת פרס דאורייתא אמאי אמרינן שאני אומר תרומה לתוך כו', אמר ליה הגה לתרומת תבלין דרבנן.** ומבואר בגמרא שדין זה נאמר כאשר האיסור שנפל הוא איסור דרבנן, או באיסור דאורייתא בשיעור האסור רק מדרבנן.

ואיתא בגמרא (יבמות שם) **ואמר ריש לקיש והוא שרבו חולין על התרומה, ורבי יוחנן אומר אף על פי שלא רבו.**

וכ"ש שאם נפלה רק חתיכה אחת, תולים שהיא נפלה לתוך האיסור ולא לתוך ההיתר, שהרי לא ראינו שנפל כלום לתוך של היתר, כדאיתא במתני' (תרומות ז' ה') **שתי קופות אחת של חולין ואחת של תרומה, ונפלה סאה תרומה לתוך אחת מהן ואין ידוע לאי זו מהם נפלה, הרי אני אומר לתוך של תרומה נפלה.**

וכן הדין אם לא היתה כאן אלא קדרה אחת של בשר שחוטה, ונפל לתוכה אחת משתי חתיכות שאחת של היתר ואחת של איסור, תולים שנפלה חתיכת ההיתר, כדנתיא בתוספתא (תרומות ח' י"ג) **היו לפניו שתי מדוכות**

אחת של חולין ואחת של תרומה, ונתן מאחת מהם ואינו יודע מאיזו מהם נתן, הרי אני אומר משל חולין נתן.

פסקי ההלכה

תערובת שתי חתיכות בשתי קדירות- שתי קדירות אחת של היתר ואחת של איסור, ולפניו שתי חתיכות אחת של היתר ואחת של איסור, אם החתיכה היא מאיסור דרבנן, כגון שומנו של גיד (וגבינה של עכו"ם וכדומה, ואפילו איסורים שיש להם עיקר בדאורייתא. ש"ך), ונפלו אלו לתוך אלו, מותרים (דספק דרבנן לקולא. ש"ך), שאנו תולים לומר האיסור נפל לתוך האיסור וההיתר לתוך של היתר. ואפילו אם ההיתר שבקדירה אינה רבה על שלפניה, (אמנם באיסורים שאינם בטלים אפילו במשהו, אינם בטלים אלא כשיש רוב היתר. ש"ך).

תערובת חתיכה משתי חתיכות בקדירה אחת- וכן הדין אם לא היה כאן אלא קדירה אחת של בשר שחוטה, ונפל בה אחת מאלו השתי החתיכות, ואין ידוע איזו היא, אנו תולים דשל היתר נפלה, אפילו אין ההיתר רבה על האיסור. וכתב הש"ך דמיירי כאן שאותם חתיכות היה ידוע לפני שנפלו לקדירה מי של היתר ומי של איסור, דאם נתערבו חד בחד, איתחזק איסורא, ודנים את שתי החתיכות כגופו של איסור, ולא אמרינן ספק דרבנן לקולא, אבל היכא שנפלו לשתי קדירות מותר אפילו בנתערבו. וכתב הפתחי תשובה שהפר"ח מתיר אפילו כשהחתיכות נתערבו, ובשער המלך כתב שאם שתי החתיכות שנתערבו לפנינו ונפלה אחת מהם לתוך קדירה של היתר תלינן לקולא, אבל אם נאבדה חתיכה אחת לא תלינן לקולא, כיון דאיתחזק איסורא.

תערובת חתיכה משתי חתיכות באחת משתי קדירות- וכן אם לא היה כאן אלא חתיכה אחת מאיסור דרבנן, ויש שתי קדירות, אחת של היתר ואחת של איסור, ואין ידוע לאיזו נפלה, גם בזו תולים להקל. וכתב הש"ך שדין זה הוא גם בחתיכה הראויה להתכבד, כיון שמדאורייתא גם חתיכה הראויה להתכבד בטילה, והיינו בשתי קדירות, או בב' חתיכות וקדירה אחת אפילו אין כאן חד בחד.

וכתב הט"ז שמה שנתבאר שאיסור דאורייתא בשיעור דרבנן ג"כ תולים בו לקולא, אינו סותר למה שנתבאר בסימן ס"ו סעיף ד' שדנים אותו כודאי דאורייתא, דכל דאיכא לומר שאני אומר וכו' קיל טפי.

וממילא יש בה רוב על ההיתר, או שגם הגדולה היא של היתר והאיסור נפל לקדירת האיסור. והש"ך כתב דמירי שקדם וסילק את האיסור.

כתב הש"ך שמלשון הטור מבואר שהדין של סעיף זה נאמר בכל המקרים של סעיף א', ודעת הש"ך עצמו שבב' חתיכות וקדירה אחת, שאין ודאות שהאיסור נפל, מותר אפילו אם האיסור רבה על ההיתר, וכתב הש"ך שכך מבואר ברשב"א, והטור לא ראה את דברי הרשב"א. וכתבו הט"ז (ס"א) והש"ך שדעת הרא"ה שאפילו בב' קדירות מותר אף כשהאיסור רבה על ההיתר, דספיקא דרבנן לקולא.

סעיף ג'

תלית שאני אומר באיסורים דאורייתא

עיי' בסעיף א' מקור הדין דלא אמרינן 'שאני אומר' אלא באיסורים דרבנן.

פסק ההלכה - היה האיסור של תורה, אין תולים להקל לומר לתוך האיסור נפל, עד שיהא ההיתר רבה על האיסור (והיינו במין במינו דווקא, דסגי ברוב. ש"ך), כדי שיתבטל בתוכו מדברי תורה.

סעיף ד'

תלית שאני אומר באיסור דאורייתא בשיעור דרבנן

עיי' בסעיף א' מקור הדין שגם באיסור דאורייתא בשיעור האסור רק מדרבנן, תולים להקל ולומר 'שאני אומר'. ונ"מ במין במינו שמדאורייתא הוא בטל ברוב ורבנן הצריכו שישים (כמבואר בסימן צ"ח שזו דעת רבינו תם והסכימו הפוסקים לדעתו), אם יש רוב תולים להקל. אבל אם ב' הקדירות הם ממין אחד ונפל לתוכם מין אחר, אין תולים להקל עד שיהיה בהיתר שישים כגד האיסור, מפני שבאופן זה מדאורייתא צריך שישים, וכמש"נ בסימן צ"ח שזהו דעת רבינו תם. ויש מקילים כל זמן שאין בו כזית בכדי אכילת פרס, וכמו שנתבאר שם שזה דעת רש"י. טור ובית יוסף.

פסק ההלכה - היה ההיתר רבה על האיסור כדי שיתבטל בתוכו מדברי תורה, תולים להקל. כיצד, שתי קדירות אחת של בשר שחוטה ואחת של נבילה, ונפלה חתיכת נבילה לתוך אחת מהן, אם ההיתר שבקדירת ההיתר רבה קצת על חתיכת הנבילה, תולים להקל, לפי שדבר תורה מין במינו

וכתב בשמן רוקח שגם אם קדירה אחת אסורה רק מספק, תולים לקולא, וכגון בג' קדירות של היתר שנפל איסור דרבנן לאחד מב' קדירות מהם, ובקדירה שלישית עדיין לא היה שום ספק, ואח"כ נפל איסור דרבנן לאחת מהקדירות ונולד לנו ספק בקדירה שלישית ועל אחד מהראשונות, דהב' קדירות הראשונות ודאי אסורות (כדלקמן סעיף ה') והקדירה השלישית מותרת, דתולים שהאיסור נפל לאחת משתי הקדירות המסופקות, אמנם אם לא נודע הספק הראשון עד שנולד הספק השני צריך להתיישב בדבר, ובהפסד מרובה יש להקל, ואולי בכהאי גוונא (שלא נודע מתחילה) אם אחת מהקדירות הראשונות אין בה ספק בפעם השניה מותרת, אך לא מלאו ליבו להתיר בזה. פתחי תשובה.

סעיף ב'

מה הדין כשהאיסור הוא יותר מההיתר

איתא בגמרא (יבמות שם) **וסבר רבי יוחנן בדרבנן לא בעינן רבייה, והתניא מקוה שיש בו מ' סאה מכוונות נתן סאה ונטל סאה כשר, ואמר רבי יוחנן עד רובו, מאי לאו דנשתייר רובו, לא דלא נשקול רובו, ואי בעית אימא שאני הכא דאיכא**

למימר שאני אומר (-שכיון שאינו ודאי שנפלה לתוך חולין, שאני אומר לתוך תרומה נפלה, להכי תולים להקל אפילו בלא רבו חולין על התרומה). ומבואר מדברי הגמרא (שבמקוה מותר רק במחצה ולא ברוב) שלרבי יוחנן אע"פ שא"צ שהחולין יהיו יותר מהתרומה, בעינן שיהיו לכל הפחות כמו התרומה ולא פחות.

פסקי ההלכה

במה דברים אמורים שתולים בכל אלו להקל אפילו אין ההיתר רבה על האיסור, כשאין האיסור גם כן רבה על ההיתר, אבל אם האיסור רבה על ההיתר אין תולים להקל.

וכתב הט"ז דמירי ששמע מאדם אחר מה היה יותר, האיסור או ההיתר, אבל אינו יודע כמה היה בקדירה לפני התערובת, דאם היה יודע יבדוק אם נתרבה השיעור שהיה בקדירה. ובדרישה מפרש דמירי בשתי חתיכות ביבש, ויודע שיעור האיסור ולא שיעור ההיתר, ועכשיו מוצא ב' חתיכות אחת גדולה ואחת קטנה וידוע לו שעכ"פ אין הקטנה של איסור, ואינו יודע אם הגדולה היא של איסור

התליה אנו משאירים את ב' הקופות בהתירם, ותניא בתוספתא (תרומו' ו' י"א) בזו ק' ובזו אין ק' הריני אומר לתוך ק' נפלה.

פסקי ההלכה

היו כאן שתי קדרות של היתר, ולפניהם שתי חתיכות אחת של היתר ואחת של איסור, ונפלה אחת לתוך זו ואחת לתוך זו, אם אין באף אחת כדי לבטל את האיסור שתיהן אסורות, אפילו באיסור דרבנן, (כיון שאין עדיפות לתלות את האיסור בקדירה אחת יותר מבשניה, ואפילו כשבקדירה אחת יש יותר מבשניה, ודלא כהאיסור והיתר שאוסר בכהאי גוונא רק את הקטנה. ש"ך), אבל אם יש באחת מהן לבטל האיסור, שתיהן מותרות, (והיינו דווקא באיסור דרבנן. ש"ך).

וכתב הט"ז שאם יש בשתי הקדירות בכדי לבטל את האיסור, שתיהן אסורות, ומבואר בטור דהיינו אפילו כששתי הקדירות הם של אדם אחד. ואף שנתבאר בסעיף ז' ששתי קדירות של אדם אחד מצטרפות לבטל את האיסור, הפרישה והב"ח מחלקים ששם יש נפילה אחת וכאן יש ב' נפילות, והט"ז והש"ך כתבו שאין חילוק בין ב' נפילות לנפילה אחת. והש"ך כתב ש"ל דמייירי הכא בכהאי גוונא שלא מועיל לצרף את ב' הקדירות, וע"ע בסעיף ז' שכתב הש"ך שרק כששתי הקדירות עומדות להתערב הם מצטרפות יחד לבטל.

סעיף ו'

תליה בקדירת היתר שכבר נפלה לתוכה חתיכה האוסרת

איתא בתוספתא (תרומו' ו' י"ב) **נפלה סאה תרומה לתוך אחת מהן, וידוע לאי זה מקום נפלה** (ואין שם בכדי לבטל. בית יוסף), **ואחר כך נפלה שניה ואין ידוע לאי זה מקום נפלה, הריני יכול לתלות ולומר למקום שנפלה ראשונה נפלה שניה. נפלה סאה תרומה לתוך אחת מהן ואין ידוע לאיזו מהן נפלה, ואח"כ נפלה שניה וידוע לאיזו מהן נפלה אין יכול לתלות ולומר למקום שנפלה השניה נפלה הראשונה.** וכתב הבית יוסף שהטעם הוא שכיון דבשעה שנפל לא נודע באיזו מהן נפל

בטל ברוב (וה"ה כנתערב במינו ואינו מינו, דאמרינן סלק את שאינו מינו כאילו אינו ומינו רבה עליו ומבטלו, כמבואר בסמ"ק צ"ח. ט"ז וש"ך), אלא שחכמים הצריכו שישים. אבל אם היו שתי הקדירות ממין אחד והאיסור ממין אחר (או כששתי הקדירות משני מינים והאיסור הוא שאינו מינו עם ההיתר. ט"ז), אין תולים להקל עד שירבה ההיתר שישים על האיסור, (ואם יש שישים מותר אפילו בחתיכה הראויה להתכבד, או בתרומה שמדרבנן צריך מאה. ט"ז. וה"ה בקדירה אחת וחתיכת האיסור היא אינו מינו עם הקדירה ואין שישים, הוי ספיקא דאורייתא דאזלינן לחומרא. ש"ך).

סעיף ה'

תליה בקדירת היתר שיש בה כדי לבטל את האיסור
איתא במתני' (תרומו' ד' י') ומייתי לה בגמרא (ביצה ד.) **הדורס ליטרא קציעות** (של תרומה) **על פי הכד** (של חולין) **ואינו יודע איזו היא, רבי אליעזר אומר רואין אותן כאילו הן פרודות והתחתונות מעלות את העליונות, רבי יהושע אומר לא תעלה עד שיהיו שם מאה.** ומבואר בגמרא דמייירי בתרומה דרבנן. והקשו הראשונים דכיון דמספקא לן הוי ספיקא דרבנן ולקולא. ותירץ הרמב"ן דהתם בשהן של אדם אחד, אי נמי בשל שני בני אדם ובאו לישאל בבת אחת, אבל אם היו חביות של שני בני אדם ובאו לישאל בזה אחר זה, אפילו לא היו שם מאה כולם מותרות, דכל בדרבנן תולין להקל דומיא דשני שבילין (נדה ס.). והרשב"א חולק, דס"ל דאם איתא ה"ל לפרושי התם בחביות של אדם אחד או שבאו לישאל בבת אחת וכדרך שפירשו בשני שבילים, ועוד דאדרבה בתוספתא דתרומו' (ו' י"א) משמע בהיפך, ולכן כתב הרשב"א שאין אומרים שאני אומר אלא במקום שא"צ לבטל כלל, שאם נפלה תרומה לתוך תרומה אין צריך לדין ביטול, אלא תולים שקופות החולין והתרומה נשארו כמות שהיו, שתולין שתרומה לתוך תרומה נפלה משום שיש היתר לשתייהן, אבל כשאין היתר לשתייהן אלא בביטול לא, והטור פסק כהרשב"א.

עוד כתב הרשב"א שאם היו שתי קדרות של היתר, ונפל איסור לתוך אחת מהן, אם יש באחת מהן כדי להעלות האיסור, ובשנייה אין שיעור להעלות, גם בזה תולין להקל ואומרים לזו שיש בה שיעור כדי לבטל נפל, דאף כאן ע"י

ואם שתי הקדירות הם של שני בני אדם, כתב רבינו שמשון דאין מצטרפות, והביא ראיה ממה ששנו בתוספתא זו דבב' קופות אפילו בשתי עליות יעלו, ואילו במגורות קתני שרק בעליה אחת יעלו אבל בשתי עליות לא, ומפרש בירושלמי (תרומות ד' ח') **מה בין קופות למגורות, קופות עשויות להתפנות ולהתערב יחד, אבל מגורות אין דרכן להתפנות ולהתערב יחד**, והיינו מצד שכל העשוי להתערב כמעורב דמי, וממילא היכא שהם של שני בני אדם כיון שאין דרכם להתערב אינן מצטרפות. ועוד הביא הר"ש ראיה לדין זה ממה ששנו בסיפא דאותה תוספתא בזו מאה ובזו אין מאה, אומרים לתוך מאה נפלה, ולכאורה קשה מה נ"מ בכך שיש באחד מאה, והרי אפילו כשיש בכל אחד חמישים הם מצטרפות לבטל, ובהכרח דמיירי בב' בני אדם שאז אין מצטרפות לבטל.

ודעת הרשב"א שאף של שני בני אדם מצטרפות, שהרי בליטרא קציעות מוזכר שבשחורות ולבנות יש מחלוקת אם מצטרפות, וכן בעיגולים גדולים וקטנים, ופרודות ושאינם פרודות, ולא מוזכר חילוק בין אדם אחד לשני בני אדם, ובמתניתין (תרומות ד' י"ב) קתני בסתמא שב' קופות וב' מגורות מעלות זו את זו, ולא חילקה המשנה בין אדם אחד לשני בני אדם. ויש לדחות שמה שלא פירשה המשנה פירשה הברייתא, ומיהו מה ששנו בתוספתא בזו מאה ובזו אין מאה אני אומר לתוך של מאה נפלה, מסתבר שאין ראיה להעמידה דוקא בב' בני אדם, אלא הטעם שם שדבר שלא נכנס בספק מחמת האיסור כיון שגם בפני עצמו הוא מותר, אינו מתעורר להצטרף עם אחר לבטל את האיסור, ולכן צריך להגיע לתליה שזה נפל לתוך של מאה, או שבאמת שתי הקופות מצטרפות גם בחמישים ומאה, וקמ"ל שלגבי הדין שצריך להרים חתיכה אחת, צריך לעשות זאת מתוך של מאה ולא מתוך של חמישים. ומסיים הרשב"א ומ"מ צריכים אנו לחוש לדברי רבינו שמשון, שרב גדול ומובהק הוא.

פסקי ההלכה

היו כאן שתי קדירות של היתר, ונפל איסור לתוך אחת מהן ואין ידוע לאיזו נפל, ואין באחת כדי לבטל האיסור, ויש בשתייהן כדי לבטלו, שתיהן מצטרפות לבטלו. ולא עוד אלא אפילו אחת בבית ואחת בעליה, מצטרפות. והוא הדין אפילו למאה. וכתב הש"ך שאם באחת הקדירות יש כדי לבטל ובשניה אין כדי לבטל, אין הביטול מחמת הצירוף, דאותה שיש בה כדי לבטל אינה נכנסת בכלל הספק, ולפ"ז

ומחמת כן נאסרו, לא נוציא שום אחת מהן מחזקתה בשביל האיסור שנפל באחרונה.

פסקי ההלכה

היו כאן שתי קדירות של היתר, ונפל איסור לתוך אחת מהן, וידוע לאיזו נפל וחזר ונפל איסור לתוך אחת מהן ואין ידוע לאיזו נפל, אני אומר למקום איסור הראשון נפל גם השני. וכתב הרמ"א דמיירי שבנפילה הראשונה לא היה שישים כדי לבטל את האיסור, דאם היה שישים הוי כלא נפל שם איסור כלל.

וכתב הט"ז שאף שכבר נתבאר בסעיף א' שבשתי קדירות אחת של היתר ואחת של איסור תלינן לקולא, כאן קמ"ל שאע"פ שמדאורייתא בטל ברוב, תולים להקל, כיון שמדברנן קדירה זו אסורה.

עוד כתב הט"ז שדעת הב"ח שמדין זה עד סוף הסימן אין לחלק בין איסור דאורייתא לאיסור דרבנן, ודעת הט"ז והש"ך שרק באיסור דרבנן מותר, דכל הקולא של 'שאני אומר' היא רק באיסורים דרבנן.

נפל איסור לתוך אחת מהן, ואין ידוע לאיזו נפל, ואחר כך נפל איסור לתוך אחת מהן וידוע לאיזו נפל, שתיהן אסורות.

סעיף ז'

צירוף ב' קדירות לשיעור ביטול

איתא במתני' (תרומות ד' י') ומייתי לה בגמרא (ביצה ג:) **ליטרא קציעות שנדרסה על פי החבית ואין ידוע אי זו היא, רבי אליעזר אומר רואין אותן כאילו הן פרודות והתחתונות מעלות את העליונות, רבי יהושע אומר לא תעלה עד שיהיו שם מאה**. וכתב הרשב"א שמבואר כאן שאם היו שתי קדירות של היתר, ונפל איסור לתוך אחת מהן ואין ידוע לאיזו נפל, ורק בשתייהן יחד יד בכדי לבטל את האיסור, שתי הקדירות מצטרפות יחד לבטל.

ואיתא בתוספתא (תרומות ו' י"א) **ב' קופות בשתי עליות, ב' מגורות בעליה אחת, הרי אלו יעלו, רבי יהודה אומר לא יעלו, רבי שמעון אומר אפילו הן בשתי עיירות מעלות זו את זו**. וקיימא לן כת"ק.

עוד כתב הט"ז שהב"ח כתב שההיתר כאן אינו אלא להסוברים שאין אומרים חתיכה נעשית נבילה אלא בבשר בחלב, אבל לדידן דקיימא לן שאומרים חתיכה נעשית נבילה בכל האיסורים, אסור, דגם אם יתערבו יחד הרי נאמר חתיכה נעשית נבילה. והט"ז חולק וסובר שכאן מותר אפילו אם בכח האיסורים אומרים חתיכה נעשית נבילה, דכיון שנכנסין שניהם בספק הוה כאילו היו כבר בכלי אחד ואחר כך נפל שם, ולכן אין כאן בעיה של אין מבטלין איסור לכתחילה. והש"ך כתב דלא אמרינן חתיכה נעשית נבילה אלא כשידוע להיכן נפל, אבל כאן שאינו ידוע להיכן נפל, א"כ כל שנכנס הכל לספק והוא עתיד להתערב רואים אותו כאלו הוא כבר מעורב קודם הנפילה, וממילא לא שייך לומר חתיכה נעשית נבילה, ואף שנתבאר לעיל (צ"ט ה') דהיכא דנעשה נבילה אסור אע"פ שהצטרף היתר לפני שנודעה התערובת, שאני התם דנודע אחר כך להיכן נפל, וא"כ בשעת הנפילה לא נכנס הכל בספק, משא"כ כאן שלא נודע מעולם להיכן נפל א"כ נכנס הכל בספק.

וכתב הש"ך שדעת הב"ח דלא מיירי הרשב"א (שהוא מקור השו"ע) אלא באיסור דאורייתא, ולכן רק באדם אחד הקדירות מצטרפות, אבל באיסור דרבנן אע"פ שאין הקדירות מצטרפות, מ"מ תולים להקל כשבאו בזה אחר זה. והש"ך מוכיח מדברי הרשב"א שאפילו באיסור דרבנן אין תולים להקל בשני בני אדם שבאו בזה אחר זה, דכיון שע"כ צריך אתה לאסור אחת מהן מהיתרא, כולן אסורות, דמאי חזית דאסרת להאי דילמא איפכא. והש"ך עצמו סובר כהרמב"ן שבבאו בזה אחר זה תולים להקל, ואם קדירה אחת של איסור אפילו בבאו בבת אחת תולים להקל, (ומתני' דליטרא לא פירשה שמדובר באדם אחד או בבת אחת, שם ההיתר אינו מדין תולין להקל, אלא מדין צירוף, ומיירי כשבאו בבת אחת), ומסיק הש"ך שבאיסור דרבנן מותר בבאו בזה אחר זה.

היכא שא"א לומר 'שאני אומר', כגון שהוא איסור דאורייתא, אסור, וגם בלאו הכי הרא"ה חולק על הדין ששתי קדירות מצטרפות לבטל.

במה דברים אמורים כששתיהן של אדם אחד, לפי שכל שהן של אדם אחד עתיד להתערב, אבל אם הם של שני בני אדם, אין מצטרפות. וכתב הט"ז שלפ"ז אם ב' הקדירות אסורים בתערובת, כגון שאחת של בשר ואחת של חלב, אין מצטרפים לבטל, וכ"כ הש"ך בשם הלבוש. וכתבו הט"ז והש"ך שמהרש"ל כתב שאם אינם עומדים להתערב, כגון שאחת התבשלה במתיקות והשניה בקיוהא, אינם מצטרפים.

וכתב הרמ"א שיש מחמירים שאפילו באדם אחד אין להקל. ולצורך הפסד (מרובה. ש"ך) יש להתיר באדם אחד (ובט"ז תמה שאם כל מה שנכנס בספק מצטרף להתיר, מהא דאיתא לעיל (ק"ה ט"ו) שאם לא ידוע אם נגע בכולם הכל אסור), מיהו אין לאכלו אלא לאחר שיערבנו יחד, דאז כבר נתבטל האיסור. וכתב הש"ך בשם הלבוש שהיכא ששתי הקדירות מצטרפות, לא יאכלם עד שיערבם יחד ואז נתבטל האיסור בטעמו ממש, אמנם יכול לערבם לכתחילה, ואין כאן מבטל איסור לכתחילה שהרי האיסור כבר נתבטל ע"י צירוף, וכן משמע בדרכי משה. עוד כתב הש"ך שבלי הפסד מרובה אין להקל, שהרי הרא"ה חולק על הרשב"א וסובר שכל מקום שאין שישים, בין במין בשאינו מינו שיש טעם, בין במין במינו שחכמים אסרו כיון שזה ראוי לתת טעם, ורק בערלה ותרומה כשיש שישים או ביבש ביבש שאין טעם לא מקילים אפילו באיסור דרבנן.

וכתב הט"ז שלשו"ע זה מותר גם אם לא נתערבו, כיון שמדאורייתא זה בטל ברוב ורק מדרבנן צריך שישים, וכיון ששתי הקדירות בכלל הספק הן מצטרפות, וכל אחת בפני עצמה מותרת, שכיון שהן עתידות להתערב חשבינן כאילו נתערבו.

אודה בזאת לראש חבורת ההלכה ביהמ"ד העמלים דישיבת מיר,

הגאון רבי נתן אברמובסקי שליט"א,

שידיו רב לו בהעמדת החבורה בפרט ובהעמדת התורה בישיבת מיר בכלל,

ונותן עיניו וליבו להצלחת כל אחד ואחד בנועם ובכשרון רב,

וספרו הנפלא 'לשון לימודים' היה לי לעזר רב בהעמדת שיטות הראשונים על מתכונתם.